

ỦY BAN NHÂN DÂN THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRUNG TÂM XÚC TIẾN THƯƠNG MẠI VÀ ĐẦU TƯ TP.HCM

THỊ TRƯỜNG MOZAMBIQUE

Thành phố Hồ Chí Minh 2025

MỤC LỤC

Chương 1: Kinh doanh ở Mozambique	6
Tổng quan thị trường	6
Thách thức trên thị trường.....	15
Cơ hội thị trường.....	19
Ngành CNTT và truyền thông	22
Ngành sản xuất và truyền tải điện	25
Ngành dầu khí	28
Ngành giao thông vận tải	31
Ngành chăm sóc sức khỏe	35
Ngành môi trường và nước	36
Ngành nông nghiệp	37
Ngành thiết kế xây dựng	40
Ngành hàng tiêu dùng nhanh	42
Lĩnh vực nhượng quyền thương mại	44
Chiến lược thâm nhập thị trường.....	46
Quan hệ Việt Nam – Mozambique	46
 Chương 2: Môi trường kinh tế và chính trị	50
Điều kiện tự nhiên.....	50
Chính phủ và tình hình chính trị.....	55
Kinh tế.....	60
Cơ sở hạ tầng.....	61

Chương 3: Quy định thương mại, hải quan và các tiêu chuẩn	62
Rào cản thương mại.....	62
Thuế nhập khẩu.....	62
Các yêu cầu và chứng từ nhập khẩu.....	62
Những yêu cầu về dán nhãn và đóng dấu.....	63
Tạm nhập tái xuất.....	63
Cấm và hạn chế xuất nhập khẩu.....	63
Qui định Hải quan và thông tin liên hệ	64
Tiêu chuẩn trong thương mại.....	64
Hiệp định Thương mại.....	66
 Chương 4: Bán hàng và dịch vụ tại thị trường Mozambique.....	 69
Kênh phân phối và bán hàng.....	69
Thành lập công ty, văn phòng đại diện.....	69
Nhượng quyền thương mại.....	70
Tiếp thị trực tiếp.....	70
Liên doanh/cấp phép.....	71
Chuyển phát nhanh.....	71
Thương mại điện tử.....	71
Yếu tố & kỹ thuật bán hàng.....	72
Các phương thức thanh toán.....	73
Quản lý ngoại hối.....	74
Bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ tại Mozambique.....	74
Bán hàng cho Chính phủ.....	75
Kinh tế số	76

Chương 5: Thương mại song phương giữa Việt Nam - Mozambique 82

Thương mại song phương giữa Việt Nam và Mozambique từ năm 2021- 2024..83

Các lĩnh vực xuất khẩu hàng đầu của Việt Nam sang Mozambique84

Các mặt hàng xuất khẩu hàng đầu Mozambique sang Việt Nam86

Chương 6: Môi trường đầu tư88

Mở cửa đối với đầu tư trực tiếp nước ngoài.....89

Giới hạn trong sở hữu nước ngoài, quyền sở hữu tư nhân và thành lập công ty nước ngoài.....90

Tạo điều kiện đầu tư.....91

Đầu tư ra nước ngoài92

Hiệp định đầu tư song phương và Hiệp định về thuế.....92

Sự minh bạch của hệ thống pháp luật.....92

Tuân thủ quy định quốc tế.....93

Các luật và quy định về đầu tư trực tiếp nước ngoài.....94

Luật cạnh tranh và chống độc quyền.....95

Quốc hữu hóa và bồi thường.....96

Giải quyết tranh chấp.....96

Luật phá sản.....97

Ưu đãi đầu tư.....97

Khu vực ngoại thương/cảng tự do.....98

Yêu cầu về lao động.....99

Yêu cầu sản xuất hướng về nội địa.....99

Quyền sở hữu đất đai.....100

Quyền sở hữu trí tuệ.....	101
Thị trường vốn và danh mục đầu tư chứng khoán.....	102
Hệ thống tiền tệ và ngân hàng.....	103
Ngoại hối và kiều hối.....	104
Cổ phần hóa các DNN.....	105
Ứng xử có trách nhiệm trong kinh doanh (RBC).....	106
Tham nhũng.....	108
Môi trường chính trị và an ninh trật tự.....	110
Chính sách và thực hành lao động.....	111
Chương 7: Văn hóa trong kinh doanh và những điều lưu ý	113
Giao tiếp trong kinh doanh.....	113
Hợp kinh doanh, đàm phán.....	113
Ngôn ngữ	114
Giờ giấc làm việc, giờ địa phương và ngày lễ.....	114
Thị thực.....	114
Viễn thông, điện.....	115
Tiền tệ, thanh toán.....	116
Mạng lưới giao thông đường bộ.....	116
Chăm sóc sức khỏe/Cơ sở y tế.....	116
Tạm nhập các vật dụng cá nhân.....	117
Chương 8: Một số liên hệ cần thiết	118

Chương 1: Kinh doanh ở Mozambique

Tổng quan thị trường

Mozambique là một quốc gia nổi tiếng Bồ Đào Nha nằm ở Nam Phi dọc theo Ấn Độ Dương. Nền kinh tế Mozambique đang phục hồi sau thời kỳ suy thoái do đại dịch COVID-19. Tăng trưởng đạt 4,4% trong nửa đầu năm 2022. Theo Ngân hàng Thế giới, triển vọng kinh tế trung hạn của Mozambique là tích cực. Tăng trưởng dự kiến sẽ tăng tốc lên 6% -7% trong giai đoạn 2023-2025, nhờ sự phục hồi liên tục của ngành dịch vụ, sản lượng khí thiên nhiên hóa lỏng (LNG) tăng và giá hàng hóa cao. Tuy nhiên, cuộc nổi dậy liên quan đến ISIS ở tỉnh Cabo Delgado phía bắc, quyết định của các công ty năng lượng toàn cầu về việc có nên tiếp tục các dự án LNG lớn trên bờ hay không, cũng như trình độ nguồn nhân lực thấp, tham nhũng, cơ sở hạ tầng kém, quy trình quan liêu phức tạp và không rõ ràng, và khả năng dễ bị tổn thương của đất nước trước các thảm họa khí hậu là những rủi ro nổi bật góp phần gây ra sự bất ổn cho thị trường Mozambique.

Để ứng phó với việc ngừng tài trợ quốc tế cho ngân sách của chính phủ, cũng như những rủi ro đã đề cập ở trên, Chính phủ Mozambique đã khởi động chương trình Pacote de Medidas de Aceleração Económica (PAE) vào tháng 8 năm 2022. Gói kích thích tăng tốc kinh tế này do Tổng thống Filipe Nyusi khởi xướng nhằm mục đích đưa khu vực tư nhân vào trung tâm phát triển kinh tế của đất nước. Các cải cách được chia thành hai lĩnh vực: một loạt các cải cách tài chính và kinh tế và cải thiện môi trường kinh doanh. Mặc dù việc triển khai vẫn còn phải chờ xem, nhưng cho đến nay chính phủ đã đạt được những tiến triển tốt, chẳng hạn như việc triển khai hệ thống xin thị thực trực tuyến và du lịch không cần thị thực từ một số quốc gia được chọn.

Nam Phi là đối tác thương mại lớn nhất của Mozambique. Trung Quốc, Ấn Độ, Hà Lan và Bồ Đào Nha cũng là những đối tác thương mại quan trọng. Đầu tư của Hoa Kỳ và Pháp vào lĩnh vực năng lượng, đặc biệt là của TotalEnergies và một tập đoàn do ExxonMobil đứng đầu trong các dự án khí đốt tự nhiên tại lưu vực Rovuma ở tỉnh Cabo Delgado phía bắc. Dự án này dự kiến sẽ tạo ra nhu cầu đáng kể đối với hàng xuất khẩu của Hoa Kỳ khi các dự án được triển khai và hai quốc gia này có thể nằm trong số những nhà đầu tư lớn nhất vào Mozambique trong thập kỷ tới.

Mozambique phụ thuộc vào sự hỗ trợ của các nhà tài trợ cho nhiều nhu cầu phát triển của mình. Nhà tài trợ song phương lớn nhất về viện trợ phát triển là Hoa Kỳ, với hơn 800 triệu USD là viện trợ song phương cho Mozambique trong năm tài chính 2022, chủ yếu được thực hiện thông qua Cơ quan Phát triển Quốc tế Hoa Kỳ (USAID), tập trung vào các lĩnh vực y tế, giáo dục, nông nghiệp, quản trị và môi trường. Vào tháng 9 năm 2023, Tập đoàn Thách thức Thiên niên kỷ (MCC) của Hoa Kỳ và Chính phủ Mozambique đã ký kết Hiệp ước MCC thứ hai của Mozambique, hay còn gọi là Hiệp ước II, với dự định đầu tư 537 triệu USD trong 5 năm vào cơ sở hạ tầng nông thôn, nông nghiệp và giảm thiểu biến đổi khí hậu tại tỉnh Zambezia, miền Trung Mozambique. Ngân hàng Thế giới và Ngân hàng Phát triển Châu Phi (AfDB) do Hoa Kỳ hỗ trợ hàng năm là những nhà tài trợ lớn nhất cho phát triển cơ sở hạ tầng tại Mozambique.

Các chỉ số kinh tế của Mozambique

GDP thực tế (sức mua tương đương)

- 51,786 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2024)
- 50,844 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2023)
- 48,222 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2022)

Lưu ý: dữ liệu tính theo tỷ giá USD năm 2021

Xếp hạng 126 trên thế giới.

Tốc độ tăng trưởng GDP thực tế

- 1,9% (Số liệu ước tính năm 2024)
- 5,4% (Số liệu ước tính năm 2023)
- 4,4% (Số liệu ước tính năm 2022)

Lưu ý: Tăng trưởng GDP hàng năm (%) dựa trên tỷ giá đồng nội tệ không đổi.

Xếp hạng 151 trên thế giới.

GDP thực tế bình quân đầu người

- 1.500 USD (Số liệu ước tính năm 2024)
- 1.500 USD (Số liệu ước tính năm 2023)
- 1.500 USD (Số liệu ước tính năm 2022)

Lưu ý: dữ liệu năm 2021 theo tỷ giá USD

Xếp hạng 211 trên thế giới.

GDP (tỷ giá hối đoái chính thức) : 22,417 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2024)

Lưu ý: dữ liệu theo USD hiện tại theo tỷ giá hối đoái chính thức.

Tỷ lệ lạm phát (giá tiêu dùng)

- 4,1% (Số liệu ước tính năm 2024)
- 7,1% (Số liệu ước tính năm 2023)
- 10,3% (Số liệu ước tính năm 2022)

Lưu ý: tỷ lệ % thay đổi hàng năm dựa trên giá tiêu dùng.

Xếp hạng 126 trên thế giới.

GDP theo lĩnh vực ngành nghề

- Nông nghiệp: 26,3% (Số liệu ước tính năm 2024)
- Công nghiệp: 24,6% (Số liệu ước tính năm 2024)
- Dịch vụ : 38,4% (Số liệu ước tính năm 2024)

Lưu ý: số liệu có thể không đạt tổng 100% do tiêu dùng không được phân bổ không được ghi nhận trong dữ liệu báo cáo theo ngành.

Xếp hạng trên thế giới: Nông nghiệp 16; Công nghiệp 93; Dịch vụ 196

GDP theo mục đích sử dụng cuối cùng

- Tiêu dùng hộ gia đình : 69% (ước tính năm 2024)
- Tiêu dùng chính phủ : 17,1% (Số liệu ước tính năm 2024)
- Đầu tư vào vốn cố định : 24,1% (Số liệu ước tính năm 2024)
- Đầu tư vào hàng tồn kho: 0% (Số liệu ước tính năm 2024)
- Xuất khẩu hàng hóa và dịch vụ: 42,7% (Số liệu ước tính năm 2024)
- Nhập khẩu hàng hóa và dịch vụ: -52,9% (Số liệu ước tính năm 2024)

Lưu ý: Tổng số liệu có thể không chính xác 100% do làm tròn hoặc có sai sót trong quá trình thu thập dữ liệu.

Những sản phẩm nông nghiệp chủ yếu

Sắn, ngô, mía, cà chua, đậu, khoai tây, khoai lang, chuối, dừa, hành tây (Số liệu cập nhật năm 2023)

Lưu ý: 10 sản phẩm nông nghiệp hàng đầu dựa trên khối lượng.

Các ngành nghề công nghiệp chủ yếu

Nhôm, sản phẩm dầu mỏ, hóa chất (phân bón, xà phòng, sơn), dệt may, xi măng, thủy tinh, amiăng, Thuốc lá, thực phẩm, đồ uống

Tốc độ tăng trưởng sản xuất công nghiệp : 2,9% (Số liệu ước tính năm 2024)

Lưu ý: Tốc độ tăng trưởng sản xuất công nghiệp về giá trị dựa trên tỷ giá hối đoái cố định.

Xếp hạng 81 trên thế giới.

Lực lượng lao động: 15,173 triệu (Số liệu ước tính năm 2024)

Ghi chú: Số người từ 15 tuổi trở lên đang có việc làm hoặc đang tìm kiếm việc làm

Xếp hạng 42 trên thế giới.

Tỷ lệ thất nghiệp

- 3,6% (Số liệu ước tính năm 2024)
- 3,6% (Số liệu ước tính năm 2023)
- 3,6% (Số liệu ước tính năm 2022)

Ghi chú: Tỷ lệ % lực lượng lao động đang tìm kiếm việc làm.

Xếp hạng 59 trên thế giới.

Tỷ lệ thất nghiệp- Thanh niên từ 15-24 tuổi

- Tổng: 7,4% (Số liệu ước tính năm 2024)
- Nam: 7,5% (Số liệu ước tính năm 2024)
- Nữ: 7,2% (Số liệu ước tính năm 2024)

Ghi chú: Tỷ lệ % lực lượng lao động từ 15-24 tuổi đang tìm kiếm việc làm.

Xếp hạng 143 trên thế giới.

Dân số dưới mức nghèo khổ: 62,8% (Số liệu ước tính năm 2019)

Ghi chú: Tỷ lệ % dân số có thu nhập dưới mức nghèo khổ.

Hệ số Gini Index - phân phối thu nhập gia đình: 50,3 (Số liệu ước tính năm 2019)

Lưu ý: chỉ số (0-100) phân phối thu nhập; Giá trị cao hơn thể hiện sự bất bình đẳng lớn hơn.

Xếp hạng 9 trên thế giới.

Chỉ tiêu hộ gia đình trung bình

- 10% thấp nhất: 1,7% (Số liệu ước tính năm 2019)
- 10% cao nhất: 41,1% (Số liệu ước tính năm 2019)

Lưu ý: Tỷ lệ % thu nhập thuộc về 10% dân số thấp nhất và cao nhất.

Kiểm hối

- 1,2% GDP (Số liệu ước tính năm 2024)

- 1,2% GDP (Số liệu ước tính năm 2023)
- 0,9% GDP (Số liệu ước tính năm 2022)

Ngân sách

- Thu ngân sách: 6,243 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2024)
- Chi tiêu: 7,223 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2024)

Lưu ý: Doanh thu và chi tiêu của chính quyền trung ương (không bao gồm các khoản tài trợ/đơn vị ngoài ngân sách/quỹ an sinh xã hội) được quy đổi sang USD theo tỷ giá hối đoái chính thức trung bình cho Năm được chỉ định.

Nợ công: 76,6% GDP (Số liệu ước tính năm 2022)

Ghi chú: Nợ chính quyền trung ương tính theo % GDP.

Xếp hạng 43 trên thế giới.

Thuế và các khoản thu khác: 22,7% trên GDP (Số liệu ước tính năm 2022)

Ghi chú: Doanh thu thuế chính quyền trung ương tính theo % GDP.

Xếp hạng 33 trên thế giới.

Cán cân tài khoản vãng lai

- -2,498 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2024)
- -2,207 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2023)
- -6,367 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2022)

Ghi chú: Cán cân thanh toán - thương mại ròng và thu nhập sơ cấp/thứ cấp tính theo tỷ giá USD hiện tại.

Xếp hạng 155 trên thế giới.

Giá trị hàng xuất khẩu

- 9,358 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2024)
- 9,405 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2023)
- 9,409 tỷ USD (Số liệu ước tính năm 2022)

Ghi chú: Cán cân thanh toán - xuất khẩu hàng hóa và dịch vụ (tính theo tỷ giá USD hiện hành)

Xếp hạng 119 trên thế giới.

Đối tác xuất khẩu chính : (số liệu năm 2023)

Ấn Độ 18%, Trung Quốc 13%, Nam Phi 9%, UAE 6%, Thái Lan 4%

Ghi chú: 5 đối tác xuất khẩu hàng đầu dựa trên tỷ lệ phần trăm xuất khẩu.

Nhóm hàng xuất khẩu chính (số liệu năm 2023)

Than đá, khí đốt tự nhiên, nhôm, vàng, đá quý.

Ghi chú: 05 mặt hàng xuất khẩu hàng đầu dựa trên giá trị tính theo USD.

Giá trị nhập khẩu

- 10,488 tỷ USD(ước tính năm 2024)
- 11,18 tỷ USD(ước tính năm 2023)
- 15,932 tỷ USD(ước tính năm 2022)

Ghi chú: Cán cân thanh toán - Nhập khẩu hàng hóa và dịch vụ tính theo tỷ giá USD hiện hành.

Xếp hạng 119 trên thế giới.

Đối tác nhập khẩu chính (số liệu năm 2023)

Nam Phi 34%, Trung Quốc 14%, Ấn Độ 13%, UAE 6%, Singapore 3%.

Lưu ý: 5 đối tác nhập khẩu hàng đầu dựa trên tỷ lệ % nhập khẩu.

Nhóm hàng hóa nhập khẩu chính (số liệu năm 2023)

dầu mỏ tinh chế, quặng crom, hợp kim sắt, quặng sắt, dầu cọ.

Lưu ý: 5 mặt hàng nhập khẩu hàng đầu dựa trên giá trị tính bằng USD.

Dự trữ ngoại hối và vàng

- 3,843 tỷ USD(ước tính năm 2024)
- 3,637 tỷ USD(ước tính năm 2023)
- 2,939 tỷ USD(ước tính năm 2022)

Lưu ý: lượng vàng nắm giữ (giá cuối năm)/ngoại hối/quyền rút vốn đặc biệt tính theo USD hiện tại.

Xếp hạng 107 trên thế giới.

Nợ - bên ngoài: 8,274 tỷ USD (ước tính năm 2023)

Lưu ý: Giá trị hiện tại của nợ nước ngoài tính theo USD hiện hành

Xếp hạng 55 trên thế giới.

Tỷ giá hối đoái

Tỷ giá đồng Meticaís (MZM)/USD

- 63,905 (Số liệu ước tính năm 2024)
- 63,886 (Số liệu ước tính năm 2023)
- 63,851 (Số liệu ước tính năm 2022)

- 65,465 (Số liệu ước tính năm 2021)
- 69,465 (Số liệu ước tính năm 2020)

Năng lượng

- Điện khí hóa - tổng dân số: 33,2% (Số liệu ước tính năm 2022)
- Điện khí hóa - khu vực thành thị: 79,4%.
- Điện khí hóa - khu vực nông thôn: 5%.

Nguồn điện

- Công suất phát điện lắp đặt: 2,86 triệu kW (Số liệu ước tính năm 2023)
- Tiêu thụ: 12,983 tỷ kWh (Số liệu ước tính năm 2023)
- xuất khẩu: 11,483 tỷ kWh (Số liệu ước tính năm 2023)
- nhập khẩu: 8,287 tỷ kWh (Số liệu ước tính năm 2023)
- Tồn thất truyền tải/phân phối: 3,38 tỷ kWh (Số liệu ước tính năm 2023)

Xếp hạng trên thế giới: công suất phát lắp đặt 110; tiêu dùng 92; xuất khẩu 21; nhập khẩu 30; Tồn thất truyền tải/phân phối 147.

Nguồn phát điện

- Nhiên liệu hóa thạch: chiếm 16,3% tổng công suất lắp đặt (Số liệu ước tính năm 2023)
- Năng lượng mặt trời: chiếm 0,4% tổng công suất lắp đặt (Số liệu ước tính năm 2023)
- Thủy điện: chiếm 82,7% tổng công suất lắp đặt (Số liệu ước tính năm 2023)
- Sinh khối và chất thải: chiếm 0,6% tổng công suất lắp đặt (Số liệu ước tính năm 2023)
- Than
- Sản xuất: 10,583 triệu tấn (Số liệu ước tính năm 2023)
- Tiêu thụ: 13.000 tấn (Số liệu ước tính năm 2023)
- Xuất khẩu: 10,658 triệu tấn (Số liệu ước tính năm 2023)
- Nhập khẩu: 900 tấn (Số liệu ước tính năm 2023)
- Trữ lượng đã được thăm dò chứng minh: 1,792 tỷ tấn (Số liệu ước tính năm 2023)

Dầu mỏ: Tiêu thụ dầu mỏ tinh chế: 42.000 thùng/ngày (Số liệu ước tính năm 2023)

Khí đốt tự nhiên

- Sản xuất: 8,873 tỷ m³ (Số liệu ước tính năm 2023)

- Tiêu thụ: 1,625 tỷ m³ (Số liệu ước tính năm 2023)
- Xuất khẩu: 7,09 tỷ m³ (Số liệu ước tính năm 2023)
- Trữ lượng đã được chứng minh khi thăm dò: 2,832 nghìn tỷ m³ (Số liệu ước tính năm 2021)

Tiêu thụ năng lượng bình quân đầu người: 5,789 triệu Btu/người (Số liệu ước tính năm 2023)

Xếp hạng 167 trên thế giới

Truyền thông

Điện thoại - cố định

Tổng số thuê bao: 7,73 triệu (ước tính năm 2023)

Số thuê bao trên 100 dân: 68 (ước tính năm 2022)

Xếp hạng 104 trên thế giới.

Điện thoại - di động

Tổng số thuê bao: 15 triệu (Số liệu ước tính 2022)

Số thuê bao trên 100 dân: 42 (Số liệu ước tính năm 2022)

Xếp hạng 73 trên thế giới về tổng số lượt đăng ký.

Phương tiện truyền thông phát sóng

Mozambique có 1 đài truyền hình nhà nước được bổ sung bởi một đài truyền hình tư nhân; Dịch vụ Châu Phi của Đài truyền hình nhà nước Bồ Đào Nha, RTP Africa và TV Miramar của Brazil đều có sẵn. Đài phát thanh nhà nước cung cấp phạm vi phủ sóng gần 100% lãnh thổ và phát sóng bằng nhiều ngôn ngữ. Một số đài tư nhân và do cộng đồng điều hành. Mozambique có sẵn các chương trình phát sóng của nhiều đài truyền hình quốc tế (Số liệu năm 2019).

Mã quốc gia Internet: .mz

Người dùng Internet: Chiếm 20% dân số (Số liệu ước tính năm 2023)

Băng thông rộng - thuê bao cố định: Tổng số 65.000 (Số liệu ước tính năm 2022)

Xếp hạng 142 trên thế giới.

Giao thông vận tải

Mã quốc gia đăng ký máy bay dân dụng: C9

+ Sân bay: 92 (dữ liệu năm 2025) Xếp hạng 60 trên thế giới.

+ **Đường sắt:** Tổng số chiều dài 4.787 km (dữ liệu năm 2014)

Khỏ hẹp - khô 1,067m : 4.787 km .

+ **Tàu buôn hàng hải:** Tổng số 36 (dữ liệu năm 2023)

- Loại tàu phục vụ hàng hóa tổng hợp 9.
- Loại tàu khác: 27.

Xếp hạng 130 trên thế giới.

+ **Cảng:** 11 (dữ liệu năm 2024)

Các cảng chính: Beira, Chinde, Inhambane, Maputo, Mocambique, Pebane, Porto Belo

Thách thức trên thị trường

Mặc dù Mozambique có tiềm năng đầu tư lâu dài, môi trường kinh doanh tại đây vẫn đặt ra những thách thức với các nhà kinh doanh. Ngân hàng Trung ương đã duy trì tỷ giá hối đoái ổn định và kiểm soát lạm phát, bất chấp lãi suất cao khiến hầu hết người dân địa phương và doanh nghiệp không đủ khả năng tiếp cận tín dụng. Mặc dù chính phủ đã cam kết thu hút đầu tư quy mô lớn thông qua các tuyên bố và sáng kiến cải cách kinh tế, nhưng bộ máy hành chính quan liêu vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu của khu vực tư nhân, đặc biệt là các doanh nghiệp vừa và nhỏ. Hầu hết các công ty đều cho rằng môi trường kinh doanh là một trong những thách thức chính ở Mozambique, cùng với việc thiếu lao động có tay nghề. Ngoài ra, quy trình ra quyết định theo thứ bậc, áp đặt từ trên xuống có thể cản trở hiệu quả thị trường.

Thách thức về vấn đề nguồn lao động

Mặc dù lực lượng lao động của Mozambique đang tăng trưởng, thị trường lao động vẫn còn cứng nhắc và nguồn lao động có trình độ học vấn vẫn còn khan hiếm. Một trong những thách thức lớn nhất của Mozambique vẫn là tình trạng thiếu hụt lực lượng lao động có kỹ năng, thể hiện qua thứ hạng 185/191 quốc gia trong Chỉ số phát triển con người của Liên Hiệp Quốc năm 2021. Nếu là một quốc gia, thành phố Maputo sẽ xếp hạng 141. Vào ngày 25 tháng 8, Quốc hội Mozambique đã thông qua luật lao động sửa đổi năm 2023, mở rộng các quyền lợi cho người lao động bao gồm các điều khoản về quá rỗi, chế độ lương bổng hỗn hợp, chế độ lịch làm việc thay thế và đình chỉ công việc vì lý do bất khả kháng và thiết lập sự đối xử bình đẳng cho cả người lao động nước ngoài và trong nước.

Thách thức về vấn đề quyền sử dụng đất

Mặc dù quyền sở hữu đất đai của cá nhân không được phép ở Mozambique, nhưng đất đai có thể được cho thuê với thời hạn 50 năm và có thể gia hạn. Luật Đất đai năm 1997 cấp quyền sử dụng đất (Direito do Uso e Aproveitamento da Terra - DUAT), tương đương với hợp đồng thuê dài hạn. DUAT không dễ dàng được sử dụng làm tài sản thế chấp cho vay vốn. Quy trình hành chính để có được DUAT, cũng như giấy phép xây dựng, có thể kéo dài và phức tạp. Các công ty được khuyến cáo nên thận trọng khi tiếp cận việc cho thuê đất và tham khảo ý kiến luật sư địa phương để đảm bảo người bán là hợp pháp và các giao dịch là hợp pháp. Quốc hội đã thông qua luật đầu tư mới vào năm 2023 với các điều khoản được thiết kế để tạo điều kiện thuận lợi cho việc chuyển nhượng DUAT. Chính phủ cũng đã nỗ lực sửa đổi Luật Đất đai, hướng tới mục tiêu minh bạch hơn và thân thiện hơn với thị trường, mặc dù vẫn chưa rõ liệu nỗ lực này có giải quyết được các vấn đề về khả năng chuyển nhượng và khả năng thanh toán của DUAT hay không.

Sự thiếu hụt cơ sở hạ tầng

Mặc dù đã có những cải thiện đáng kể, đặc biệt là ở Maputo và các trung tâm đô thị khác, nhưng hầu hết Mozambique đều có cơ sở hạ tầng cơ bản còn yếu kém. Cơ sở hạ tầng đường bộ nhìn chung còn yếu kém, ngoại trừ một số đoạn đường cao tốc chính EN1 bắc-nam và đường cao tốc EN4 nối Maputo với biên giới Nam Phi. Nhiều cây cầu bị cuốn trôi trong mùa mưa và chính phủ đang phải vật lộn để thay thế. Đường nhựa thường bị hư hỏng hoặc đầy ổ gà, khiến việc lái xe chậm và nguy hiểm. Nhiều tuyến đường đất cấp hai và cấp ba được bảo trì kém. Mặc dù chính phủ đang mở rộng khả năng tiếp cận điện, thường thông qua các lưới điện siêu nhỏ tái tạo, nhưng nguồn cung cấp điện thường không đủ và không đáng tin cậy. Vùng phủ sóng điện thoại di động chủ yếu tập trung ở các khu vực thành thị và đôi khi không có ở các khu vực nông thôn. Các mạng lưới truyền thông khác còn kém phát triển.

Khả năng tiếp cận tài chính hạn chế

Áp lực lạm phát buộc Ngân hàng Trung ương phải duy trì chính sách tiền tệ thắt chặt thông qua lãi suất cao và yêu cầu dự trữ bắt buộc cao đối với các ngân hàng thương mại. Điều này khiến việc tiếp cận tài chính trở thành một hạn chế lớn đối với cá nhân và doanh nghiệp. Các ngân hàng thương mại thường tính lãi suất cao, một phần do

thiếu lịch sử tín dụng hoặc hệ thống xếp hạng, khiến các doanh nghiệp vừa và nhỏ (SME) khó tìm được nguồn tài chính phù hợp. Việc thanh toán hàng hóa nhập khẩu có thể gặp khó khăn, vì các khoản thanh toán bằng ngoại tệ ra nước ngoài phải được Ngân hàng Trung ương phê duyệt.

Xung đột giữa Nga và Ukraine năm 2022 làm giá hàng hóa tăng

Xung đột giữa Nga và Ukraine năm 2022 đang đe dọa an ninh lương thực toàn cầu. Tại Mozambique, giá hàng hóa tăng đã góp phần gây ra lạm phát, dẫn đến các cuộc đình công của người lao động và gián đoạn dịch vụ giao thông công cộng, cùng với việc hiệp hội thợ làm bánh đe dọa ngừng sản xuất bánh mì. Biến động trên thị trường dầu khí toàn cầu đã buộc Chính phủ Mozambique phải công bố tăng giá nhiên liệu. Vào ngày 11 tháng 5 năm 2023, ARENE, Cơ quan Quản lý Năng lượng của Mozambique, đã tăng giá nhiên liệu:

- Giá dầu diesel lên 94,75 MZN/lít (5,60 USD/gallon), tăng 7,71%.
- Giá khí đốt tự nhiên cho xe cơ giới cũng tăng lên 45,16 MZN/lít (2,69 USD/gallon), tăng 3,27%.

Tuy nhiên, giá xăng giảm xuống còn 85,49 MZN/lít (5,07 USD/gallon). Mặc dù chính phủ đang tìm kiếm các biện pháp khác nhau để hỗ trợ các hộ gia đình nghèo nhằm giảm thiểu sự suy giảm sức mua và chi phí sinh hoạt cao, nhưng dự kiến sẽ không trợ cấp bánh mì và chi phí vận chuyển, mặc dù vẫn tiếp tục trợ cấp nhập khẩu nhiên liệu.

Sự bất ổn chính trị miền Bắc Mozambique

Kể từ tháng 10 năm 2017, các phần tử Hồi giáo cực đoan đã thực hiện các cuộc tấn công vào cả mục tiêu dân sự và quân sự tại tỉnh Cabo Delgado, cực bắc Mozambique. Các cuộc tấn công lẻ tẻ đã xảy ra ở các tỉnh lân cận Niassa và Nampula vào năm 2021 và 2022, nhưng nhìn chung đã được giới hạn trong tỉnh Cabo Delgado trong năm qua. Cabo Delgado cũng là nơi có trữ lượng khí đốt tự nhiên và khoáng sản lớn. Cơ quan tị nạn Liên Hợp Quốc báo cáo vào tháng 2 năm 2023 rằng hơn 350.000 người đã trở về nhà sau khi phải di dời do bạo lực. Vào tháng 4 năm 2023, trong nỗ lực ngăn chặn sự lan rộng của bạo lực, Chính phủ Mozambique đã hợp pháp hóa việc thành lập lực lượng dân quân địa phương trực thuộc quân đội để chống lại phiến quân.

Dự án LNG Mozambique do TotalEnergies dẫn đầu tại Khu vực 1 đã bị tạm dừng do bất khả kháng kể từ cuộc tấn công của phiến quân vào thị trấn Palma ở Cabo Delgado

vào tháng 3 năm 2021. Tuy nhiên, các nhà phân tích trong ngành dự kiến TotalEnergies sẽ gỡ bỏ tình trạng bất khả kháng đối với dự án vào đầu năm 2024. Vào ngày 27 tháng 9, Tổng giám đốc điều hành TotalEnergies, Patrick Pouyanné, đã phát biểu với một nhóm các nhà phân tích tại Paris rằng công ty của ông đang đặt mục tiêu khởi động lại dự án vào cuối năm 2023. Liên doanh Khu vực 4 do ExxonMobil và Eni dẫn đầu dự kiến sẽ đưa ra quyết định đầu tư cuối cùng cho dự án trên bờ của riêng mình sau khi TotalEnergies tiếp tục hoạt động tại Khu vực 1.

Thiếu minh bạch trong việc mua sắm của chính phủ

Việc thiếu minh bạch trong mua sắm của chính phủ và sự chậm trễ trong việc ra quyết định của chính phủ có thể làm chậm trễ các dự án và thậm chí khiến chúng trở nên không bền vững. Luật pháp Mozambique yêu cầu đấu thầu công khai đối với bất kỳ dự án chính phủ nào có giá trị hơn 10 triệu USD, nhưng các cuộc đấu thầu thường vẫn chưa được phát hành rộng rãi và một số cuộc đấu thầu đã được phát hành nhưng thiếu sự cạnh tranh công bằng.

Mối quan ngại về thẩm định

Cộng đồng thực thi pháp luật Hoa Kỳ kêu gọi các doanh nghiệp và nhà đầu tư thận trọng và thực hiện thẩm định đúng đắn khi tham gia vào các dự án kinh doanh tại Mozambique do tình trạng thường xuyên lợi dụng các doanh nghiệp hợp pháp để che giấu các hoạt động bất hợp pháp, rửa tiền thông qua thương mại và tham nhũng có hệ thống trong nhiều lĩnh vực của chính phủ. Việc làm này sẽ thúc đẩy lợi ích tốt nhất của cả các đối tác thương mại Hoa Kỳ và Mozambique. Chính phủ Mozambique đang nỗ lực củng cố khuôn khổ pháp lý và quy định về chống rửa tiền và chống tài trợ khủng bố (AML/CFT) sau khi quốc gia này được đưa vào "danh sách xám" (các khu vực pháp lý cần tăng cường giám sát) của lực lượng đặc nhiệm hành động tài chính vào tháng 10 năm 2022.

Nền kinh tế Mozambique đã phải đối mặt với những thách thức kéo dài kể từ năm 2015, bao gồm cuộc khủng hoảng nợ tiềm ẩn, đại dịch COVID-19, xung đột đang diễn ra ở miền Bắc và tình trạng bất ổn hậu bầu cử gần đây. Tăng trưởng vẫn còn mong manh, phụ thuộc nhiều vào khai thác. Thu nhập quốc dân thực tế (GNI) bình quân đầu người đã giảm 9% từ năm 2016 đến năm 2023.

Nông nghiệp sử dụng hơn 70% dân số nhưng đang phải vật lộn với năng suất thấp, các yếu tố dễ bị tổn thương liên quan đến biến đổi khí hậu và đầu tư không đủ vào cơ sở hạ tầng và đầu vào. Nghèo đói ở nông thôn vẫn còn dai dẳng và khu vực phi chính thức chiếm ưu thế trên thị trường lao động, chiếm hơn 80% việc làm. Tình trạng phi chính thức lan rộng, cơ sở hạ tầng không phù hợp và các hạn chế trong kinh doanh đã hạn chế tăng trưởng năng suất và huy động nguồn thu trong nước.

Áp lực tài khóa đã gia tăng, đặt Mozambique vào một thời điểm quan trọng. Tiền lương và tiền lãi đã chiếm tới 92% doanh thu thuế năm 2024, khiến nguồn lực cho các khoản đầu tư công quan trọng vào giáo dục, y tế và cơ sở hạ tầng bị hạn chế. Những hạn chế tài chính khác bao gồm nguy cơ nợ công cao, thiếu khả năng tiếp cận thị trường vốn quốc tế và thị trường nội địa còn yếu.

Tình trạng thiếu việc làm và bất bình đẳng cao là những rào cản đáng kể đối với hòa nhập kinh tế, trong khi khu vực phi chính thức, chiếm hơn 80% lực lượng lao động, lại chiếm ưu thế trên thị trường lao động, khiến nhiều người lao động không được hưởng bảo trợ xã hội. Với chỉ số vốn con người là 0,36, mức vốn con người cực kỳ thấp tạo nên rào cản về mặt cấu trúc đối với tăng trưởng nhanh chóng, toàn diện và bền vững. Sự khan hiếm đào tạo bài bản và các kênh kết nối cung cầu chưa hiệu quả dẫn đến thị trường lao động yếu kém và tăng trưởng năng suất thấp. Tình trạng bất bình đẳng giới ở trẻ em gái và phụ nữ cản trở tăng trưởng thông qua mức sinh bất lợi, tỷ lệ tử vong ở trẻ em và bà mẹ cao, trình độ kỹ năng thấp ở phụ nữ và năng suất lao động của phụ nữ trên thị trường lao động thấp.

Các dịch vụ cơ bản về giáo dục và y tế được cung cấp không đồng đều trên cả nước, dẫn đến bất bình đẳng về không gian. Các cơ chế được thiết lập để bảo vệ những người dễ bị tổn thương nhất khỏi tác động của các cú sốc còn hạn chế, do đó dẫn đến sự bất ổn và bạo lực.

Một mô hình kinh tế vững chắc và toàn diện hơn là điều cần thiết Chính phủ Mozambique phải thiết lập để tạo việc làm, giảm nghèo và quản lý các điểm yếu trước các cú sốc. Giảm áp lực trả lương, nâng cao hiệu quả chi tiêu và cải thiện quản lý nợ là rất quan trọng đối với tính bền vững tài khóa. Song song với đó, việc quản lý hiệu quả các nguồn thu từ LNG trong tương lai, cải thiện khả năng tiếp cận tài chính, đầu tư vào

giáo dục, thu hẹp khoảng cách cơ sở hạ tầng và giải quyết các thách thức về quy định là rất quan trọng để tạo việc làm, chuyển đổi cơ cấu và giảm thiểu sự mong manh.

Cơ hội thị trường

GDP của Mozambique chủ yếu đến từ các lĩnh vực nông nghiệp, xây dựng và tài chính. Mặc dù khu vực nông nghiệp phi chính thức sử dụng khoảng 70% dân số, nhưng chỉ đóng góp khoảng 25% GDP, bởi vì phần lớn nền nông nghiệp của Mozambique là tự cung tự cấp. Các trang trại thương mại hiện hữu thường gặp khó khăn do thiếu hiệu quả, thiếu quy mô kinh tế và chế biến giá trị gia tăng thấp, bên cạnh các quy định rườm rà của chính phủ và thuế phi chính thức. Điều này, cùng với một khu vực công nghiệp kém phát triển, đã hạn chế sự tham gia của Mozambique vào Đạo luật Tăng trưởng và Cơ hội Châu Phi. Tuy nhiên, Chính phủ Mozambique vẫn tiếp tục xác định nông nghiệp là một lĩnh vực ưu tiên và tìm cách phát triển nó thông qua khoản vay 500 triệu USD từ Ngân hàng Thế giới, được gọi là sáng kiến SUSTENTA. SUSTENTA nhằm mục đích chuyển đổi các hộ nông dân sản xuất nhỏ thành những nhà sản xuất bền vững và cung cấp dịch vụ cho các trang trại lân cận, mặc dù vẫn còn nhiều nghi vấn về hiệu quả và tính minh bạch trong quản lý của sáng kiến này. Thêm vào đó, việc Mozambique chưa công nghiệp hóa khiến đất nước phụ thuộc vào việc nhập khẩu hàng hóa thành phẩm và bán thành phẩm. Để ứng phó, chính phủ đã triển khai Chương trình Quốc gia công nghiệp hóa Mozambique (Programa Nacional Industrializar Moçambique; PRONAI), một sáng kiến nhằm đưa đất nước lên cao hơn trong chuỗi giá trị thông qua việc thay thế nhập khẩu một cách có chọn lọc và các khu công nghiệp dành cho công nghiệp và chế biến nông sản.

Chính phủ Mozambique có các chương trình được thiết kế để khuyến khích đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI). Hiện tại, FDI chủ yếu tập trung vào các lĩnh vực cơ sở hạ tầng và khai khoáng. Mozambique sở hữu trữ lượng khoáng sản dồi dào gồm than đá, đồng, nhôm, vàng, đá quý (đặc biệt là hồng ngọc), sắt và các khoáng sản quan trọng bao gồm than chì, vanadi, titan, tantali, lithium và kim loại đất hiếm. FDI đã giảm mạnh kể từ năm 2015, chủ yếu do giá hàng hóa giảm, đặc biệt là than đá và nhôm. Chính phủ quan tâm đến việc phát triển ngành khai khoáng bằng cách tăng cường khai thác các khoáng sản quan trọng đối với quá trình chuyển đổi năng lượng toàn cầu và đang tham gia các cuộc đối thoại với Bộ Năng lượng Hoa Kỳ để tìm cách tăng cường sự tham gia của

mình vào chuỗi cung ứng khoáng sản toàn cầu. Cuối cùng, chính phủ muốn thành lập các trung tâm chế biến khoáng sản, bắt đầu với sản xuất thép, tuy nhiên có lẽ cần phải củng cố nền tảng công nghiệp để hiện thực hóa điều này. Chính phủ Mozambique cũng đã đưa du lịch trở thành một ngành phát triển trọng điểm, bao gồm những bãi biển hoang sơ và các công viên rộng lớn với hệ động vật hoang dã đa dạng trong số các nguồn tài nguyên thiên nhiên của đất nước. Năm 2023, chính phủ đã ban hành chính sách miễn thị thực cho khách du lịch và doanh nhân từ Hoa Kỳ và 28 quốc gia phát triển khác, một phần nhằm thúc đẩy ngành du lịch của quốc gia này.

Một số siêu dự án được dự đoán sẽ là động lực chính cho nền kinh tế Mozambique trong 5 năm tới và mang lại cả cơ hội kinh doanh trực tiếp lẫn gián tiếp. Những cơ hội đáng kể nhất là việc xây dựng các nhà máy khí thiên nhiên hóa lỏng (LNG) riêng biệt trên bờ do hai tập đoàn do TotalEnergies và ExxonMobil/Eni dẫn đầu, với giá trị ước tính lần lượt là 20 tỷ USD và hơn 25 tỷ USD. Các hoạt động thăm dò của ExxonMobil, Eni và các công ty khác sẽ mang đến thêm nhiều cơ hội trong lĩnh vực dầu khí. Hoạt động khủng bố ở khu vực Cabo Delgado kể từ năm 2017 đã làm chậm trễ việc phát triển các dự án LNG quy mô lớn trên bờ, tập trung vào xuất khẩu của quốc gia này, mặc dù một giàn khoan LNG nổi quy mô nhỏ hơn đã bắt đầu sản xuất vào cuối năm 2022.

Tương tự như các thị trường mới nổi khác, Mozambique có cơ sở hạ tầng điện rất yếu, tập trung ở các khu vực đô thị nhưng lại thừa thớt ở các vùng nông thôn. Khả năng truyền tải hạn chế của nước này đã tách biệt lưới điện miền bắc và miền trung của đất nước với lưới điện miền nam. Ở một số khu vực, ngành công nghiệp và doanh nghiệp thường phải phụ thuộc vào máy phát điện dự phòng trong thời gian dài do nguồn cung cấp điện không ổn định. Lưới điện kém phát triển và những rào cản về thủ tục hành chính khiến việc phát triển các dự án điện trở nên khó khăn và tốn thời gian. Chính phủ Mozambique đã cam kết điện khí hóa toàn bộ đất nước vào năm 2030. Nỗ lực này bao gồm các dự án sản xuất, truyền tải và phân phối quy mô lớn, cũng như các lưới điện siêu nhỏ tái tạo với các giải pháp như điện mặt trời trên mái nhà ở một số khu vực.

Tuy nhiên, Mozambique cũng có tiềm năng sản xuất điện lớn nhất trong Cộng đồng Phát triển Nam Phi (SADC), chủ yếu là nhờ các cơ hội phát triển thủy điện trong tương lai. Chính phủ đang nỗ lực phát triển đập thủy điện Mphanda Nkuwa công suất

1.500 MW trên sông Zambezi, cách đập thủy điện Cahora Bassa hiện tại 60 km về phía hạ lưu. Một trong những dự án cơ sở hạ tầng thành công nhất ở Mozambique, đập thủy điện Cahora Bassa, có công suất 2.075 MW. Đập nằm ở tỉnh Tete trên sông Zambezi và cung cấp điện cho Mozambique, Zimbabwe và Nam Phi. Mozambique có tiềm năng mạnh mẽ về thủy điện và nhiệt điện, cũng như năng lượng mặt trời và gió dọc theo bờ biển dài của mình.

Mặc dù chưa đến 1/4 dân số được tiếp cận internet, đại dịch COVID-19 đã đóng một vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy quá trình chuyển đổi số của Mozambique. Giống như nhiều nơi khác trên thế giới, lĩnh vực công nghệ thông tin và truyền thông (ICT) đã trở thành một phương tiện thay thế để đảm bảo tính liên tục trong phát triển kinh tế bằng cách hỗ trợ các hoạt động kinh doanh, y tế, giáo dục và xã hội trong khi người dân thành thị Mozambique vẫn tuân thủ các yêu cầu giãn cách xã hội. Những hoạt động này đã tạo ra nhu cầu về các giải pháp bổ sung bao gồm lưu trữ dữ liệu, điện toán đám mây và an ninh mạng.

Ngành vận tải đang mở rộng, được thúc đẩy bởi các khoản đầu tư lớn vào cảng và cơ sở hạ tầng đường bộ, bao gồm cả Hiệp ước MCC mới, trong đó sẽ bao gồm các khoản đầu tư vào đường bộ và cơ sở hạ tầng giao thông tại tỉnh Zambezia. Có ba cảng lớn trong nước: Maputo ở phía nam, Beira ở trung tâm và Nacala ở phía bắc. Các cảng này xác định ba hành lang giao thông đông-tây của đất nước, qua đó Mozambique kết nối nội địa của lục địa với Ấn Độ Dương. Về mặt địa lý, Cảng Nacala được coi là một trong những cảng nước sâu tốt nhất ở Đông Phi. Cảng này do doanh nghiệp nhà nước Portos e Caminhos de Ferro de Moçambique (CFM) vận hành. Hai cảng còn lại, Maputo và Beira, lần lượt do Dubai Port World và Cornelder vận hành. Các cảng cực bắc Pemba và Palma sẽ cần được nâng cấp đáng kể để hỗ trợ hậu cần cho các dự án dầu khí. Cơ sở hạ tầng và phát triển dự án xây dựng vẫn là những điểm sáng trong hoạt động kinh tế của Mozambique.

Các cơ hội đầu tư và xuất khẩu lớn nhất tại Mozambique nằm ở:

- Thiết bị nông nghiệp (máy kéo, xe tải nông nghiệp, thiết bị thu hoạch);

- Xây dựng (đường bộ giá rẻ, đường sắt, quản lý nước và các cơ sở hạ tầng khác);
- Năng lượng (than, khí đốt, thủy điện, năng lượng mặt trời, gió, đường dây truyền tải);
- Hàng tiêu dùng nhanh;
- Nhượng quyền thương mại;
- Chăm sóc sức khỏe;
- Công nghệ thông tin và truyền thông (công nghệ không dây, an ninh mạng, tự động hóa, trung tâm dữ liệu, thanh toán kỹ thuật số, số hóa);
- Khai khoáng (than, kim loại, đá quý, đất hiếm, kim loại quý, khoáng sản quan trọng);
- Dầu khí (thăm dò, sản xuất, phân phối, chuỗi cung ứng chung);
- An toàn và An ninh (thiết bị an toàn);
- Du lịch (khách sạn, khu nghỉ dưỡng, thể thao, giải trí);
- Giao thông vận tải (cảng, sân bay, hậu cần, vận tải hàng hóa);

***Ngành công nghệ thông tin và truyền thông**

Tổng quan thị trường

Quá trình chuyển đổi số của Mozambique đã diễn ra nhanh chóng kể từ năm 2020. Ngân hàng Thế giới nhấn mạnh rằng chỉ có 32% dân số được tiếp cận internet vào năm 2021. Hơn nữa, hơn một nửa số doanh nghiệp vừa và nhỏ (SME) chưa khởi động quá trình chuyển đổi số. Tuy nhiên, mục tiêu chung của Chính phủ Mozambique, các tổ chức đa phương, khu vực tư nhân và các nhà đầu tư tổ chức là hiện thực hóa các dự án cơ sở hạ tầng hiện có và tăng tốc độ triển khai các chương trình chuyển đổi số. Ngoài ra, Chính phủ Mozambique đã được Ngân hàng Thế giới phê duyệt khoản tài trợ 150 triệu USD để hỗ trợ Dự án Quản trị và Kinh tế Số (EGDE), tập trung vào việc tăng cường khả năng tiếp cận thông tin định danh dân sự, dịch vụ công số và cải thiện các cơ hội kinh doanh số.

Thị trường viễn thông được cấu trúc xung quanh ba nhà mạng tích hợp theo chiều dọc, bao gồm:

- **Vodacom**, một doanh nghiệp tư nhân thuộc sở hữu chủ yếu của Tập đoàn Vodacom của Nam Phi;

- **Movitel**, một liên doanh giữa Tập đoàn Viettel của Việt Nam và đảng cầm quyền Frelimo của Mozambique;
- **Tmcel**, một thương vụ sáp nhập giữa doanh nghiệp viễn thông nhà nước (TDM) trước đây của Mozambique và nhà cung cấp mạng di động (Mcel).

Mặc dù Vodacom là nhà mạng di động thống trị tại Mozambique với gần 50% thị phần, Tmcel là đơn vị duy nhất tiếp tục cung cấp dịch vụ đường dây cố định tích hợp. Theo Ngân hàng Thế giới, Mozambique đã đăng ký khoảng 16 triệu thuê bao di động vào năm 2020, tương ứng với hơn một nửa dân số.

Chi phí thiết bị cao, đặc biệt là điện thoại thông minh, tỷ lệ biết chữ thấp (48%) và sự chưa quen thuộc với Internet là những rào cản lớn đối với kết nối internet. Hơn nữa, sự chênh lệch lớn về kết nối giữa khu vực nông thôn và thành thị, do hạn chế tiếp cận điện năng và các dịch vụ tài chính, tiếp tục gây khó khăn cho các hộ gia đình nông thôn. Ngược lại, các dự án khai thác mỏ và năng lượng mới nổi tiếp tục thúc đẩy đầu tư vào cơ sở hạ tầng CNTT-TT ở khu vực nông thôn.

Các lĩnh vực phụ trợ hàng đầu:

Băng thông rộng

Gần 3/4 dân số không đủ khả năng chi trả cho các dịch vụ internet hoặc thiết bị điện tử như điện thoại thông minh và máy tính. Hơn nữa, 1/3 dân số sống ở các vùng nông thôn không có tín hiệu băng thông rộng di động và không đủ khả năng kết nối với bất kỳ giá nào. Điều này gây ra sự khác biệt lớn về kết nối giữa thành thị và nông thôn. Maputo là thành phố lớn nhất và có kết nối tốt nhất của Mozambique, mặc dù những thách thức về cơ sở hạ tầng, sự phát triển của thị trường và khả năng chi trả đang làm tê liệt kết nối trên toàn quốc. Ngoài ra, lưu lượng dữ liệu truyền ra khỏi Maputo rất tốn kém. Điều này dẫn đến việc dữ liệu ở miền bắc đất nước trở nên đắt đỏ hơn so với miền nam.

Mozambique đặt mục tiêu giải quyết sự khác biệt này bằng cách cải thiện cơ sở hạ tầng và tăng cường kết nối cũng như khả năng tiếp cận ICT ở các vùng nông thôn. Mặc dù trước đây quốc gia này được phục vụ bởi hai tuyến cáp ngầm, liên minh Land2Africa, được hỗ trợ bởi Meta, đã công bố việc hạ cánh hai hệ thống cáp ngầm lớn ở cả Maputo-Nam Mozambique và Thành phố Nacala, ở phía Bắc đất nước. Tương

tự, Starlink, dịch vụ internet vệ tinh của SpaceX, đã chính thức đi vào hoạt động. Công ty không chỉ có kế hoạch kết nối các vùng nông thôn của đất nước, mà việc công bố gia nhập thị trường đã ngay lập tức làm giảm giá dữ liệu so với các công ty hiện tại.

An ninh mạng

Chuyển đổi số của Mozambique cũng mang đến những mối đe dọa mới cho người dùng cuối, bao gồm Chính phủ Mozambique và khu vực tư nhân. Các cơ quan nhà nước phải đối mặt với những thách thức và rủi ro tiềm ẩn từ việc lưu trữ thông tin trực tuyến của người dân phụ thuộc vào các dịch vụ công. Do đó, Chính phủ Mozambique đã xác định an ninh mạng là một lĩnh vực ưu tiên trong quá trình chuyển đổi số của đất nước.

Chiến lược An ninh mạng Quốc gia đặt mục tiêu triển khai 25 dự án vào năm 2025 và thành lập một hội đồng đa ngành với nhiệm vụ điều phối khuôn khổ quản trị. Chính phủ có xu hướng đưa các yêu cầu an ninh mạng tối thiểu vào các hợp đồng mua sắm công để đáp ứng các yêu cầu CNTT tối thiểu, nhưng với quá trình chuyển đổi số, nhu cầu về các giải pháp thuê ngoài, chẳng hạn như mã hóa truy cập mạng, hệ thống ngăn chặn xâm nhập (IPS), mối đe dọa dai dẳng nâng cao (APT), bảo mật lừa đảo qua email và đào tạo an ninh mạng.

Điện toán đám mây

Trong những năm qua, Mozambique đã chứng kiến sự gia tăng số lượng các trung tâm dữ liệu do các công ty tư nhân quản lý. Mặt khác, Chính phủ Mozambique vận hành Công viên Maluana như một phần trong chiến lược quản trị điện tử của chính phủ, nhằm tập trung hóa và lưu trữ các hệ thống máy tính hành chính công của chính phủ.

Amazon Web Services (AWS), Heroku và Microsoft Azure là một trong số nhiều công ty quốc tế cung cấp dịch vụ đám mây cho Mozambique, nhưng không vận hành trung tâm dữ liệu riêng trong nước. Tuy nhiên, công ty đầu tư Roha của Hoa Kỳ, với mục tiêu xây dựng và vận hành một trung tâm dữ liệu cấp 3 đẳng cấp thế giới, hợp tác với tập đoàn công nghệ cao Raxio.

Cơ hội cho ngành này

Có nhiều cơ hội cho các công ty có thể phát triển cơ sở hạ tầng thông tin quan trọng (CII) an toàn và linh hoạt, bao gồm:

- Khoản tài trợ 150 triệu USD từ Ngân hàng Thế giới để hỗ trợ Dự án quản trị và Kinh tế số nhằm cải thiện các dịch vụ công số và cơ hội kinh doanh số;
- Giải pháp phần mềm giá cả phải chăng cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ;
- Chuyển đổi số vô tuyến;
- Thành lập hai trung tâm dữ liệu ở miền Bắc (Mocuba và Nacala);
- Cải thiện cơ sở hạ tầng cho mạng lưới Chính phủ điện tử;
- Trung tâm Cộng đồng đa phương tiện.

***Sản xuất, truyền tải và phân phối điện**

Mozambique có tiềm năng sản xuất điện lớn nhất trong số tất cả các quốc gia Nam Phi. Tổ chức năng lượng Châu Phi (Power Africa) ước tính nước này có thể sản xuất 187 gigawatt điện từ than, thủy điện, khí đốt, gió và mặt trời. Phần lớn điện năng hiện nay đến từ các dự án thủy điện, tuy nhiên, khí đốt tự nhiên và các nguồn năng lượng tái tạo sẽ có tác động đáng kể trong tương lai, với khí đốt tự nhiên dự kiến sẽ cung cấp 44% tổng sản lượng điện trong thập kỷ tới.

Chính phủ đặt mục tiêu điện khí hóa toàn dân vào năm 2030. Chính phủ đã đạt được những bước tiến đáng kể để đạt được mục tiêu này, từ 34% vào năm 2021 lên 48% vào năm 2022. Công ty Điện lực EDM đang cung cấp hơn 30.000 kết nối mới mỗi năm, bên cạnh hơn 100.000 kết nối ngoài lưới điện mới. Quốc gia này đang phải vật lộn với mạng lưới truyền tải và phân phối kém phát triển, thiếu vốn và bộ máy quan liêu phức tạp liên quan đến việc phát triển các dự án điện mới. Nhu cầu năng lượng trong tương lai gần sẽ được thúc đẩy bởi các khu vực công nghiệp và đô thị, vì phần lớn người dân không đủ khả năng chi trả mức giá hiện tại mặc dù chúng được trợ cấp rất nhiều. Để giảm thiểu chi phí mở rộng lưới điện đến các vùng nông thôn, Chính phủ Mozambique đã ưu tiên phát triển điện khí hóa nông thôn, do Viện Quỹ Năng lượng Mozambique (FUNAE) dẫn đầu, tập trung vào các dự án nhỏ, độc lập với công suất dưới 10MW.

Electricidade de Moçambique (EDM) là công ty điện lực duy nhất trong nước. EDM bán điện với giá lỗ do buộc phải trợ cấp giá điện cho người tiêu dùng dân cư gặp khó khăn, một chiến lược được cho là không bền vững nhưng lại được ủng hộ về mặt chính trị. EDM đang thực hiện những thay đổi đáng kể về cơ cấu và vận hành, đặc biệt là trong việc giảm tổn thất. Sự chuyển đổi này có thể mang lại những cơ hội lớn cho các

công ty Hoa Kỳ cung cấp công nghệ tự động hóa và các giải pháp CNTT khác. Theo thống kê quốc gia, một phần ba khách hàng của EDM, tập trung ở phía nam đất nước, tạo ra 65% doanh thu quốc gia của EDM.

Mozambique là nước xuất khẩu năng lượng ròng sang các quốc gia trong Khu vực điện lực Nam Phi (SAPP), Nam Phi là nước nhập khẩu lớn nhất. Chính phủ coi xuất khẩu năng lượng là động lực chính của nền kinh tế Mozambique, sau khi thông qua luật điện lực mới, đơn giản hóa việc cấp phép và khuyến khích hoạt động của các Nhà máy điện độc lập (IPP). Chính phủ cũng đã thông qua luật miễn thuế VAT đối với việc nhập khẩu thiết bị điện khí hóa.

Các Dự án điện độc lập (IPP) đầu tiên tại Mozambique đã được đưa vào vận hành vào năm 2015. Các dự án này đã mở đường cho các cuộc đàm phán IPP trong tương lai và gần đây hơn là việc chuẩn hóa các tài liệu đấu thầu. Do năng lực tài chính yếu kém của EDM, các IPP trong tương lai sẽ tiếp tục dựa vào các ngân hàng phát triển để tài trợ. EDM và Mozambique hỗ trợ phát triển các dự án năng lượng tái tạo, sau khi đã khởi động các cuộc đấu thầu công khai cho các dự án điện mặt trời và điện gió, quốc gia này cũng đang tìm hiểu các giải pháp lưu trữ pin.

Nhà máy phát điện lớn nhất trong nước là đập thủy điện Cahora Bassa, do Công ty điện lực Cahora Bassa (HCB) thuộc sở hữu nhà nước vận hành. HCB bán 65% sản lượng điện hiện có cho Nam Phi và 35% còn lại được bán cho các khu vực phía bắc Mozambique và Zimbabwe. Hoạt động của HCB nằm trên sông Zambezi ở tỉnh Tete.

Mozambique gần đây đã đưa vào vận hành một số nhà máy nhiệt điện khí, trong đó mới nhất là nhà máy điện chu trình hỗn hợp công suất 420 MW, dự kiến bắt đầu hoạt động vào năm 2024. Theo BMI Research, sản lượng điện từ khí đốt dự kiến sẽ tăng 18,1% mỗi năm cho đến năm 2025. Nhà máy điện mặt trời quy mô tiện ích đầu tiên của Mozambique, một nhà máy quang điện với công suất 40 MW, đã được đưa vào vận hành tại tỉnh Zambezia vào năm 2019. Nhiều dự án năng lượng tái tạo khác đang được phát triển cũng dự kiến sẽ có sự tăng trưởng đáng kể trong thập kỷ tới.

Vào tháng 5 năm 2023, chính phủ đã công bố đối tác chiến lược để phát triển nhà máy thủy điện mới Mphanda Nkuwa công suất 1500 MW. Liên doanh này do công ty EDF của Pháp dẫn đầu.

Mozambique thường xuyên thiếu điện, chủ yếu do các hiện tượng thời tiết khắc nghiệt, buộc EDM phải sử dụng các giải pháp điện khẩn cấp đắt tiền. Điều này tạo ra một cơ hội khác cho các công ty cung cấp các giải pháp phát điện khẩn cấp và dự phòng.

Cuối cùng, chính phủ đã phê duyệt Luật Điện lực mới, đơn giản hóa quy trình cấp phép và nhượng quyền cho các dự án phát điện, đặc biệt là các dự án ngoài lưới điện có công suất lên đến 10MW. Luật mới này sẽ thúc đẩy sự tham gia của khu vực tư nhân vào lĩnh vực phát điện.

Power Africa là một quan hệ đối tác công tư do Chính phủ Hoa Kỳ dẫn dắt, hoạt động theo định hướng thị trường, nhằm mục đích tăng gấp đôi khả năng tiếp cận điện năng tại khu vực Châu Phi Hạ Sahara. Dự án cung cấp các công cụ và nguồn lực cho các đơn vị thuộc khu vực tư nhân để tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực điện lực của khu vực Hạ Sahara. Đạo luật điện khí hóa Châu Phi năm 2015 đã thể chế hóa Power Africa. Tìm hiểu thêm về bộ công cụ đầy đủ của Power Africa hoặc các cơ hội khác do Power Africa cung cấp.

Các lĩnh vực phụ trợ hàng đầu

- Cung cấp thiết bị và dịch vụ;
- Tua bin, động cơ;
- Máy phát điện;
- Cáp và linh kiện điện;
- Linh kiện trạm biến áp;
- Linh kiện đường dây truyền tải;
- Dịch vụ kỹ thuật, mua sắm và xây dựng (EPC);
- Dịch vụ tài chính và bảo hiểm;
- Tấm pin mặt trời và tua bin gió;
- Phần mềm quản lý lưới điện;
- Hệ thống đo đếm thông minh.

Cơ hội cho lĩnh vực này

Nhu cầu năng lượng trong nước của Mozambique đang tăng đều đặn và dự kiến sẽ tiếp tục tăng khi đất nước công nghiệp hóa. Các quốc gia thành viên Cộng đồng phát triển

Nam Phi (SADC) dự kiến sẽ có nhu cầu điện năng cao hơn, có thể đáp ứng được bằng nguồn xuất khẩu của Mozambique.

Cơ hội trong lĩnh vực truyền tải điện

Đường dây liên kết Mozambique-Zambia sẽ kết nối lưới điện Mozambique và Zambia

với hai đường dây điện xoay chiều cao áp (HVAC) 400KV với chi phí ước tính khoảng 313 triệu USD.

Đường dây liên kết Mozambique - Malawi với chi phí 154 triệu USD do Ngân hàng Thế giới, Ngân hàng Châu Âu và Ngân hàng Nhà nước Đức KfW tài trợ sẽ giúp kết nối Malawi với SAPP thông qua lưới điện hiện có tại Mozambique.

Cơ hội trong lĩnh vực sản xuất điện

Đập Mphanda Nkuwa sẽ nằm ở hạ lưu sông Cahora Bassa trên sông Zambezi và có công suất 1.500 MW. Chương trình Đấu giá Năng lượng Tái tạo tại Mozambique (PROLER), được phát triển với sự hỗ trợ của Liên minh Châu Âu, dự kiến sẽ triển khai các đợt đấu thầu dự án điện mặt trời và điện gió theo từng giai đoạn với công suất từ 30-50 MW.

Cơ hội trong lĩnh vực phân phối điện

- Hệ thống giám sát trạm cấp.
- Các giải pháp giảm thiểu tổn thất thương mại và kỹ thuật.

***Ngành dầu khí**

Tổng quan thị trường

Trong thập kỷ tới, Mozambique dự kiến sẽ trở thành một nhà xuất khẩu khí thiên nhiên hóa lỏng (LNG) lớn nhờ việc phát hiện ra hơn 180 nghìn tỷ feet khối (TCF) trữ lượng khí thiên nhiên tại lưu vực Rovuma ở phía bắc đất nước. Những phát hiện này được phân bổ cho hai khu vực nhượng quyền, một do Total Energies dẫn đầu và một do Eni và ExxonMobil đồng dẫn đầu. Ngân hàng xuất nhập khẩu Hoa Kỳ đã cam kết cho vay 4,7 tỷ USD trong tổng số khoảng 20 tỷ USD đầu tư vào dự án LNG Mozambique Khu vực 1 do TotalEnergies dẫn đầu, trong khi Tập đoàn tài chính Phát triển Hoa Kỳ đã mở rộng 1,5 tỷ USD bảo hiểm rủi ro quốc gia cho dự án LNG

Rovuma Khu vực 4 của Exxon Mobil, cùng nhau đại diện cho cam kết đầu tư lớn nhất của Chính phủ Hoa Kỳ tại lục địa này.

Dự án Khu vực 1 của TotalEnergies có kế hoạch đóng mới tối đa sáu đoàn tàu LNG. Hai đoàn tàu đầu tiên đã đạt được quyết định đầu tư cuối cùng (FID) vào năm 2019 và được định giá 20 tỷ USD. Việc phát triển các siêu dự án LNG trên bờ đã bị trì hoãn do tình trạng nổi loạn ở phía bắc, khiến TotalEnergies phải tuyên bố tình trạng bất khả

kháng vào tháng 4 năm 2021. Năm 2023, TotalEnergies thông báo rằng do những cải thiện về an ninh, họ đã bắt đầu chuẩn bị dỡ bỏ tình trạng bất khả kháng và khởi động lại dự án. Việc khởi động lại hoàn toàn dự kiến sẽ diễn ra vào quý 1 năm 2024. Total đã chọn một liên doanh gồm các nhà thầu do Saipem và McDermott đứng đầu để xây dựng các cơ sở, bao gồm đường băng chuyên dụng và cơ sở cảng nằm trong Công viên LNG Afungi. Dự án này nhằm mục tiêu xuất khẩu sang thị trường châu Á và châu Âu cũng như hơn 400 MMCF dành riêng cho mục đích sử dụng trong nước.

Đơn vị nhượng quyền thứ hai nằm ở khu vực 4, trong đó Eni dẫn đầu tất cả các hoạt động ngoài khơi và ExxonMobil dẫn đầu các cơ sở LNG trên bờ cũng nằm trong Công viên LNG Afungi. Khu vực 4 cũng có kế hoạch phát triển hai tuyến đường ống LNG trên bờ với FID dự kiến vào đầu năm 2025, ước tính chi phí 25 tỷ USD. Năm 2017, Eni đã công bố Dự án Đầu tư (FID) trị giá 8 tỷ USD Mỹ để xây dựng 6 giếng ngầm kết nối với một cơ sở sản xuất LNG Nội (FLNG), đã xuất khẩu LNG từ tháng 11 năm 2022. Kể từ đó, Eni đã đệ trình kế hoạch phát triển một tàu FLNG thứ hai và kế hoạch này được kỳ vọng rộng rãi sẽ được chính phủ phê duyệt.

Mozambique còn có một cơ sở sản xuất khí đốt khác do Sasol (Cty Nam Phi) vận hành tại tỉnh Inhambane, nơi có trữ lượng chứng minh là 2,6 TCF. Khí đốt tự nhiên được sản xuất và xử lý tại một cơ sở trung tâm ở Temane, sau đó được xuất khẩu qua đường ống dài 865 km sang Nam Phi, với đường ống dẫn đến miền nam Mozambique để sử dụng trong nước. Ngoài ra, Sasol đang phát triển một dự án tích hợp dầu khí và khí dầu mỏ hóa lỏng liền kề với cơ sở dầu khí hiện có, dự án này có giá trị hơn 700 triệu USD. Dự án bao gồm 13 giếng và một cơ sở sản xuất khí propan lỏng (LPG) với chi phí ước tính 1,4 tỷ USD.

Tất cả các nhượng quyền thăm dò đều được Viện Dầu khí Quốc gia (Instituto Nacional de Petróleo; INP) phân bổ thông qua đấu thầu công khai. Hợp đồng sản xuất sau đó có thể được đàm phán khi phát hiện ra trữ lượng dầu khí.

Năm 2018, INP đã ký kết các hợp đồng nhượng quyền thăm dò và khai thác dầu khí tại các lô ngoài khơi thuộc lưu vực Angoche và Zambezi và các lô trên bờ thuộc lưu vực Mozambique cho bốn tập đoàn do ExxonMobil, Sasol, ENI và Buzi dẫn đầu. Tính đến tháng 7 năm 2023, chỉ có Eni bắt đầu hoạt động thăm dò tại các lô này.

Empresa Nacional de Hidrocarbonetos (ENH), công ty hydrocarbon nhà nước, đại diện cho Chính phủ Mozambique trong các hoạt động dầu khí. Luật quy định ENH tham gia với tư cách là bên liên quan trong các hoạt động sản xuất dầu khí, cũng như các dự án thăm dò. ENH cũng tham gia vào các dự án trọng điểm quốc gia khác, chẳng hạn như mở rộng cảng dầu khí tại Cảng Pemba và cung cấp các dịch vụ cho các nhà điều hành dự án như quản lý khu cấm trại, hậu cần ngoài khơi và cơ sở vật chất cảng. ENH thường cung cấp các dịch vụ này thông qua quan hệ đối tác với các công ty tư nhân chuyên về các lĩnh vực này. Hợp tác với công ty khí đốt Hàn Quốc Kogas, ENH cũng vận hành một mạng lưới phân phối khí đốt để cung cấp khí đốt qua đường ống cho các hộ gia đình và ngành công nghiệp ở phía nam Mozambique.

Chính phủ Mozambique đã quyết định rằng một phần sản lượng khí đốt tự nhiên nên được sử dụng tại địa phương để đáp ứng nhu cầu của thị trường trong nước. Chính phủ cũng đang nỗ lực xây dựng một quỹ đầu tư quốc gia (SWF) để quản lý doanh thu khí đốt trong tương lai, và một dự luật về SWF đang được thảo luận tại quốc hội.

Viện Dầu khí Quốc gia (INP), cơ quan quản lý ngành công nghiệp này, tổ chức các cuộc đấu thầu để tìm kiếm các công ty quan tâm đến việc phát triển các dự án công nghiệp. Các công ty Hoa Kỳ dự kiến sẽ thấy các cuộc đấu thầu mới cho các dự án khí đốt trong nước được công bố trong năm tới.

Các lĩnh vực phụ trợ hàng đầu

- Dịch vụ kỹ thuật và chế tạo kết cấu thép;
- Máy móc và dịch vụ dầu khí;
- Linh kiện và thiết bị dầu khí;
- Thiết bị, dịch vụ an toàn và an ninh.

Cơ hội chỉ lĩnh vực này

Trong 5 năm tới, cơ hội cho các nhà cung cấp thiết bị dự kiến sẽ được thúc đẩy bởi việc xây dựng nhà máy LNG của TotalEnergies, nhà máy FLNG thứ hai của Eni và nhà máy LNG của ExxonMobil. Kế hoạch phát triển LNG bao gồm hai bồn chứa LNG dung tích 180.000 m³, kho chứa condensate, một cầu cảng biển nhiều bến, cùng các tiện ích và cơ sở hạ tầng liên quan. Kế hoạch phát triển của ExxonMobil bao gồm việc xây dựng hai đoàn tàu khí tự nhiên hóa lỏng, mỗi đoàn có công suất sản xuất 7,6 triệu

tấn LNG mỗi năm và các cơ sở vật chất liên quan. Cả 3 dự án này đều có căn cứ trên bờ tại Công viên Afungi, nơi có tất cả các cơ sở hạ tầng hỗ trợ bao gồm cơ sở lưu trữ, cơ sở hạ tầng cảng và sân bay, cũng như các chế độ thuế chuyên biệt và thị thực lao động. Các công ty cũng nên theo dõi các gói thầu dự án khí đốt trong nước tiềm năng từ Chính phủ Mozambique, đây có thể là những cơ hội lớn cho các nhà phát triển dự án trung nguồn và hạ nguồn.

***Ngành giao thông vận tải**

Tổng quan thị trường

Sự phát triển của các dự án dầu khí và tăng trưởng kinh tế của các nước láng giềng sẽ thúc đẩy ngành giao thông vận tải tại Mozambique. Tất cả các cảng lớn đang được mở rộng hoặc nâng cấp, cần có đường bộ và đường sắt mới, hãng hàng không địa phương đang mở rộng đội bay và các nhà khai thác hàng không mới dự kiến sẽ tham gia thị trường trong vài năm tới.

Mozambique được chia thành 3 hành lang phát triển Đông-Tây, kết nối các cảng với các vùng nội địa và các nước láng giềng:

- ❖ Hành lang Maputo (phía Nam; nối với Nam Phi và Eswatini);
- ❖ Hành lang Beira (trung tâm; nối với Zimbabwe);
- ❖ Hành lang Nacala (phía Bắc; nối với Malawi và Zambia).

Các hành lang này bao gồm nhiều dự án phát triển hậu cần vận tải và công nghiệp.

Lĩnh vực hàng không

Hãng hàng không quốc gia của Mozambique là Linhas Aéreas de Moçambique (LAM), một đơn vị nhà nước. LAM được tài trợ và quản lý không hiệu quả, khiến

chính phủ phải thuê một công ty tư vấn vào năm 2023 để khắc phục các vấn đề của hãng hàng không. Chính phủ cũng đang xem xét tư nhân hóa LAM mặc dù phương án này không được nhiều người ủng hộ. LAM đã nắm giữ độc quyền các chuyến bay nội địa trong nhiều thập kỷ cho đến năm 2017. Thị trường kể từ đó đã được tự do hóa, mặc dù có nhiều rào cản gia nhập. Ngành hàng không nội địa có thể có tiềm năng tăng trưởng lớn khi Mozambique thu hút các nhà đầu tư nước ngoài và phấn đấu trở thành điểm đến du lịch. Các ngành dầu khí, khai khoáng và du lịch là động lực cho các dịch vụ hàng

không thuê chuyến tư nhân, tạo ra nhu cầu tiềm năng về hàng hóa và dịch vụ liên quan đến vận tải hàng không cho cả hoạt động vận chuyển hàng hóa và hành khách. Việc bảo dưỡng máy bay theo lịch trình được thực hiện tại Nam Phi, do đó nhu cầu về phụ tùng và dịch vụ bảo dưỡng tại quốc gia này là rất thấp.

Cũng cần lưu ý rằng các quy định về sử dụng máy bay không người lái thương mại đang được xây dựng và dự kiến sẽ được phê duyệt vào năm 2024. Tuy nhiên, các doanh nghiệp có thể nộp đơn xin cấp phép cho Viện Hàng không Quốc gia (IACM) theo từng dự án.

Mozambique có các chuyến bay thẳng đến Angola, Ethiopia, Kenya, Qatar, Thổ Nhĩ Kỳ, Bồ Đào Nha và Nam Phi. Các hãng hàng không South African Airways, Ethiopian Airways và Kenyan Airways cũng có các chuyến bay quốc tế đến các thủ phủ tỉnh khác của Mozambique.

Lĩnh vực hàng hải

Các cảng thương mại chính nằm ở Maputo, Beira, Nacala và Pemba. Các nhà khai thác cảng có thể được nhà nước cấp phép hoạt động dài hạn. Portos e Caminhos de Ferro de Moçambique (CFM), công ty cảng và đường sắt nhà nước, nắm giữ cổ phần trong tất cả các hợp đồng nhượng quyền cảng. Các cảng địa phương lớn được kết nối bằng đường sắt và đường bộ với các quốc gia nội địa và các khu vực khai thác mỏ. Malawi, Eswatini, Nam Phi, Zambia và Zimbabwe đều phụ thuộc vào các cảng Mozambique cho một phần hoạt động xuất nhập khẩu của họ.

Cảng lớn nhất và phát triển nhất là Cảng Maputo, do Công ty Phát triển Cảng Maputo (MPDC), một liên doanh giữa CFM và Dubai Port World, vận hành. MPDC đã công

bổ kế hoạch đầu tư 750 triệu USD để nâng cao năng lực xử lý lên 48 triệu tấn/năm vào năm 2033.

Cảng lớn thứ hai, Beira, đã hoàn thành những nâng cấp đáng kể trong thập kỷ qua và là cảng chính của Zimbabwe tiếp cận thị trường thế giới. Cảng này đã chứng kiến lượng hàng xuất khẩu tăng lên trong thời gian đại dịch và dự kiến sẽ mở rộng công suất. Cornelder de Moçambique, một dự án hợp tác giữa CFM và công ty Cornelder của Hà Lan, là nhà điều hành cảng.

Cảng lớn thứ ba là một cảng nước sâu tự nhiên ở Nacala, do CFM vận hành. Cảng gần đây đã được cải tạo với sự hỗ trợ của Cơ quan Hợp tác Quốc tế Nhật Bản và dự kiến sẽ

mở rộng hoạt động để tiếp nhận thêm nhiều container và hàng lạnh. Cảng Nacala cũng có thể trở thành một cảng hậu cần cho ngành dầu khí. Xa hơn về phía bắc, các cảng Pemba và Palma dự kiến sẽ trở thành các cảng dịch vụ và hậu cần quan trọng cho ngành dầu khí.

Đường sắt

Mạng lưới đường sắt ở Mozambique bao gồm các tuyến đường sắt Đông-Tây chạy từ Nam Phi đến Cảng Maputo, từ Zimbabwe đến Cảng Beira, và từ Zambia/Malawi đến Cảng Nacala. Quốc gia này không có tuyến đường sắt Bắc-Nam.

CFM đang chịu áp lực hiện đại hóa các tuyến đường sắt để cải thiện an toàn và năng lực vận chuyển hàng hóa, nhưng đang gặp khó khăn trong việc đáp ứng nhu cầu này do thiếu năng lực tài chính và bí quyết công nghệ. CFM có thể hoan nghênh các nhà khai thác đường sắt tư nhân phát triển các dự án đường sắt như một phần của liên doanh. Các dịch vụ đường sắt chở khách cũng có nhiều cơ hội hơn, đặc biệt là tàu hỏa đi lại và các tuyến tàu điện ngầm tại thủ đô.

Vào ngày 3 tháng 7 năm 2022, CFM và Transnet Freight Rail (TFR) của Nam Phi đã thống nhất rằng các chuyến tàu sẽ được lưu thông suốt ở cả hai quốc gia. Bộ trưởng Giao thông Vận tải Mateus Magala và Chủ tịch Hội đồng Quản trị CFM Miguel Matabel tuyên bố rằng động thái này sẽ giúp giảm chi phí vận hành và cải thiện lưu lượng hàng hóa tại Cảng Maputo, nơi chính phủ dự kiến sản lượng hàng hóa sẽ tăng từ 48 triệu tấn năm 2021 lên 83 triệu tấn vào năm 2024 và có khả năng giảm lượng hàng hóa hiện đang được vận chuyển bằng đường bộ qua tuyến đường cao tốc

N4. Các chuyến tàu của CFM sẽ đi đến khu vực Belfast của Nam Phi, trong khi các chuyến tàu của TFR sẽ đi đến Cảng Maputo.

Vận tải đường bộ

Vận tải đường bộ là hình thức vận tải nội địa chính. Tuy nhiên, cơ sở hạ tầng đường bộ rất kém và bị chia cắt. Các tuyến đường quốc lộ ở tỉnh Cabo Delgado, phía bắc đất nước, dễ bị tấn công vũ trang bởi phiến quân Hồi giáo. Chúng đã chiếm đóng thị trấn và cảng Mocimboa da Praia ở tỉnh Cabo Delgado trong một thời gian ngắn, chặn tuyến đường chính trải nhựa bắc-nam đến huyện Palma và gây ra tình trạng gián đoạn giao thông trên diện rộng ở phía bắc của tỉnh. Vào tháng 3 năm 2021, phiến quân đã chiếm thị trấn Palma, buộc TotalEnergies phải tuyên bố tình trạng bất khả kháng và tạm dừng

dự án LNG. Mặc dù lực lượng an ninh chính phủ, được hỗ trợ bởi lực lượng Rwanda và SADC, đã tái lập quyền kiểm soát tại các khu vực này, một số đoạn trên tuyến đường chính bắc-nam EN1 vẫn cần sự hộ tống của quân đội. Các tuyến đường chính khác nằm dọc theo các hành lang giao thông - phần lớn chạy theo hướng đông/tây song song với các tuyến đường sắt đã mô tả trước đó. Không có công ty vận tải nào phủ sóng toàn bộ đất nước.

Các lĩnh vực phụ trợ hàng đầu

Hàng không

- Phần mềm quản lý hàng không;
- Thiết bị hỗ trợ mặt đất;
- Thiết bị xử lý hàng hóa và hậu cần;
- Hệ thống an ninh sân bay;
- Hệ thống thông tin vô tuyến;
- Dịch vụ vận tải hàng không theo chương trình.

Cảng

- Thiết bị tự động hóa;
- Máy móc liên quan đến cảng;
- Tàu phục vụ cảng - tàu nội địa và tàu kéo;
- Thiết bị, đào tạo về an ninh và an toàn;
- Cơ sở hạ tầng cảng.

Đường sắt

- Công nghệ đường sắt vận tải hàng hóa liên phương thức
- Thiết bị bảo trì đường sắt
- Tàu hỏa và toa xe chở hàng

Cơ hội cho lĩnh vực này

Các nhà khai thác máy bay tư nhân và dịch vụ hàng không có thể nhìn thấy những cơ hội mới khi các dự án khí đốt tại Tỉnh Cabo Delgado được nối lại. Với việc các cảng mới đang được xây dựng và các cảng hiện có đang được mở rộng, sẽ có nhiều cơ hội cho xuất khẩu liên quan đến cơ sở hạ tầng cảng. Bộ Giao thông Vận tải đã kêu gọi khu vực tư nhân đầu tư vào các dịch vụ và thiết bị vận tải nội địa. Khả năng tương tác mới

giữa CFM và Transnet có thể tạo ra cơ hội cho việc sửa chữa, bảo trì đường sắt và công nghệ vận tải liên phương thức.

***Ngành chăm sóc sức khỏe**

Tổng quan thị trường

Thị trường Mozambique với gần 30 triệu người. Tuy nhiên, gần một nửa dân số sống trong cảnh nghèo đói cùng cực, ít được tiếp cận với hệ thống y tế công. Chính phủ Mozambique cung cấp dịch vụ chăm sóc sức khỏe cho phần lớn dân số thông qua Bộ Y tế, cơ quan quản lý các bệnh viện công và trung tâm chăm sóc sức khỏe. Phần lớn người dân còn lại dựa vào các phương pháp truyền thống để được hỗ trợ y tế, bao gồm các nhân viên y tế cộng đồng, nhân viên y tế cơ sở và người đỡ đẻ. Tuy nhiên, đại dịch COVID-19 đã thúc đẩy sự phát triển của khu vực tư nhân, phục vụ một nhóm nhỏ dân số. HIV/AIDS, lao và sốt rét là những bệnh truyền nhiễm phổ biến nhất. Các bệnh truyền nhiễm và không truyền nhiễm khác như ung thư, bệnh tim, huyết áp cao, tiểu đường và các bệnh khác cũng đang ngày càng được chú trọng.

Kế hoạch chiến lược của Mozambique cho lĩnh vực y tế vạch ra các mục tiêu thúc đẩy những cải thiện liên tục và bền vững về hỗ trợ y tế, đồng thời giải quyết các thách thức liên quan đến sự khác biệt về nhân khẩu học và những thay đổi dịch tễ học. Hơn nữa, kế hoạch này cũng hướng đến việc thiết lập các hệ thống điện tử để quản lý chăm sóc bệnh nhân, hỗ trợ dược phẩm, lập kế hoạch nguồn nhân lực, dịch vụ xét nghiệm, cơ sở hạ tầng và chuỗi cung ứng.

Phạm vi phủ sóng kém, trang thiết bị không đầy đủ cho các dịch vụ chẩn đoán hình ảnh, X-quang và phòng xét nghiệm lâm sàng, cũng như việc thiếu các công nghệ y tế khác, tất cả đều góp phần vào những hạn chế về chất lượng dịch vụ được cung cấp và thúc đẩy nhu cầu về thiết bị và dịch vụ bảo trì. Khoảng cách xa từ các trung tâm y tế và thời gian di chuyển hạn chế việc hỗ trợ chăm sóc sức khỏe cho nhiều người.

Gần 80% ngân sách y tế của Mozambique được tài trợ trong nước, trong khi phần còn lại được hỗ trợ bởi viện trợ nước ngoài. Phần lớn người dân sử dụng dịch vụ y tế công cộng, được cung cấp miễn phí. Tuy nhiên, có một bộ phận nhỏ dân số có đủ khả năng chi trả bảo hiểm y tế và tiếp cận điều trị tại các phòng khám tư nhân. Ngoài ra, những người này thường là khách du lịch y tế đến Nam Phi, Brazil, Ấn Độ và Bồ Đào Nha.

Các nhà nhập khẩu vật tư, thiết bị và dược phẩm y tế phải đăng ký là đơn vị kinh doanh ngoại thương tại Bộ Y tế và xuất trình giấy phép nhập khẩu cho mọi sản phẩm. Do đó, các công ty phải thành lập văn phòng tại Mozambique hoặc hợp tác với một nhà phân phối Mozambique. Các công ty hoạt động tại đây có xu hướng cung cấp thiết bị y tế cho khu vực công, bao gồm bệnh viện và trung tâm y tế, để tận dụng lợi thế kinh tế quy mô lớn của họ. Tuy nhiên, việc hợp tác với các nhà phân phối hoặc đối tác địa phương sẽ cải thiện lòng tin của khách hàng và hỗ trợ sau bán hàng dễ dàng hơn.

Các ngành phụ trợ hàng đầu

- Thiết kế và xây dựng bệnh viện;
- Phòng thí nghiệm;
- Dịch vụ y tế từ xa/Điện tử;
- Đào tạo;
- Vận chuyển và bảo quản chuỗi lạnh;
- Thiết bị y tế.

Cơ hội chi lĩnh vực này

Năm 2019, Tổng thống Mozambique đã phát động sáng kiến “Một Quận, Một Bệnh viện”, nhằm mục đích cung cấp dịch vụ chăm sóc sức khỏe chất lượng cao và các dịch vụ thiết yếu cho người dân trong thời gian 5 năm. Hơn nữa, sáng kiến này sẽ thành lập các bệnh viện được trang bị tốt tại 154 quận, huyện với các cơ sở vật chất sau: phòng phẫu thuật, khoa chỉnh hình, phòng xét nghiệm, khoa X-quang và ngân hàng máu.

Thông tin liên hệ

- Bộ Y tế
- Trung tâm Dược phẩm và Vật tư Y tế (CMAM)

***Ngành môi trường và nước**

Tổng quan thị trường

Theo UNICEF, chỉ một nửa người dân Mozambique được tiếp cận với nguồn cung cấp nước sạch được cải thiện và chưa đến 1/4 (một phần năm) người dân được sử dụng các công trình vệ sinh nước sạch được cải thiện. Tuy nhiên, vẫn còn tồn tại sự khác biệt trong việc tiếp cận nước và vệ sinh giữa người dân sống ở nông thôn và thành thị. Hơn nữa, đại dịch COVID-19 làm tăng nhu cầu cải thiện vệ sinh tại các cơ sở công cộng

bao gồm bệnh viện và trường học. Chính phủ Mozambique cam kết tiếp cận phổ cập nước uống an toàn, vệ sinh và các dịch vụ vệ sinh vào năm 2030. Những nỗ lực này bao gồm việc chuyển đổi hệ thống nước từ giếng, giếng khoan và nhà vệ sinh truyền thống sang cơ sở hạ tầng quản lý và xử lý nước quy mô nhỏ. Luật pháp gần đây tại Mozambique đã mở rộng đáng kể các cơ hội cho khu vực tư nhân đầu tư và quản lý các dịch vụ và cơ sở hạ tầng về nước và vệ sinh. Ngoài ra, Chính phủ Mozambique đã công bố Chiến lược cấp nước và vệ sinh đô thị quốc gia, trong đó đặt mục tiêu cam kết 1,8 tỷ USD Mỹ để thiết lập các dự án cơ sở hạ tầng nước đô thị trong những năm 2022-2032. Các dự án bao gồm các nhà máy xử lý và khử muối, đường ống truyền tải, trung tâm phân phối cũng như một trạm bơm.

***Ngành nông nghiệp**

Tổng quan thị trường

Ngành nông nghiệp là ưu tiên quốc gia và là nguồn thu nhập của hơn 70% dân số. Ngành này có tiềm năng to lớn nhờ 36 triệu ha đất canh tác của Mozambique, trong đó chỉ có 84% được canh tác mặc dù điều kiện canh tác thuận lợi. Phần lớn nông nghiệp ở Mozambique là nông nghiệp tự cung tự cấp, với nông dân tự sản xuất lương thực cho bản thân và gia đình và Mozambique vẫn là nước nhập khẩu lương thực ròng. Ngân hàng Thế giới báo cáo rằng dịch vụ và nông nghiệp chiếm 60% tổng tăng trưởng GDP vào năm 2022. Ngành này có thể sẽ tiếp tục tăng trưởng liên tục trong những năm tới

nhờ đầu tư nhiều hơn vào cơ sở hạ tầng nông thôn, đầu vào và nghiên cứu nông nghiệp.

Năm 2017, Chính phủ Mozambique đã khởi động Sáng kiến SUSTENTA, một chương trình được Ngân hàng Thế giới hỗ trợ nhằm mục đích đưa các hộ gia đình nông thôn vào chuỗi giá trị nông nghiệp và lâm nghiệp bền vững. Tổng số tiền tài trợ nhiều năm, trị giá 500 triệu USD, hỗ trợ nông dân đào tạo, tài chính và cải thiện các dịch vụ hỗ trợ. Ngoài ra, chương trình Nuôi dưỡng Tương lai của USAID đang đầu tư hơn 150 triệu USD trong 5 năm để hỗ trợ các hệ thống thị trường đầu vào nông nghiệp, chẳng hạn như hạt giống cải tiến và giá trị gia tăng trong lĩnh vực kinh doanh nông nghiệp, cũng như nâng cao năng suất, dinh dưỡng và khả năng chống chịu khí hậu ở cấp hộ gia đình. Trọng tâm địa lý của chương trình là khu vực trung bắc của đất nước (các tỉnh Nampula và Zambezia). Hơn nữa, thỏa thuận hợp tác thứ hai của Tập đoàn Thách thức

Thiên niên kỷ (MCC) tại Mozambique, một gói hỗ trợ trị giá 500 triệu USD từ MCC và 37,5 triệu USD từ chính phủ Mozambique, sẽ hướng tới cải cách các thể chế và chính sách để thúc đẩy một ngành nông nghiệp toàn diện, củng cố khuôn khổ đầu tư và cung cấp hạt giống cho các hộ nông dân nhỏ tại tỉnh Zambezia của Mozambique. Kế hoạch đầu tư cơ sở hạ tầng nông thôn của thỏa thuận hợp tác bao gồm đường giao thông nông thôn và một cây cầu dài 1,1 dặm bắc qua sông Licungo, duy trì tuyến đường huyết mạch kinh tế quan trọng giữa miền bắc và miền nam đất nước.

Cách tiếp cận của chính phủ trong việc phát triển ngành nông nghiệp ưu tiên hỗ trợ phát triển và xóa đói giảm nghèo. Hầu hết các hoạt động nông nghiệp được thực hiện bởi các hộ nông dân nhỏ lẻ sống ở vùng nông thôn, nhận được hỗ trợ từ Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn, các nhà tài trợ nước ngoài và các tổ chức phi chính phủ. Hỗ trợ bao gồm từ việc cung cấp hạt giống, thuốc trừ sâu và phân bón cho đến tài trợ các khoản tài trợ nhỏ. Hầu hết nông dân thiếu công nghệ tiên tiến và lựa chọn phương pháp canh tác truyền thống do không đủ khả năng chi trả cho thiết bị quy mô thương mại và sự không chắc chắn về việc có bao tiêu sản phẩm trong nước hay quốc tế cho bất kỳ sự gia tăng sản lượng nào. Tính bền vững của các doanh nghiệp này còn chưa chắc chắn, và nông nghiệp quy mô thương mại vẫn còn phần lớn chưa có mặt trên thị trường.

Số lượng doanh nghiệp vừa và nhỏ điều hành các đồn điền quy mô thương mại còn hạn chế. Nhóm này đã chứng kiến sự tăng trưởng nhờ các hợp đồng nông nghiệp được ký kết với các công ty chế biến và tiếp thị quy mô lớn và vừa hoặc các chương trình xuất khẩu có lợi theo các thỏa thuận song phương. Mặt khác, các doanh nghiệp này thường gặp khó khăn do cơ sở hạ tầng nước, mất điện, cơ sở hạ tầng kho bãi và hậu cần không đầy đủ, dẫn đến lãng phí thực phẩm rất lớn. Hơn nữa, các nhà phê bình cho rằng lĩnh vực kinh doanh nông nghiệp tiếp tục bị hạn chế do thiếu đầu tư, dẫn đến năng suất thấp và cản trở việc tiếp cận thị trường. Chính phủ Mozambique đang tiến hành cải cách tài khóa để tạo điều kiện thuận lợi cho đầu tư vào lĩnh vực nông nghiệp. Hầu hết thiết bị nông nghiệp đều được các nhà tài trợ quốc tế tài trợ để Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn mua sắm, sau đó chuyển giao máy móc cho nông dân sản xuất nhỏ thông qua các hiệp hội, hợp tác xã nông nghiệp và các tổ chức phi chính

phủ. Các nhà sản xuất thiết bị của Hoa Kỳ thường cạnh tranh với các công ty châu Âu, Trung Quốc và Brazil. Các lĩnh vực nông nghiệp:

- Hệ thống tưới tiêu bền vững;
- Thiết bị và máy móc cũ;
- Giải pháp chuỗi lạnh, đặc biệt là về cơ sở hạ tầng và kho bãi;
- Chế biến nông sản;
- Bao bì;
- Đầu vào nông nghiệp;
- Hệ thống tưới tiêu bền vững;

Mozambique cực kỳ dễ bị tổn thương trước tác động của biến đổi khí hậu. Lũ lụt và hạn hán xen kẽ làm suy yếu khả năng canh tác của nông dân. Hệ thống tưới tiêu bền vững và các hồ chứa nước giúp giảm thiểu rủi ro liên quan đến biến đổi khí hậu. Hơn nữa, theo Tạp chí Quốc tế về Phát triển Tài nguyên Nước, chỉ có 90.000 trong số 3.000.000 ha đất canh tác được tưới tiêu.

Chế biến nông sản

Hầu hết các mặt hàng thực phẩm, nếu không được xuất khẩu hoặc tiêu thụ tại thị trường địa phương, cuối cùng sẽ trở thành chất thải thực phẩm. Nông dân sản xuất nhỏ gặp khó khăn trong việc sản xuất các sản phẩm chất lượng cao, giá cả phải chăng và

đáp ứng các tiêu chuẩn an toàn thực phẩm đầy đủ. Là một phần của chương trình công nghiệp hóa PRONAI của Mozambique, chính phủ đặt mục tiêu thành lập các khu công nghiệp nông nghiệp và 24 đặc khu kinh tế cho nông nghiệp để tăng sản lượng nội địa các sản phẩm giá trị gia tăng đồng thời thay thế có chọn lọc hàng nhập khẩu. Ngoài ra, chính phủ cũng xác định các phân ngành chính, bao gồm trồng trọt, lúa gạo, đậu nành, vùng, lúa mì, hạt điều, ngô, gia cầm và chăn nuôi, là những lĩnh vực phát triển trọng điểm.

Mozambique sẽ thành lập Khu Chế biến Nông nghiệp Công nghiệp Đặc biệt thuộc Hành lang Phát triển Tích hợp Pemba-Lichinga, chung trình này được tài trợ bởi Ngân hàng Phát triển Châu Phi,. Dự án này sẽ được triển khai trong thời gian 5 năm, bắt đầu từ năm 2022, với tổng chi phí 47 triệu USD.

Hậu cần chuỗi lạnh dự trữ

Cơ sở hạ tầng chuỗi lạnh kém phát triển làm trầm trọng thêm các vấn đề về lãng phí thực phẩm và an ninh lương thực, dẫn đến mất cơ hội thị trường. Cần phải phát triển và triển khai hậu cần chuỗi lạnh để tăng cường bảo trì, vận chuyển, lưu trữ và xử lý, cùng với đào tạo và quản lý về các tiêu chuẩn và thực hành tốt nhất.

Nguyên liệu đầu vào

Mozambique tiếp tục trải qua những thảm họa thiên nhiên đáng báo động, thường xuyên đe dọa an ninh lương thực cho các cộng đồng dễ bị tổn thương. Nông dân đang nhanh chóng chuyển sang các công nghệ và phương pháp canh tác nông nghiệp tích hợp, nhạy cảm với biến đổi khí hậu và dinh dưỡng để thúc đẩy tăng trưởng năng suất, xây dựng khả năng phục hồi và đạt được các mục tiêu về môi trường và dinh dưỡng.

***Thiết kế & Xây dựng**

Tổng quan thị trường

Mặc dù ngành xây dựng đã chứng kiến sự suy giảm nhẹ trong giai đoạn 2022-2021, nhưng ngành này vẫn sẽ thu hút được các khoản đầu tư lớn để hỗ trợ vận hành các siêu dự án. Hiện tại, đầu tư cơ sở hạ tầng chủ yếu được tập trung vào các hành lang phát triển và trung tâm đô thị, trong khi hai phần ba dân số sống ở khu vực nông thôn. Để

hỗ trợ cho việc nâng cấp cần thiết này, Mozambique có kế hoạch tăng đầu tư công hàng năm ước tính khoảng 11% GDP để đạt được sự ngang bằng với các quốc gia khác. Các nhà phân tích dự đoán chi tiêu xây dựng cơ sở hạ tầng sẽ tăng lên tới 6 tỷ USD mỗi năm vào năm 2025, nhờ vào xuất khẩu khí đốt tự nhiên. Tuy nhiên, những kế hoạch này đã bị lu mờ bởi cuộc nổi dậy gần đây ở miền bắc đất nước, thiệt hại do lũ lụt và lốc xoáy, và suy thoái kinh tế do đại dịch gây ra. Hơn nữa, Tập đoàn Millenium Challenge đã phê duyệt một Hiệp ước trị giá 500 triệu USD để cung cấp đầu tư và tài trợ nhằm hỗ trợ tăng trưởng kinh tế của Mozambique. Phần lớn khoản đầu tư sẽ được chuyển hướng vào giao thông nông thôn để cải thiện kết nối tại tỉnh Zambezia, miền Bắc Mozambique. Theo truyền thống, hầu hết các hoạt động xây dựng đều do các công ty Bồ Đào Nha thực hiện và tập trung vào danh mục các công trình dân dụng và công cộng. Ngành này đã phát triển bao gồm các dự án năng lượng, giao thông vận tải và CNTT do nhiều tập đoàn quốc tế khởi xướng. Các công ty Trung Quốc đã chứng

kiến sự tăng trưởng thị phần trong thập kỷ qua, dẫn đầu các dự án về nhà ở, đường sá, cơ sở thể thao, sân bay và tòa nhà chính phủ, bên cạnh cây cầu treo dài nhất châu Phi bắc qua vịnh Maputo nối Maputo với Katembe, được khánh thành vào năm 2018. Các đối thủ cạnh tranh lớn khác đến từ Brazil, Nam Phi và Thổ Nhĩ Kỳ.

Vấn đề tài chính vẫn là một rào cản lớn đối với đầu tư và tăng trưởng do chính phủ gặp khó khăn trong việc huy động vốn cho các dự án cơ sở hạ tầng trong nước và các nhà tài chính quốc tế e ngại cung cấp các khoản vay. Các quy tắc chưa rõ ràng về quan hệ đối tác công tư (PPP), luật nhượng quyền và khuôn khổ pháp lý cản trở đầu tư vốn của khu vực tư nhân. Ngoài ra, nền kinh tế còn bị cản trở bởi các quy trình quan liêu phức tạp, thiếu sự giao tiếp giữa các bên liên quan trong nước và khu vực tư nhân. Cuối cùng, giống như các lĩnh vực khác, ngành thiết kế và xây dựng của Mozambique thiếu lao động lành nghề.

Các ngành phụ trợ hàng đầu

Giải pháp nhà ở giá rẻ

Gần một nửa dân số sống dưới mức nghèo khổ và không đủ khả năng chi trả cho nhà ở. Chính phủ Mozambique cung cấp tài chính nhà ở và xây dựng thông qua quan hệ đối tác công tư. Tuy nhiên, hầu hết nhà ở được tài trợ thông qua các khoản vay tiêu dùng ngắn hạn và trung hạn. Ngoài ra, tùy thuộc vào tình trạng đất đai sẵn có, các dự

án quy mô lớn có thể chịu trách nhiệm thực hiện các kế hoạch tái định cư để khôi phục và cải thiện cuộc sống của những người phải di dời. Cơ quan tái thiết của chính phủ cho biết 300.000 hộ gia đình đã bị thiệt hại do cơn bão ở Beira và vẫn chưa được tái định cư.

Tòa nhà thương mại và cơ quan

Mozambique đã trải qua một đợt bùng nổ bất động sản được thúc đẩy bởi sự phát triển kinh tế và làn sóng người dân chuyển đến các khu vực đô thị. Sự gia tăng của tầng lớp trung lưu ở các khu vực đô thị đã tạo ra nhu cầu lớn về các khu phức hợp bán lẻ và văn phòng cũng như các tòa nhà dân cư.

Trước đây, Chính phủ Mozambique đã tài trợ cho việc hiện đại hóa các bộ và viện của mình. Tuy nhiên, nguồn tài trợ này đã bị đình trệ sau cuộc khủng hoảng kinh tế năm 2016 và dự kiến sẽ phục hồi khi nền kinh tế nói chung được cải thiện. Hầu hết các dự án đều được phát triển và tài trợ bởi khu vực tư nhân địa phương và các tổ chức tài chính phát triển.

Xây dựng cơ sở hạ tầng bền vững và phục hồi lại hạ tầng

Do vị trí ven biển và những tác động ngày càng gia tăng của biến đổi khí hậu, Mozambique dễ bị tổn thương bởi các thảm họa thiên nhiên, bao gồm lốc xoáy, lũ lụt và xói mòn bờ biển. Hiện tại, Mozambique vẫn đang nỗ lực phục hồi sau thiệt hại do bão Kenneth và bão Idai gây ra, tàn phá khu vực miền Trung đất nước vào năm 2019. Các nhà tài trợ quốc tế đã phân bổ 1,2 tỷ USD để khắc phục thiệt hại do lốc xoáy gây ra, nhưng chính phủ ước tính cần 3,2 tỷ USD để hoàn thành việc khôi phục đầy đủ. Hơn nữa, Mozambique cũng tìm cách cải thiện khả năng phục hồi khí hậu và giảm thiểu rủi ro bằng cách cải thiện cơ sở hạ tầng. Các dự án quốc gia bao gồm từ lắp đặt cầu thép môđun đúc sẵn và xây dựng đập chứa nước cho đến đóng cửa các bãi chôn lấp không an toàn, vốn dễ bị sạt lở đất, để chuyển sang các hệ thống xử lý chất thải hiện đại hơn.

Khách sạn và dịch vụ giải trí

Mozambique đặt mục tiêu phát triển các tài sản du lịch phong phú, bao gồm vùng đất thấp ven biển, bãi biển hoang sơ và các khu vực đa dạng sinh học, cũng như sự pha trộn giữa các nền văn hóa Châu Phi, Địa Trung Hải và Ấn Độ. Các dịch vụ và đầu vào liên quan đến kiến trúc, thiết kế và xây dựng sẽ rất cần thiết không chỉ cho các khu

nghỉ dưỡng và khách sạn mới, mà còn cho cơ sở hạ tầng hỗ trợ khi Mozambique tìm cách phát triển các trung tâm du lịch cho các khu vực này.

Cơ hội

- Thiết bị và máy móc xây dựng mới và đã qua sử dụng;
- Thiết bị bảo trì đường bộ và đường sắt;
- Công nghệ xây dựng nhà ở giá rẻ;
- Nhà thầu kỹ thuật, mua sắm và xây dựng (EPC);
- Tư vấn kiểm soát chất lượng và an toàn.

***Hàng tiêu dùng nhanh**

Tổng quan thị trường

Ngành hàng tiêu dùng nhanh (FMCG) của Mozambique chiếm 10,6% tổng sản phẩm quốc nội (GDP) của cả nước vào năm 2020. Với hơn 33 triệu người Mozambique, 55% trong số đó dưới 20 tuổi và dự báo tăng trưởng GDP cao, thị trường Mozambique

mang lại tiềm năng đáng kể cho các thương hiệu Mỹ. Chi tiêu hộ gia đình thực tế tại Mozambique dự kiến sẽ tăng 2,0% vào năm 2022, tăng tốc so với mức tăng trưởng ước tính 0,6% của năm 2021 và mang đến nhiều cơ hội đầu tư hơn. Các thương hiệu FMCG chính của quốc gia này đến từ Mỹ, Nam Phi, Trung Quốc, Ấn Độ, Các Tiểu vương quốc Ả Rập Thống nhất, Singapore và Bồ Đào Nha.

Kênh thâm nhập thị trường

Các thương hiệu FMCG thâm nhập Mozambique thường hợp tác với các nhà phân phối địa phương có mạng lưới chuỗi cung ứng vững chắc. Do hành lang hậu cần Bắc-Nam đầy thách thức của đất nước, các cửa hàng tiện lợi và bán lẻ rất phổ biến, vì chúng tạo ra những địa điểm mà người dân có thể giao dịch an toàn trong khi vẫn tiếp cận được các tiện ích.

Các công ty tung ra sản phẩm cho người dân Mozambique có thu nhập thấp cần tập trung vào quy mô kho hàng nhỏ hơn, giá thấp hơn và đầu tư đáng kể thời gian và công sức vào các hoạt động thương mại truyền thống. Quảng cáo bằng ngôn ngữ địa phương trên TV và radio với các chủ đề hướng đến gia đình sẽ kết nối mạnh mẽ với khán giả. Việc tiếp tục đầu tư vào Mozambique và xây dựng các chiến lược lấy người tiêu dùng làm trọng tâm sẽ là chìa khóa để thúc đẩy tăng trưởng thương hiệu.

Người dân Mozambique có xu hướng mua sắm tại các điểm thương mại truyền thống, chẳng hạn như kios, tiểu thương không chính thức, cửa hàng nhỏ lẻ, cửa hàng container và chợ trời. Khả năng chi trả là yếu tố chính thúc đẩy mua hàng. Người dân Mozambique dễ tiếp nhận sự khác biệt về sản phẩm và các danh mục sản phẩm mới do có ít thương hiệu sản xuất trong nước. Các kênh thâm nhập thị trường được ưa chuộng của các thương hiệu FMCG tại Mozambique là:

- Nhà phân phối bán buôn
- Đại lý
- Đội ngũ bán hàng
- Thương mại điện tử

Các lĩnh vực hàng đầu tiêu dùng nhanh

- Bia, rượu và rượu mạnh;
- Đồ uống;
- Mỹ phẩm và sản phẩm chăm sóc cá nhân;
- Thực phẩm đóng gói.

Cơ hội cho lĩnh vực này

Chi tiêu cho danh mục hàng tiêu dùng đóng gói (CPG), chủ yếu là thực phẩm, chiếm khoảng 30% chi tiêu hộ gia đình hàng tháng tại các khu vực đô thị của Mozambique. Việc khai thác các lĩnh vực có nhiều cơ hội như thực phẩm và đồ uống sẽ được hầu hết người dân Mozambique quan tâm. Hầu hết các thương hiệu gia nhập thị trường Mozambique đều thiết kế bao bì nhỏ hơn để giải quyết vấn đề nhạy cảm về giá và tiếp cận nhiều người tiêu dùng hơn.

Nhu cầu về mỹ phẩm và chăm sóc cá nhân tại Mozambique đang tăng trưởng ổn định, với các nhà sản xuất hiểu rõ nhu cầu điều chỉnh sản phẩm để cung cấp hiệu quả các sản phẩm phù hợp cho người tiêu dùng Mozambique. Các mặt hàng chăm sóc cá nhân, đặc biệt là xà phòng và bàn chải đánh răng, có mức độ thâm nhập cao hơn các mặt hàng gia dụng như bột giặt. Nhu cầu về các sản phẩm dưỡng và kích thích mọc tóc rất cao, cùng với xu hướng nổi tóc ngày càng tăng ở người dân Mozambique.

*** Lĩnh vực nhượng quyền thương mại**

Tổng quan thị trường

Ngành nhượng quyền thương mại tại Mozambique còn tương đối kém phát triển so với hầu hết các quốc gia khác, nhưng đã có sự tăng trưởng ổn định trong những năm gần đây. Bên cạnh các thương hiệu Mỹ như KFC, Truly Nolen, Ford, Coca-Cola và Radisson Blu Group, phần lớn lĩnh vực nhượng quyền thương mại tại Mozambique do các thương hiệu Nam Phi và Bồ Đào Nha chiếm ưu thế do vị trí địa lý gần gũi, ngôn ngữ và văn hóa tương đồng.

Nghiệp vụ nhượng quyền thương mại tại Mozambique chưa được khai thác tối đa, do ngày càng nhiều người Mozambique tìm kiếm một giải pháp thay thế cho việc xây dựng mô hình kinh doanh và thương hiệu từ đầu. Mặc dù lĩnh vực này bị ảnh hưởng nặng nề bởi đại dịch (COVID-19), nhưng nó đang dần phục hồi. Lĩnh vực nhượng quyền thương mại tại quốc gia này chủ yếu bao gồm các thương hiệu quốc tế trong các nhà hàng, chuỗi khách sạn, siêu thị, phụ tùng ô tô và cửa hàng quần áo.

Môi trường pháp lý

Mặc dù nhượng quyền thương mại đang phát triển tại Mozambique, nhưng vẫn chưa có hiệp hội nhượng quyền thương mại hoặc cơ quan chính thức nào chịu trách nhiệm về hoạt động nhượng quyền thương mại. Việc bảo vệ pháp lý cho các thương hiệu cũng còn yếu. Phí nhượng quyền thương mại và chuyển nhượng bản quyền có thể khó chuyển tiền do các thủ tục hành chính rườm rà khi chuyển tiền ra nước ngoài.

Những cân nhắc khi gia nhập thị trường

Cơ quan Xúc tiến Đầu tư và Xuất khẩu Mozambique (Agência de Promoção de Investimentos e Exportações; APIEX) là một tổ chức công hỗ trợ các công ty muốn đầu tư vào quốc gia này. Hầu hết các nhà nhượng quyền thương mại Hoa Kỳ muốn thâm nhập thị trường Mozambique đều tận dụng các dịch vụ do Cơ quan Thương mại Hoa Kỳ cung cấp để tìm kiếm đối tác nhượng quyền/đối tác địa phương phù hợp.

Các lĩnh vực liên quan đến nhượng quyền

Đồ ăn nhanh và Nhà hàng

Ẩm thực Mozambique chịu ảnh hưởng sâu sắc từ ẩm thực Bồ Đào Nha, Nam Phi và Nam Á. Các thương hiệu quốc tế rất được ưa chuộng khi người dân Mozambique thường xuyên di chuyển qua biên giới để mua sắm các sản phẩm nhượng quyền.

Phụ tùng và Dịch vụ Ô tô

Hơn 65% ô tô nhập khẩu vào Mozambique là xe cũ từ châu Á. Phụ tùng ô tô và dịch vụ bảo dưỡng ô tô đang tăng trưởng cùng với sự gia tăng thu nhập của tầng lớp trung lưu và sự khan hiếm phương tiện giao thông công cộng.

Chăm sóc Sức khỏe và Thể hình

Đầu tư vào bảo hiểm y tế quốc tế và chăm sóc sức khỏe tư nhân tại Mozambique đang tăng lên do tình trạng thiếu hụt nguồn cung và tình trạng xếp hàng dài tại các bệnh viện công. Đồng thời, ngày càng nhiều người dân Mozambique tìm kiếm các thương hiệu thể dục và phòng tập thể hình toàn cầu.

Dịch vụ lưu trú

Bờ biển dài 1.600 dặm của Mozambique tự hào sở hữu những khu nghỉ dưỡng sang trọng đẳng cấp thế giới, các quần đảo, công viên biển và khu bảo tồn, biến nơi đây thành điểm đến du lịch trong khu vực và quốc tế. Gần một nửa đất nước (43%) được

bao phủ bởi rừng và đất rừng. Vườn quốc gia Chimanimani đã được National Geographic vinh danh là một trong 25 điểm đến hàng đầu để ghé thăm vào năm 2022.

Chiến lược thâm nhập thị trường

Việc xây dựng quan hệ đối tác địa phương có thể là một cách hữu ích để định hướng thị trường kinh doanh địa phương. Các nhà đầu tư và nhà xuất khẩu nên thường xuyên đến Mozambique để thiết lập các mối quan hệ mới và duy trì các mối quan hệ hiện có. Hầu hết các công ty đều thấy việc thành lập văn phòng địa phương tại Mozambique là một lợi thế để giao dịch với các quan chức và khách hàng, cũng như để tìm hiểu thông tin về các cơ hội kinh doanh tiềm năng. Việc có văn phòng địa phương cũng có thể mang lại lợi thế khi đấu thầu công khai.

Chính phủ Mozambique đã thành lập Cơ quan Xúc tiến Đầu tư và Xuất khẩu (Agência de Promoção de Investimentos e Exportações; APIEX) để hoạt động như một điểm đến duy nhất cho các nhà đầu tư tiềm năng tại Mozambique. Các nhà đầu tư tiềm năng được khuyến khích tham khảo APIEX để được hỗ trợ xin giấy phép. APIEX cũng có thể hỗ trợ cung cấp các ưu đãi thuế cho các công ty liên quan đến việc đưa nội dung địa phương vào hoạt động, cũng như các chính sách trách nhiệm xã hội của công ty.

Ngoài ra, APIEX quản lý một số khu công nghiệp có ưu đãi thuế lớn. Các khu công nghiệp này chủ yếu dành riêng cho một ngành cụ thể và dành cho các doanh nghiệp sản xuất và định hướng xuất khẩu.

Các nhà đầu tư tiềm năng được khuyến khích tìm kiếm tư vấn pháp lý tại địa phương. Tham nhũng và các trở ngại hành chính có thể được giải quyết và giảm thiểu bằng cách hợp tác với luật sư địa phương và yêu cầu các hợp đồng và đề nghị phải được lập thành văn bản.

Các công ty Hoa Kỳ quan tâm đến việc thành lập các thực thể địa phương hoặc tìm kiếm đối tác phân phối tại địa phương có thể liên hệ với Dịch vụ Thương mại Hoa Kỳ để được tư vấn về việc gia nhập thị trường.

Quan hệ Việt Nam – Mozambique

Việt Nam và Mozambique lập quan hệ ngoại giao 25/6/1975. Hai nước có quan hệ hữu nghị truyền thống, đã từng ủng hộ lẫn nhau trong cuộc đấu tranh giành độc lập dân tộc và sự nghiệp xây dựng, phát triển kinh tế ở mỗi nước. Ta lập Đại sứ quán tại

Mozambique năm 1976 và tạm đóng cửa năm 1990 do khó khăn kinh tế. Tháng 5/2009, ta mở lại ĐSQ. Tháng 10/2007, Mozambique lập Văn phòng Lãnh sự danh dự Mozambique tại Hà Nội; tháng 8/2011 mở Đại sứ quán tại Hà Nội.

Thỏa thuận hợp tác đã ký:

- Hiệp định khung về hợp tác kinh tế, văn hoá và khoa học công nghệ (2003);
- Hiệp định Thương mại (2003);
- Nghị định thư về hợp tác giữa 2 Bộ Ngoại giao (2003);
- Hiệp định Khuyến khích và Bảo hộ đầu tư (1/2007);
- Hiệp định hợp tác nông nghiệp (2007);
- Hiệp định hợp tác y tế (2007);
- Hiệp định hợp tác Khoa học kỹ thuật và kinh tế trong lĩnh vực Nông nghiệp (2007);
- Biên bản ghi nhớ về hợp tác trong lĩnh vực thủy sản (2007);
- Hiệp định hợp tác giáo dục (2008);
- Hiệp định miễn thị thực cho người mang hộ chiếu ngoại giao hoặc công vụ (2008);
- Nghị định thư thành lập UBLCP về hợp tác kinh tế, văn hóa, khoa học kỹ thuật và công nghệ (2008);

- Nghị định thư về hỗ trợ kỹ thuật trong lĩnh vực giáo dục và đào tạo (2008);
- Biên bản kỳ họp lần thứ nhất Ủy ban Liên chính phủ (2009);
- Hiệp định tránh đánh thuế song trùng và gian lận thuế (2010);
- Hiệp định hợp tác phòng chống tội phạm (2011);
- Biên bản ghi nhớ về hợp tác Quốc phòng (2011);
- Biên bản kỳ họp lần thứ 2 Ủy ban Liên chính phủ (2011),
- Hiệp định giữa 2 Chính phủ về hợp tác nghiên cứu phát triển cây lương thực và cây thực phẩm tại Mozambique giai đoạn 2013-2017 (3/2014);
- Bản ghi nhớ về Hợp tác ngân hàng (4/2014);
- Biên bản kỳ họp lần thứ 3 Ủy ban liên Chính phủ (6/2014), Nghị định thư hợp tác giáo dục (6/2014) và phụ lục (3/2016);
- Bản ghi nhớ hợp tác giữa VCCI và Liên đoàn doanh nghiệp Mozambique (3/2016);
- Bản ghi nhớ về hợp tác bảo tồn và bảo vệ động vật hoang dã; Hiệp định vận tải hàng không (ký tắt) (tháng 7/2017);
- Hiệp định dẫn độ (12/2019);
- Hiệp định chuyển giao người bị kết án phạt tù (12/2019).

Cơ chế hợp tác:

+ Ủy ban liên Chính phủ: Thành lập năm 2008, họp lần 1 tháng 3/2009 tại Hà Nội, đang chuẩn bị cho họp lần 4 tại Mozambique nhưng bạn chưa thu xếp tổ chức được. Đồng chủ tịch phân ban phía Việt Nam do Bộ Nông nghiệp chủ trì và phía Mozambique là Bộ Kế hoạch và Phát triển (lần 1) và Bộ Ngoại giao (lần 2-3).

+ Tham vấn chính trị giữa 2 Bộ Ngoại giao họp phiên đầu tiên tháng 7/2017 tại Hà Nội.

2. Quan hệ kinh tế:

- **Thương mại:** Từ năm 2006 đến năm 2010, kim ngạch trao đổi thương mại Việt Nam – Mozambique tăng hơn 3 lần (từ 13,83 lên 45,35 triệu USD). Trao đổi thương mại tăng đều, đến năm 2014 có dấu hiệu giảm sút do Mozambique giảm nhập khẩu gạo, clanke, dây điện và dây cáp điện từ Việt Nam. Năm 2018, kim ngạch thương mại hai

chiều đạt 122 triệu USD trong đó ta xuất hơn 65 triệu USD và nhập hơn 57 triệu USD chủ yếu là điều, than, thức ăn gia súc...

- **Đầu tư:** Hiện Việt Nam có tập đoàn Viettel và Hapro đang đầu tư tại Mozambique.

Công ty Movitel (liên doanh giữa Viettel và SPI với tổng vốn đầu tư gần 500 triệu USD trong đó Viettel đóng góp 70%) khai trương mạng di động tháng 5/2012 đến nay đã trở thành mạng viễn thông có nhiều thuê bao và phủ sóng rộng nhất Mozambique. Ngoài ra, Movitel còn triển khai lắp đặt 4 hệ thống truyền hình trực tuyến (Đảng Frelimo, Phủ Tổng thống, Bộ Quốc phòng, Bộ Nội vụ), cung cấp dịch vụ internet miễn phí cho trên 2.600 trường học (trong tổng số hơn 4.000 trường đã cam kết), xây dựng miễn phí trường Trung học Thông tin cho Bộ Quốc phòng Mozambique, tài trợ cho nhiều chương trình xã hội, một số hoạt động truyền thông cho Chính phủ.

3. Các lĩnh vực khác:

+ **Hợp tác chuyên gia:** hiện nay ta có 5 chuyên gia giáo dục, 8 chuyên gia nông nghiệp và 8 chuyên gia y tế đang làm việc tại Mozambique. Bộ Nông nghiệp & PTNT đã cử nhiều đoàn chuyên gia tham gia vào các chương trình an ninh lương thực của Mozambique.

+ **Lĩnh vực nông nghiệp:** Việt Nam và Mozambique có nhiều dự án hợp tác song phương, ba bên, chia sẻ kinh nghiệm và đào tạo kỹ thuật phát triển nông nghiệp, thủy sản. Tháng 3/2014, hai bên đã ký Dự án Hợp tác nghiên cứu phát triển cây lương thực và cây thực phẩm tại Mozambique giai đoạn 2013 – 2017 (Tổng kinh phí 2,17 triệu USD; Chính phủ Việt Nam góp 1,96 triệu USD, hiện Mozambique chưa góp vốn đối ứng 210.000 USD).

+ **Lĩnh vực giáo dục:**

+/ Đến nay, ta đã đào tạo 2 khóa học chính trị ngắn hạn cho 40 cán bộ Mozambique (2011; 2016). Từ 2015, Học viện Chính trị hành chính quốc gia Hồ Chí Minh sẽ cấp 02 học bổng Tiến sĩ cho Mozambique.

+/ Trao đổi học bổng giữa Việt Nam và Mozambique đã triển khai được 6 đợt. Từ 2015, Việt Nam tăng lên 10 suất học bổng đại học cho sinh viên Mozambique.

+/ Tháng 8/2016, Mozambique đề nghị Việt Nam nhận giáo viên sang dạy tiếng Bồ Đào Nha theo khuôn khổ HĐ hợp tác GTĐT ký 2008.

+ **Lĩnh vực Quốc phòng:** Cục Công nghiệp và Tổng Cục Kinh tế Bộ Quốc phòng đã khảo sát một số dự án đầu tư trên các lĩnh vực: đóng tàu, khai khoáng, may mặc, xây dựng... Bộ trưởng Quốc Bạ dự kiến thăm ta nhưng chưa thực hiện được.

+/ Tháng 8/2016, Bộ Quốc phòng Mozambique gửi danh sách 02 sỹ quan sang học tiếng Việt theo chương trình của Cục Đối ngoại.

- **An ninh:** Bộ Công An Việt Nam Hỗ trợ bạn huấn luyện 03 khóa chống bạo loạn, bắn tĩa, chất nổ và giải cứu con tin cho 65 sỹ quan Mozambique.

- **Dầu khí:** Petrovietnam đã ký 2 thỏa thuận hợp tác trong lĩnh vực Dầu khí và Đầu tư giữa Petrovietnam với Tổng Cty Dầu khí Quốc gia Mozambique (ENH) và Cơ quan Quản lý đầu tư Mozambique (SPI).

- **Du lịch:** Hai bên đang trao đổi dự thảo Hiệp định hợp tác văn hóa du lịch.

4. Cộng đồng người Việt ở Mozambique: Số lượng người Việt Nam tại Mozambique tăng nhanh trong những năm qua từ 60 người (2009) lên 500 (2013) và hiện dao động trong khoảng 300 người phân bổ trên 11 tỉnh thành của Mozambique.

Chương 2: Điều kiện tự nhiên, môi trường kinh tế và chính trị

Điều kiện tự nhiên.

Vị trí địa lý :

Mozambique có vị trí ở phía Đông nam Châu Phi, giáp kênh đào Mozambique, giữa Nam Phi và Tanzania.

Diện tích: tổng 799.380 km²

Diện tích đất liền: 786.380 km²

Diện tích nước : 13.000 km²

Xếp thứ 36 trên thế giới.

Các quốc gia có đường biên giới : Malawi 1.498 km²; Nam Phi 496 km²; Eswatini 108 km²; Tanzania 840 km²; Zambia 439 km²; Zimbabwe 1.402 km.

Đường bờ biển: chiều dài 2.470 km.

Địa hình

Mozambique chủ yếu là vùng đất thấp ven biển, vùng cao ở trung tâm, cao nguyên ở phía tây bắc, núi ở phía tây.

Độ cao

- Điểm cao nhất: Monte Binga 2.436m
- Điểm thấp nhất: Ấn Độ Dương 0m
- Độ cao trung bình: 345m

Tài nguyên thiên nhiên: Than đá, titan, khí đốt tự nhiên, thủy điện, tantali, than chì.

Tình hình sử dụng đất đai (số liệu cập nhật năm 2022)

- Đất nông nghiệp: 52,7% .
- Đất canh tác: 7,2% .
- Cây trồng lâu năm: 0,4%.
- Đồng cỏ lâu năm: 45,1%.
- Rừng: 46,1%.
- Khác: 1,2%.

Đất thủy lợi : 1.180 km² (Số liệu năm 2012)

Các hồ chính (diện tích km²)

Hồ nước ngọt: Hồ Malawi (chung với Malawi và Tanzania)

Các sông chính (theo chiều dài tính theo km): Cửa sông Rio Zambeze (Zambezi) 2.740 km; cửa sông Rio Limpopo (chung với Nam Phi , Botswana và Zimbabwe) - 1.800 km

Mức độ phân bố dân cư : Ba cụm dân cư lớn nằm dọc theo bờ biển phía nam giữa Maputo và Inhambane, ở khu vực trung tâm giữa Beira và Chimoio dọc theo sông Zambezi và xung quanh các thành phố phía bắc là Nampula, Cidade de Nacala và Pemba; phía tây bắc và tây nam là những khu vực có ít dân cư nhất, như được thể hiện trong bản đồ phân bố dân cư này

Dân số : 33.350.954 (Số liệu ước tính năm 2024)

Xếp thứ 46 trên thế giới.

Các nhóm dân tộc: Người Châu Phi 99% (Makhuwa, Tsonga, Lomwe, Sena và những người khác), người Mestizo 0,8%, người khác (bao gồm người Châu Âu, Ấn Độ, Pakistan, Trung Quốc) 0,2% (Số liệu cập nhật năm 2017)

Ngôn ngữ: Makhuwa 26,1%, tiếng Bồ Đào Nha (chính thức) 16,6%, Tsonga 8,6%, Nyanja 8,1, Sena 7,1%, Lomwe 7,1%, Chuwabo 4,7%, Ndao 3,8%, Tswa 3,8%, các ngôn ngữ Mozambique khác 11,8%, khác 0,5%, không xác định 1,8% (Số liệu năm 2017).

Tôn giáo: Công giáo La Mã 27,2%, Hồi giáo 18,9%, Cơ đốc giáo Do Thái 15,6%, Tin Lành/Ngũ Tuần 15,3%, Anh giáo 1,7%, khác 4,8%, không có 13,9%, không xác định 2,5% (Số liệu ước tính năm 2017)

Cấu trúc tuổi: (Số liệu ước tính năm 2024)

- 0-14 tuổi: 44,7% (nam 7.548.247/nữ 7.350.012)
- 15-64 tuổi: 52,4% (nam 8.428.457/nữ 9.061.065)
- 65 tuổi trở lên: 2,9% (nam 473.030/nữ 490.143)

Độ tuổi trung bình: 17,3 năm (ước tính năm 2024)

- Nam: 16,7 tuổi
- Nữ : 17,9 tuổi

Xếp thứ 222 trên thế giới.

Tỷ lệ người phụ thuộc : (Số liệu ước tính năm 2024)

- Tỷ lệ người phụ thuộc chung: 90,7.
- Tỷ lệ người phụ thuộc thanh niên: 85,2.

- Tỷ lệ người cao tuổi phụ thuộc: 5,5.

- Tỷ lệ hỗ trợ tiềm năng: 18,2.

Tỷ lệ tăng dân số: 2,54% (số liệu ước tính năm 2024)

Xếp thứ 17 trên thế giới.

Tỉ lệ sinh: 36,5 ca sinh / 1.000 dân số (số liệu ước tính năm 2024)

Xếp thứ 9 trên thế giới.

Tỷ lệ tử vong: 9,6 người chết / 1.000 dân (số liệu ước tính năm 2024)

Xếp thứ 40 trên thế giới.

Tỷ lệ di cư thuần: -1,5 người di cư/1.000 dân (số liệu ước tính năm 2024)

Xếp hạng 158 trên thế giới.

Mức độ đô thị hóa:

- Dân số đô thị: 38,8% tổng dân số (số liệu năm 2023)
- Tỷ lệ đô thị hóa: 4,24% tỷ lệ thay đổi hàng năm (ước tính từ năm 2020-2025)

- Các khu vực đô thị lớn - dân số: 1,852 triệu người Matola, 1,163 triệu người MAPUTO (thủ đô), 969.000 người Nampula (Số liệu năm 2023)

Tỷ số giới tính: (số liệu ước tính năm 2024)

- Khi sinh: 1,03 nam/nữ
- Từ 0-14 tuổi: 1,03 nam/nữ
- Từ 15-64 tuổi: 0,93 nam/nữ
- Từ 65 tuổi trở lên: 0,97 nam/nữ
- Tổng dân số: 0,97 nam/nữ .

Tuổi trung bình của mẹ khi sinh lần đầu: 19,2 tuổi (ước tính năm 2011)

Lưu ý: Dữ liệu thể hiện độ tuổi trung bình khi sinh con đầu lòng của phụ nữ từ 20-49 tuổi

Tỷ lệ tử vong mẹ

82 ca tử vong/100.000 ca sinh sống (ước tính năm 2023)

Xếp hạng 72 trên thế giới.

Tuổi thọ bình quân: 58,3 tuổi (số liệu ước tính năm 2024)

- Nam: 57,1 năm
- Nữ: 59,6 năm

Xếp thứ 224 trên thế giới.

Nguồn nước uống

Nguồn nước đã cải thiện: (ước tính năm 2022)

- Đô thị: 87,3% dân số
- Nông thôn: 48,3% dân số.
- Tổng: 63,2% dân số.

Nguồn nước chưa cải thiện:(ước tính năm 2022)

- Đô thị: 12,7% dân số.
- Nông thôn: 51,7% dân số.
- Tổng: 36,8% dân số.

Chi tiêu y tế: 9,1% GDP (số liệu cập nhật năm 2021)

Chiếm 8% ngân sách quốc gia (số liệu ước tính năm 2022)

Mật độ bác sĩ: 0,18 bác sĩ/1.000 dân (số liệu năm 2022)

Mật độ giường bệnh: 0,7 giường/1.000 dân (số liệu ước tính năm 2021)

Khả năng tiếp cận công trình vệ sinh

Công trình vệ sinh đã cải thiện: (Số liệu ước tính năm 2022)

- Đô thị: 71,8% dân số Nông thôn: 24,3% dân số.
- Tổng: 42,4% dân số.

Công trình vệ sinh chưa cải thiện: (Số liệu ước tính năm 2022)

- Thành thị: 28,2% dân số.
- Nông thôn: 75,7% dân số.
- Tổng: 57,6% dân số.

Tỷ lệ béo phì - tỷ lệ mắc bệnh ở người trưởng thành: 7,2% (số liệu năm 2016)

Xếp hạng 160

Lượng tiêu thụ rượu bình quân đầu người: (Số liệu ước tính năm 2019)

- Tổng cộng: 1,46 lít rượu nguyên chất
- Tiêu thụ bia: 1,03 lít rượu nguyên chất.
- Tiêu thụ rượu vang: 0,22 lít rượu nguyên chất.
- Tiêu thụ rượu mạnh: 0,21 lít rượu nguyên chất.
- Tiêu thụ các loại rượu khác: 0 lít rượu nguyên chất.

Xếp hạng 140 trên thế giới.

Sử dụng thuốc lá: (ước tính năm 2020)

- Tổng cộng: 14,3%
- Nam: 23%.
- Nữ: 5,6%.

Xếp hạng 105 trên thế giới.

Trẻ em dưới 5 tuổi bị suy dinh dưỡng: 14,8% (số liệu năm 2019/20)

Xếp hạng 33 trên thế giới.

Phụ nữ hiện đang kết hôn (độ tuổi 15-49): 63,7% (Số liệu ước tính năm 2023)

Chi tiêu cho giáo dục: 6% GDP (Số liệu ước tính năm 2022)

18,8% ngân sách quốc gia (Số liệu ước tính năm 2021)

Xếp hạng 30 về chi tiêu cho giáo dục (% GDP) trên thế giới.

Tỷ lệ biết chữ: (Số liệu ước tính năm 2020)

- Tổng dân số: 60%.

- Nam: 72%.
- Nữ: 49%.

Tuổi thọ trung bình đến trường (từ tiểu học đến đại học) (Số liệu ước tính năm 2017)

- Tổng cộng: 10 năm
- Nam: 11 tuổi.
- Nữ: 10 năm

Lượng khí thải carbon dioxide: 9,549 triệu tấn CO₂ (Số liệu ước tính 2023)

- Từ than đá và than cốc luyện kim: -68.287 tấn CO₂.
- Từ dầu mỏ và các chất lỏng khác: 6,244 triệu tấn CO₂.
- Từ khí đốt tự nhiên tiêu thụ: 3,373 triệu tấn CO₂.

Xếp hạng 110 về tổng lượng khí thải trên thế giới.

Lượng khí thải hạt: 17,5 microgam trên mét khối (Số liệu ước tính 2019)

Lượng khí thải mêtan

- Năng lượng: 320,1 kt (Số liệu ước tính 2022-2024)
- Nông nghiệp: 169,5 kt (Số liệu ước tính 2019-2021)
- Chất thải: 117,5 nghìn tấn (Số liệu ước tính 2019-2021)
- Khác: 101,2 nghìn tấn (Số liệu ước tính 2019-2021)

Chất thải và tái chế: (Số liệu ước tính 2024)

- Chất thải rắn đô thị phát sinh hàng năm: 2,5 triệu tấn
- Tỷ lệ chất thải rắn đô thị được tái chế: 5,2% (Số liệu ước tính 2022)

Tổng lượng nước khai thác: (Số liệu ước tính 2022)

- Đô thị: 372 triệu m³
- Công nghiệp: 25 triệu m³
- Nông nghiệp: 1,076 tỷ m³

Tổng nguồn nước tái tạo: 217,1 tỷ m³ (Số liệu ước tính 2022)

Chính phủ và tình hình chính trị.

Lịch sử hình thành nước Mozambique

Kể từ khi Mozambique giành được độc lập từ Bồ Đào Nha vào năm 1975 và áp dụng chế độ dân chủ đa đảng vào năm 1992, Mặt trận giải phóng Mozambique (FRELIMO) đã duy trì quyền kiểm soát. FRELIMO và Đảng Lạc quan vì sự phát triển Mozambique (PODEMOS) hiện là những đảng có đại diện lớn nhất trong quốc hội, theo sau là Đảng Kháng chiến Quốc gia Mozambique (RENAMO) và Phong trào Dân chủ Mozambique (MDM).

Cuộc tổng tuyển cử tại Mozambique, được tổ chức vào ngày 9 tháng 10 năm 2024, đã tuyên bố ứng cử viên của đảng FRELIMO cầm quyền, Daniel Chapo, là người chiến thắng với 65% số phiếu bầu. FRELIMO cũng giành được đa số ghế trong Quốc hội và toàn bộ 10 vị trí thống đốc tỉnh. Đảng đối lập PODEMOS, ủng hộ ứng cử viên Venâncio Mondlane, đã giành được 43 ghế, vượt qua RENAMO để trở thành đảng đối lập chính trong Quốc hội. Điều này đã chấm dứt hàng thập kỷ thống trị của hai đảng FRELIMO và RENAMO, định hình lại cục diện chính trị của Mozambique. Kết quả bầu cử đã bị tranh chấp và gây ra bất ổn dân sự. Tình hình đã ổn định trở lại sau cuộc đối thoại chính trị giữa chính phủ và phe đối lập.

Kể từ khi bùng phát vào năm 2017, cuộc xung đột kéo dài gần tám năm tại tỉnh Cabo Delgado giàu khí đốt ở cực bắc Mozambique đã gây ra tổn thất lớn về sinh mạng và sinh kế, cũng như thiệt hại về cơ sở hạ tầng vật chất, vốn con người và xã hội của khu vực. Tính đến giữa tháng 3 năm 2025, cuộc xung đột đã khiến 5.947 người thiệt mạng

và khoảng 580.000 người phải di dời - giảm so với con số 1,2 triệu người ở thời kỳ đỉnh điểm vào tháng 11 năm 2022, với 610.981 người trong số những người phải di dời đã trở về nơi xuất phát tính đến giữa tháng 10. Mặc dù tình hình trên thực địa đã phần nào ổn định với sự hỗ trợ từ quân đội SADC hiện đã rút lui và lực lượng Rwanda vẫn được triển khai nhưng tình hình vẫn bất ổn với các cuộc tấn công cấp thấp đang diễn ra. Ngân hàng Xuất nhập khẩu Hoa Kỳ (US Exim Bank) gần đây đã bật đèn xanh cho khoản vay 4,7 tỷ USD cho TotalEnergies cho Dự án Khí thiên nhiên hóa lỏng (LNG) Mozambique trị giá 20 tỷ USD, vốn đã bị đóng băng kể từ khi công ty tuyên bố tình trạng bất khả kháng sau các cuộc tấn công vào Palma năm 2021. Khoản tài trợ này là chìa khóa cho khả năng tồn tại của dự án trên bán đảo Afungi, dự kiến sẽ được khởi động lại vào giữa năm 2025, và đại diện cho một cơ hội kinh tế quan trọng cho

Mozambique. Công việc đang được tiến hành để phục hồi các huyện bị phá hủy ở phía bắc tỉnh theo Kế hoạch Tái thiết Cabo Delgado của Chính phủ, được hỗ trợ bởi các khoản đầu tư do Ngân hàng Thế giới tài trợ và được phê duyệt vào năm 2021. Trong khi đó, vào năm 2022, Chính phủ cũng đã phê duyệt Chương trình Phục hồi và Phát triển Tích hợp (PREDIN) do Norte de Moçambique, một kế hoạch phục hồi, phát triển và xây dựng hòa bình cho ba tỉnh phía bắc Niassa, Cabo Delgado và Nampula. Những thách thức liên quan đến tiếng nói công dân vẫn còn đó. Báo cáo Giám sát CIVICUS năm 2023 đã hạ cấp không gian công dân của Mozambique từ "bị cản trở" xuống "bị đàn áp", trong khi báo cáo Freedom House năm 2024 lại cho rằng biểu hiện của nó là "Tự do một phần". Chỉ số Dân chủ 2023 của Economist Intelligence Unit đánh giá nền quản trị của Mozambique là "độc tài" dựa trên nhiều chỉ số dân chủ.

Chính quyền

Tên quốc gia: Cộng hòa Mozambique

Loại hình chính phủ: Chế độ cộng hòa tổng thống.

Thủ đô : Maputo

Các đơn vị hành chính: 10 tỉnh bao gồm: Cabo Delgado, Gaza, Inhambane, Manica, Maputo, Cidade de Maputo, Nampula, Niassa, Sofala, Tete, Zambezia.

Ngày quốc khánh: 25 tháng 6 năm 1975 (cùng với ngày của Bồ Đào Nha)

Hiến pháp

Lịch sử: trước đây là 1975, 1990; gần đây nhất được thông qua ngày 16 tháng 11 năm 2004, có hiệu lực từ ngày 21 tháng 12 năm 2004

Quy trình sửa đổi: do tổng thống nước cộng hòa đề xuất hoặc được ít nhất 1/3 số thành viên Quốc hội ủng hộ. Việc thông qua các sửa đổi liên quan đến các điều khoản hiến pháp, bao gồm độc lập và chủ quyền của nhà nước, hình thức chính quyền cộng hòa, các quyền và tự do cơ bản, và phổ thông đầu phiếu, yêu cầu ít nhất hai phần ba số phiếu của Quốc hội và sự chấp thuận trong một cuộc trưng cầu dân ý; Không yêu cầu trưng cầu dân ý để thông qua các sửa đổi khác.

Tham gia tổ chức luật quốc tế

Chưa nộp tuyên bố thẩm quyền của ICJ; quốc gia không phải là thành viên của ICC

Quyền bầu cử: công dân đủ 18 tuổi được tham gia bầu cử.

Điều hành chính phủ

Nguyên thủ quốc gia: Tổng thống Daniel Francisco CHAPO (từ ngày 15 tháng 1 năm 2025)

Người đứng đầu chính phủ: Thủ tướng Maria Benvinda Delfina LEVI (từ ngày 17 tháng 1 năm 2025).

Nội các: Nội các do tổng thống bổ nhiệm

Quy trình bầu cử/bổ nhiệm: Tổng thống được bầu trực tiếp bằng phiếu phổ thông đa số tuyệt đối trong 2 vòng, nếu cần, cho nhiệm kỳ 5 năm (đủ điều kiện cho 2 nhiệm kỳ liên tiếp); cuộc bầu cử gần đây nhất được tổ chức vào ngày 9 tháng 10 năm 2024 (cuộc bầu cử tiếp theo sẽ được tổ chức vào tháng 10 năm 2029); Thủ tướng do tổng thống bổ nhiệm

Ngày bầu cử gần đây nhất: 9 tháng 10 năm 2024

Kết quả bầu cử:

Năm 2024: Daniel CHAPO đắc cử tổng thống trong vòng đầu tiên;

Tỷ lệ phiếu bầu:

- Daniel CHAPO (FRELIMO) 65,2%;
- Venâncio MONDLANE (PODEMOS) 24,2%;
- Ossufo MOMADE (RENAMO) 6,6%.

Nhánh lập pháp

Tên cơ quan lập pháp: Quốc hội Cộng hòa (Assembleia da Republica)

Cơ cấu lập pháp: Đơn viện

Số ghế: 250 (tất cả đều được bầu trực tiếp)

Hệ thống bầu cử: Đại diện tỷ lệ

Phạm vi bầu cử: Gia hạn toàn bộ

Nhiệm kỳ: 5 năm

Ngày bầu cử gần nhất: 10/9/2024

Số đảng được bầu và số ghế của mỗi đảng: Mặt trận Giải phóng Mozambique (FRELIMO) (171); Đảng Lạc quan vì sự Phát triển Mozambique (PODEMOS) (43); Kháng chiến Quốc gia Mozambique (RENAMO) (28); Khác (8)

Tỷ lệ phụ nữ trong Hạ viện: 39,2%

Ngày dự kiến bầu cử tiếp theo: Tháng 10 năm 2029

Ngành tư pháp

Tòa án cao nhất: Tòa án Tối cao (gồm Chánh án, Phó Chánh án và 5 Thẩm phán); Hội đồng Hiến pháp (gồm 7 Thẩm phán)

Lựa chọn và nhiệm kỳ của Thẩm phán: Chánh án Tòa án Tối cao do Tổng thống bổ nhiệm; Phó Chánh án do Tổng thống bổ nhiệm sau khi tham vấn với Hội đồng Tư pháp Cấp cao (CSMJ) và được Quốc hội phê chuẩn; các Thẩm phán khác do Quốc hội bầu; Thẩm phán phục vụ nhiệm kỳ 5 năm, có thể gia hạn; Hội đồng Hiến pháp gồm 1 Thẩm phán do Tổng thống bổ nhiệm, 5 Thẩm phán do Quốc hội bổ nhiệm và 1 Thẩm phán do CSMJ bổ nhiệm; Thẩm phán phục vụ nhiệm kỳ 5 năm, không thể gia hạn.

Tòa án cấp dưới: Tòa án Hành chính (chỉ áp dụng cho thủ đô); Tòa án tỉnh hoặc Tribunais Judiciais de Provincia; Tòa án Quận hoặc Tribunais Judiciais de Districto; Tòa án Hải quan; Tòa án Hàng hải; Tòa án Tư pháp; Tòa án Lao động; Tòa án Cộng đồng

Các đảng phái chính trị

- Phong trào Dân chủ Mozambique (Movimento Democrático de Mocambique) hoặc MDM.
- Mặt trận Giải phóng Mozambique (Frente de Libertação de Mocambique) hoặc FRELIMO.
- Phong trào Kháng chiến Quốc gia Mozambique (Resistência Nacional Mocambicana) hoặc RENAMO.

Tổ chức quốc tế tham gia

ACP, AfDB, AU, C, CD, CPLP, EITI (quốc gia tuân thủ), FAO, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICC (tổ chức phi chính phủ), ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRC, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO (thông tin viên), ITSO, ITU, ITUC (NGO), MIGA, NAM, OIC, OIF (quan sát viên), OPCW, SADC, UN, UNCDF, UNCTAD, UNDP, UNDSS, UNECA, UNEP, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNIDO, UNODC, UNOPS, UNV, UN WTO, Union Latina, UPU, WCO, WFP, WFTU (NGO), WHO, WIPO, WMO, WTO

Mô tả cơ

+ *Mô tả*: ba dải ngang bằng nhau màu xanh lá cây (phía trên), đen và vàng, với một hình tam giác cân màu đỏ ở phía bên trái; dải đen được viền trắng; ở giữa hình tam giác là một ngôi sao vàng năm cánh với hình ảnh súng trường và cuốn sách trắng bắt chéo, trên đỉnh một cuốn sách trắng mở.

+ *Ý nghĩa*: màu xanh lá cây tượng trưng cho sự giàu có của đất nước, màu trắng tượng trưng cho hòa bình, màu đen tượng trưng cho lục địa châu Phi, màu vàng tượng trưng cho khoáng sản của đất nước, và màu đỏ tượng trưng cho cuộc đấu tranh giành độc lập; khẩu súng trường tượng trưng cho quốc phòng và cảnh giác, cái cuốn tượng trưng cho

nông nghiệp, cuốn sách mở tượng trưng cho tầm quan trọng của giáo dục, và ngôi sao tượng trưng cho chủ nghĩa Mác và chủ nghĩa quốc tế.

Lưu ý: một trong hai quốc kỳ có hình ảnh súng; Quốc ca còn lại là Guatemala

Biểu tượng quốc gia: Súng trường, cuốn và sách

Màu sắc quốc gia: Xanh lá cây, đen, vàng, trắng, đỏ

Di sản quốc gia : Di sản thế giới được chọn: Đảo Mozambique.

Kinh tế

Tăng trưởng GDP giảm xuống còn 1,8% vào năm 2024, so với mức 5,4% vào năm 2023, chủ yếu do gián đoạn sau bầu cử trong Quý 4 năm 2024. Mưa lớn đã ảnh hưởng

đến sản lượng nông nghiệp, trong khi sự suy giảm trong lĩnh vực khai khoáng càng làm giảm hoạt động kinh tế. Dự án LNG Coral South đã đạt công suất tối đa vào năm 2023, đóng góp ít hơn vào tăng trưởng trong năm 2024.

Lạm phát tiếp tục giảm xuống còn 3,2% vào năm 2024, từ mức 7,1% vào năm 2023 và 10,3% vào năm 2022, nhờ giá dầu và lương thực toàn cầu giảm, tỷ giá hối đoái ổn định và chính sách tiền tệ thắt chặt của Ngân hàng Trung ương. Ngân hàng Trung ương bắt đầu nới lỏng chính sách tiền tệ vào năm 2024, giảm lãi suất chuẩn từ 17,25% vào tháng 1 năm 2024 xuống 12,25% vào tháng 2 năm 2025, và hạ tỷ lệ dự trữ bắt buộc đối với đồng nội tệ từ 39% xuống 29% vào tháng 1 năm 2025.

Mặc dù triển vọng kinh tế nhìn chung là tích cực, nhưng vẫn còn nhiều bất ổn, với những rủi ro nghiêng về phía tiêu cực. Sự chậm trễ trong việc xây dựng dự án LNG chính có thể làm suy yếu triển vọng tăng trưởng. Các rủi ro khác bắt nguồn từ sự trượt dốc tài chính do khoản tiền lương lớn, cú sốc khí hậu, chi phí nợ trong nước tăng cao và tình hình an ninh bất ổn ở phía bắc.

Tỷ lệ nghèo đói trên toàn quốc đã tăng từ 48,4% lên 62,8% trong giai đoạn 2014/15 và 2019/20. Số người nghèo tăng từ 13,1 lên 18,9 triệu người, một phần phản ánh tác động của COVID-19 đối với các gia đình. Tỷ lệ nghèo đói ở khu vực thành thị đã gia tăng không cân xứng. Điều này có thể được giải thích bởi thực tế là, mặc dù tiêu dùng đã suy giảm trên diện rộng, nhưng các khu vực thành thị dường như chịu tác động không cân xứng từ đại dịch toàn cầu do tác động nặng nề hơn của việc giảm khả năng di chuyển và hoạt động kinh tế chậm lại.

Cơ sở hạ tầng

Thông tin liên lạc

Điện thoại có dây cố định (Số liệu ước tính năm 2023)

- Tổng số đăng ký: 451.000
- Số đăng ký trên 100 cư dân: 4

Xếp thứ 96 trên thế giới.

Điện thoại di động (ước tính năm 2023)

Tổng số đăng ký: 7,73 triệu

Số đăng ký trên 100 cư dân: 68

Xếp thứ 104 trên thế giới.

Thông tin về người dùng Internet: 93% dân số (số liệu ước tính năm 2023)

Dịch vụ băng thông rộng đăng ký cố định: tổng: 805.000 (Số lượng ước tính năm 2023)

Số lượng thuê bao trên 100 cư dân: 7

Xếp thứ 85 trên thế giới.

Sân bay: tổng 18 (số liệu 2025)

Xếp thứ 143 trên thế giới.

Sân bay trực thăng: 6 (số liệu năm 2025)

Chương 3: Quy định thương mại, hải quan và các tiêu chuẩn

Rào cản thương mại

Mozambique không áp dụng hạn ngạch nhập khẩu. Thủ tục thông quan tại Mozambique thường tốn thời gian và thủ tục hành chính rườm rà là một rào cản phi thuế quan đáng kể. Chi phí và thời gian xuất nhập khẩu thấp hơn mức trung bình của Nam Phi.

Thuế nhập khẩu

Mức thuế quan bình quân gia quyền thương mại của Mozambique là 7,1% và thủ tục hải quan chậm trễ gây ảnh hưởng đến dòng chảy thương mại tự do. Theo Chỉ số Tự do Kinh tế năm 2023 của Quỹ Di sản, Mozambique xếp hạng 28/47 quốc gia trong khu vực Châu Phi cận Sahara và điểm số chung của quốc gia này thấp hơn mức trung bình thế giới. Thuế đối với hàng hóa nhập khẩu dao động từ 0 đến 25%. Thuế suất 20% được áp dụng cho hàng tiêu dùng và thuế giá trị gia tăng 16% cũng được áp dụng tại thời điểm nhập khẩu.

Các yêu cầu và chứng từ nhập khẩu

Thuế nhập khẩu và yêu cầu giấy phép

Ngoài thuế quan và VAT, thuế nhập khẩu chỉ áp dụng đối với đường và một số mặt hàng xa xỉ. Tất cả các nhà nhập khẩu phải được cấp phép bởi Tổng cục Thương mại Quốc gia, thuộc Bộ Công Thương. Việc đăng ký rất đơn giản và không được coi là rào cản phi thuế quan. Tuy nhiên, các quy định nhập khẩu không rõ ràng và quan liêu có thể làm chậm trễ việc thông quan hàng hóa từ Cơ quan Thuế Mozambique.

Yêu cầu và chứng nhận xuất nhập khẩu đặc biệt

Tất cả các nhà nhập khẩu và xuất khẩu phải được cấp phép bởi Bộ Công Thương. Kiểm tra trước khi xuất hàng là bắt buộc đối với tất cả hàng nhập khẩu. Việc nhập khẩu động vật sống (trừ vật nuôi trong nhà) yêu cầu giấy chứng nhận thú y. Các yêu cầu về vệ sinh và kiểm dịch thực vật hiện có trong luật đối với việc nhập khẩu thực phẩm và nguyên liệu thực vật nhưng hiếm khi được thực thi trên thực tế. Giấy phép và giấy phép nhập khẩu đặc biệt là cần thiết đối với dược phẩm, vũ khí, đạn dược và chất nổ.

Sửa chữa bảo hành và không bảo hành

Phụ tùng nhập khẩu để sửa chữa phải chịu thuế suất thông thường. Hàng hóa thường không được vận chuyển đến Mozambique để sửa chữa tạm thời.

Khu phi công nghiệp và kho bãi

Cơ quan Xúc tiến Đầu tư và Xuất khẩu (Agência de Promoção de Investimentos e Exportações; APIEX) là cơ quan chịu trách nhiệm phát triển và quản lý các Khu Kinh tế Đặc biệt (SEZ) và Khu Kinh tế Công nghiệp (IEZ). Các khu vực này cung cấp các ưu đãi tài chính và dịch vụ chuyên biệt cho các nhà đầu tư. SEZ được thiết kế để sản xuất hoặc chế biến hàng hóa để bán vào Mozambique, trong khi IEZ tập trung vào sản xuất hàng hóa để xuất khẩu.

Những yêu cầu về dán nhãn và đóng dấu.

Tại Mozambique thì yêu cầu về nhãn mác đối với thực phẩm và dược phẩm được xây dựng bởi Viện Tiêu chuẩn hóa và Tiêu chuẩn Quốc gia (INNOQ). Mỗi sản phẩm đều có quy chuẩn riêng, nhưng việc quản lý và thực thi quy định này thuộc trách nhiệm của Bộ Y tế. Nhãn mác cho tất cả dược phẩm và một số sản phẩm tiêu dùng phải bằng tiếng Bồ Đào Nha. Chính phủ đã tái khẳng định yêu cầu ghi nhãn bằng tiếng Bồ Đào Nha đối với tất cả thực phẩm nhập khẩu vào thị trường nội địa.

Hàng tạm nhập tái xuất

Hàng hóa được phép nhập cảnh tạm thời tại Mozambique và sau đó xuất khẩu. Ngoài ra, hàng hóa quá cảnh được miễn thuế hải quan. Các thủ tục này khá hiệu quả tại các cảng Beira và Nacala đối với các lô hàng đến Malawi, Zambia và Zimbabwe. Do các thủ tục này không thường xuyên được áp dụng đối với hàng hóa nhập khẩu qua Cảng Maputo, việc xin miễn thuế có thể phức tạp và tốn thời gian.

Hàng hóa cấm và hạn chế xuất nhập khẩu.

Mozambique cấm nhập khẩu tài liệu khiêu dâm và một số chất bị kiểm soát, đồng thời quản lý chặt chẽ việc nhập khẩu dược phẩm, vũ khí và chất nổ. Các loại xe tay lái nghịch dùng cho mục đích thương mại đều bị cấm. Năm 2017, lệnh cấm nhập khẩu

thịt gà đã được ban hành, bề ngoài là do lo ngại về kiểm dịch thực vật của các nhà sản xuất địa phương.

Thông tin thêm về các quy định và hướng dẫn hải quan của Mozambique có thể được tìm thấy tại Cơ quan Hải quan, Autoridade Tributária de Moçambique.

Qui định Hải quan và thông tin liên hệ

Thông tin về các quy định và hướng dẫn hải quan của Mozambique có thể được tìm thấy từ Cơ quan Hải quan, Autoridade Tributária de Moçambique.

Thông tin liên hệ chung của Cơ quan Hải quan như sau:

- Số điện thoại: +258 213 44200 / +258 213 20396
- Email đại lý: linhadocontribuinte@at.gov.mz
- Email báo cáo: denunciasdocontribuinte@at.gov.mz

Tiêu chuẩn trong thương mại

Instituto Nacional de Normalização e Qualidade (INNOQ), hay Viện Tiêu chuẩn và Chuẩn hóa Quốc gia Mozambique là cơ quan tiêu chuẩn quốc gia. Được thành lập năm 1983 trực thuộc Bộ Công nghiệp và Năng lượng Mozambique, INNOQ chịu trách nhiệm xác định và thực hiện chính sách chất lượng. INNOQ cũng điều phối tất cả các hoạt động tiêu chuẩn hóa và chất lượng ở cấp quốc gia. INNOQ thúc đẩy tiêu chuẩn hóa và chất lượng trong sản xuất và dịch vụ, đồng thời hợp tác với các tổ chức khu vực và quốc tế hoạt động trong các lĩnh vực này.

Thông tin thêm về hệ thống tiêu chuẩn Mozambique có thể được tìm thấy trên trang web của INNOQ.

Tiêu chuẩn thương mại

Mozambique là thành viên của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) và theo Hiệp định về Rào cản kỹ thuật trong thương mại (Hiệp định TBT), Mozambique được yêu cầu báo cáo lên WTO tất cả các quy định kỹ thuật được đề xuất có thể ảnh hưởng đến thương mại với các quốc gia thành viên khác.

Mozambique tham gia chương trình biên bản ghi nhớ (MOU) của ASTM, chương trình này thúc đẩy trao đổi thông tin giữa các cơ quan tiêu chuẩn quốc gia và ASTM Quốc tế nhằm nâng cao nhận thức về hệ thống tiêu chuẩn hóa cho tất cả các bên liên

quan. Chương trình cũng tạo điều kiện thuận lợi cho việc phát triển các tiêu chuẩn quốc gia nhằm cải thiện điều kiện sức khỏe, an toàn, môi trường và kinh tế của các quốc gia đối tác MOU. INNOQ đã áp dụng một số phương pháp thử nghiệm do Ủy ban D02 về Sản phẩm dầu mỏ và chất bôi trơn phát triển và duy trì. Các tiêu chuẩn này bao gồm nhiều khía cạnh khác nhau của nhiên liệu.

Thử nghiệm, Kiểm tra và Chứng nhận

INNOQ là thành viên của Tổ chức Tiêu chuẩn Quốc tế (ISO) và có thể cấp chứng chỉ ISO 9001. INNOQ là một cơ quan tự chủ về mặt tư pháp và hành chính, hoạt động trực thuộc Bộ Công Thương từ năm 2000. INNOQ đóng vai trò là cơ quan trung ương được công nhận, chịu trách nhiệm xác định và thực hiện chính sách chất lượng, đồng thời điều phối tất cả các hoạt động tiêu chuẩn hóa và chất lượng ở cấp quốc gia. INNOQ sẽ chấp nhận các xét nghiệm của phòng thí nghiệm nước ngoài nếu chúng tuân thủ các tiêu chuẩn của Mozambique.

Công bố quy chuẩn kỹ thuật

Công báo Boletim da República là công báo quốc gia, chịu trách nhiệm công bố và phổ biến luật, quy định và các văn bản pháp luật khác. Các dự thảo luật thường được công bố để lấy ý kiến công chúng thông qua các hiệp hội doanh nghiệp, các ngành liên quan hoặc tại các cuộc họp công khai. Các thay đổi về luật và quy định được công bố trên công báo quốc gia. Ý kiến công chúng thường chỉ giới hạn ở ý kiến đóng góp từ một số tổ chức tư nhân, chẳng hạn như Liên đoàn Kinh tế Mozambique (CTA), một tổ chức kinh tế phi chính phủ, phi đảng phái với sứ mệnh đóng góp vào sự phát triển kinh tế và xã hội của Mozambique. Đã có những khiếu nại về thời gian lấy ý kiến ngắn và các ý kiến đóng góp không được phản ánh đầy đủ trên công báo quốc gia. Chính phủ đang xem xét một đạo luật bắt buộc phải tham vấn công chúng về các luật trong tương lai.

Thông tin liên hệ

Mozambique thuộc phạm vi quản lý của Tùy viên Tiêu chuẩn tại Nam Phi:

Mike Bromley

Cán bộ Thương mại | Tùy viên Tiêu chuẩn

Cơ quan Thương mại Hoa Kỳ - Lãnh sự quán Hoa Kỳ tại Johannesburg, Nam Phi

Văn phòng: +27 11 290 3227

Michael.Bromley@Trade.gov

Sử dụng ePing để xem xét các quy định kỹ thuật được đề xuất và các quy trình đánh giá sự phù hợp.

Nền tảng ePing SPS&TBT (<https://epingalert.org/>), hay “ePing”, cung cấp quyền truy cập vào các thông báo do các Thành viên Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) đưa ra theo các Hiệp định về Biện pháp Vệ sinh và Kiểm dịch Động thực vật (SPS) và Rào cản Kỹ thuật trong Thương mại (TBT), do WTO ban hành từ ngày 16 tháng 1 năm 1995 đến nay. ePing được cung cấp miễn phí cho tất cả các bên liên quan và không yêu cầu đăng ký, trừ khi người dùng muốn nhận thông báo qua email được tùy chỉnh. Sử dụng công cụ này để duyệt các thông báo về các quy định sản phẩm trước đây cũng như mới và cập nhật, các tiêu chuẩn và quy định về an toàn thực phẩm và sức khỏe động thực vật, tìm thông tin về các mối quan ngại thương mại được thảo luận trong các Ủy ban SPS và TBT của WTO, tìm thông tin về các Điểm Hỏi Đáp SPS/TBT và các cơ quan thông báo, đồng thời theo dõi và xem xét các thông báo hiện tại và trước đây liên quan đến các hành động quản lý đối với sản phẩm, bao bì, nhãn mác, an toàn thực phẩm và các biện pháp sức khỏe động thực vật tại các thị trường quan tâm.

Notify U.S., do Viện Tiêu chuẩn và Công nghệ Quốc gia (NIST) vận hành và duy trì từ năm 2003 để phân phối và cung cấp quyền truy cập vào các thông báo (và các văn bản dự thảo liên quan) được lập theo Thỏa thuận TBT của WTO cho các bên liên quan tại Hoa Kỳ, đã kết thúc vòng đời. Theo nghĩa vụ theo Thỏa thuận TBT, mỗi Thành viên WTO vận hành một quốc gia.

Hiệp định Thương mại

Bản ghi nhớ Hoa Kỳ-Mozambique

Hoa Kỳ và Mozambique không có thỏa thuận thương mại chính thức. Tuy nhiên, vào năm 2019, Mozambique và Bộ Thương mại Hoa Kỳ đã ký một bản ghi nhớ song phương nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho thương mại và đầu tư trong các lĩnh vực năng lượng, cơ sở hạ tầng, nông nghiệp và du lịch cùng nhiều ngành công nghiệp khác. Đây là bản ghi nhớ đầu tiên được đàm phán giữa Mozambique và Hoa Kỳ.

Cộng đồng phát triển Nam Phi

Cộng đồng Phát triển Nam Phi (SADC) hiện đang thực hiện nghị định thư thương mại của tổ chức này. Các quốc gia thành viên SADC đã có các thỏa thuận xóa bỏ thuế quan thương mại đối với một số hàng hóa nhất định. Nếu được thực hiện đầy đủ ở tất cả 15 quốc gia thành viên, nghị định thư này sẽ cho phép các sản phẩm của Mozambique được miễn thuế nhập khẩu vào thị trường hơn 253 triệu người với GDP là 563 tỷ USD.

Đạo luật tăng trưởng và cơ hội Châu Phi

Theo Đạo luật tăng trưởng và cơ hội Châu Phi (AGOA) và Hệ thống ưu đãi phổ cập (GSP), một loạt các sản phẩm của Mozambique được miễn thuế nhập khẩu vào Hoa Kỳ. Một điều khoản quan trọng của AGOA là việc miễn thuế nhập khẩu đối với hàng may mặc được sản xuất tại Mozambique, bao gồm cả hàng may mặc được sản xuất bằng vải của nước thứ ba. Các thỏa thuận ưu đãi này không bao gồm bất kỳ sự đối xử tương hỗ nào đối với các sản phẩm của Hoa Kỳ nhập khẩu vào Mozambique.

Liên minh Châu Âu

Theo các điều khoản của Hiệp định Cotonou, một số sản phẩm của Mozambique hiện được hưởng mức thuế suất giảm hoặc miễn thuế nhập khẩu vào các quốc gia thành viên Liên minh Châu Âu (EU) theo thỏa thuận Tất cả trừ Vũ khí (EBA). Mozambique hiện đang đàm phán một thỏa thuận đối tác kinh tế với EU với tư cách là thành viên của khối các nước SADC.

Các hiệp định thương mại song phương khác

Mozambique đã ký kết một thỏa thuận thương mại ưu đãi với Malawi vào tháng 12 năm 2005. Thỏa thuận này là bản cập nhật của một thỏa thuận tương tự được chính quyền thực dân Bồ Đào Nha ký kết với Malawi trước khi Mozambique giành độc lập. Thỏa thuận này cho phép tự do thương mại hàng hóa có nguồn gốc từ hai quốc gia, ngoại trừ bia, một số loại nước ngọt, thuốc lá, đường, dầu thực vật, gà và trứng, thiết bị văn phòng, sản phẩm dầu mỏ, vũ khí, đạn dược và chất nổ. Thỏa thuận Mozambique-Malawi có quy tắc xuất xứ đơn giản hơn so với các quy tắc được nêu trong Nghị định thư Thương mại SADC. Mozambique vẫn đang hoàn tất thỏa thuận thương mại ưu đãi với Zambia.

Khu vực Thương mại tự do lục địa Châu Phi (AfCFTA)

Vào ngày 9 tháng 1 năm 2023, Mozambique trở thành quốc gia thứ 47 phê chuẩn Khu vực Thương mại Tự do Lục địa Châu Phi (AfCFTA), một hiệp định nhằm xóa bỏ các rào cản thương mại và thúc đẩy thương mại nội khối Châu Phi. AfCFTA được thiết kế để bao gồm 55 quốc gia thuộc Liên minh Châu Phi (AU) và tám (8) Cộng đồng Kinh tế Khu vực (REC); trong số 55 quốc gia này, 54 quốc gia đã ký kết. Mục tiêu chung của AfCFTA là tạo ra một thị trường lục địa thống nhất với dân số khoảng 1,4 tỷ người và tổng GDP khoảng 3,4 nghìn tỷ USDMỹ. Sau một loạt các thỏa thuận bắt đầu từ năm 2012, Hiệp định AfCFTA có hiệu lực vào ngày 30 tháng 5 năm 2019, sau khi 24 quốc gia thành viên nộp Văn kiện Phê chuẩn lên Liên minh Châu Phi. Kể từ khi Ban thư ký AfCFTA khởi động Sáng kiến thương mại có hướng dẫn vào ngày 25 tháng 7 năm 2022, tám quốc gia đã bắt đầu giao dịch theo các điều khoản của thỏa thuận.

Chương 4. Bán hàng và dịch vụ tại thị trường Mozambique

Kênh phân phối và bán hàng

Mozambique được chia thành ba khu vực địa lý: Bắc, Trung và Nam. Mỗi khu vực đều có một cảng biển lớn với mạng lưới đường sắt và đường bộ kết nối với các trung tâm đô thị lớn và các quốc gia lân cận như Nam Phi, Eswatini, Zimbabwe, Zambia và Malawi. Quốc gia này cũng có hệ thống đường cao tốc nối liền tất cả 11 tỉnh. Không có công ty logistics địa phương nào phủ sóng toàn bộ đất nước theo lịch trình, mặc dù các công ty vận tải có thể giao hàng theo hợp đồng. Có các tuyến đường cố định phục vụ thị trường Nam Phi và Zimbabwe. Cơ sở hạ tầng logistics còn kém phát triển và có thể gây ra sự chậm trễ hoặc việc bán một số mặt hàng dễ hỏng không khả thi.

Người ta thường lợi dụng sự chênh lệch giá từ các nước láng giềng để bán hàng trên thị trường phi chính thức, gây khó khăn cho các công ty Mỹ trong việc thiết lập các kênh bán hàng hợp pháp trong nước.

Sử dụng đại lý hoặc Nhà phân phối

Tại Mozambique, các công ty nước ngoài thường làm việc với các đại lý hoặc nhà phân phối địa phương. Các đại lý địa phương hỗ trợ vượt qua các yêu cầu pháp lý và rào cản thị trường ban đầu. Các đại lý địa phương có thể hỗ trợ tuân thủ các quy định về hàm lượng nội địa khi đấu thầu. Một số công ty Hoa Kỳ cung cấp cho thị trường Mozambique gián tiếp thông qua các đại lý phân phối khu vực tại Nam Phi. Số lượng đại lý có quyền tiếp cận các kênh phân phối trên khắp đất nước còn hạn chế do cơ sở hạ tầng yếu kém.

Nhiều gói thầu được đưa ra là để cung cấp sản phẩm hoặc dịch vụ cho khu vực công thông qua quan hệ đối tác với các đại lý hoặc nhà phân phối địa phương. Điều này tuân thủ các yêu cầu về nội dung địa phương và thường giúp quá trình nộp hồ sơ dễ dàng hơn. Lưu ý rằng việc tham gia vào các giao dịch kinh doanh thường là do những người có ảnh hưởng chính trị.

Thành lập công ty, văn phòng đại diện

Có nhiều loại hình công ty để lựa chọn khi thành lập pháp nhân tại Mozambique và việc này có thể khá phức tạp. Loại hình pháp lý phổ biến nhất được sử dụng là *Sociedades por Quotas de Responsabilidade Limitada* hay còn gọi là công ty trách

nhiệm hữu hạn hạn ngạch. Nên tham khảo ý kiến của nhà cung cấp dịch vụ pháp lý địa phương khi xác định loại hình tốt nhất.

Các công ty được khuyến khích liên hệ với Agência de Promoção de Investimentos e Exportações (APIEX), cơ quan xúc tiến đầu tư và xuất khẩu, hoặc một công ty tư vấn địa phương có thể cung cấp thông tin khởi nghiệp chung và hỗ trợ các thủ tục đăng ký và giấy phép.

Nhượng quyền thương mại

Mặc dù hoạt động nhượng quyền thương mại còn hạn chế ở Mozambique, nhưng sự xuất hiện của tầng lớp trung lưu với thu nhập khả dụng ở các khu vực đô thị như Maputo, Beira, Nampula và Tete đang thúc đẩy sự quan tâm đến hàng hóa và dịch vụ do các công ty nhượng quyền nước ngoài cung cấp. Khái niệm nhượng quyền thương mại còn khá mới mẻ, do đó chưa có hiệp hội nhượng quyền thương mại hoặc cơ quan chính thức nào chịu trách nhiệm về hoạt động nhượng quyền thương mại. Việc bảo vệ pháp lý cho các thương hiệu cũng còn yếu. Phí nhượng quyền thương mại và chuyển nhượng tiền bản quyền có thể khó chuyển ra nước ngoài do thủ tục hành chính rườm rà.

Tiếp thị trực tiếp

Tiếp thị trực tiếp là một xu hướng kinh doanh đang phát triển nhờ sự phát triển của điện thoại thông minh và sự phổ biến của mạng xã hội. Nhiều công ty nhắm mục tiêu trực tiếp đến khách hàng thông qua các chiến dịch email, trang web và quảng cáo trực tuyến.

Hầu hết người dân không có quyền truy cập internet và không quen thuộc với tiếp thị trực tiếp. Tuy nhiên, sự thâm nhập internet trong tầng lớp trung lưu mới nổi đang ở mức cao và ngày càng tăng, đặc biệt là do việc sử dụng điện thoại thông minh ngày càng phổ biến. Các ứng dụng di động và tin nhắn SMS cũng là những cách tiếp thị trực tiếp phổ biến đến khách hàng, đặc biệt là những người ở vùng sâu vùng xa. Việc bán hàng tận nhà rất hiếm do lo ngại về tội phạm và khó khăn khi di chuyển qua các khu vực phi đô thị.

Liên doanh/cấp phép

Với mục tiêu phát triển tinh thần khởi nghiệp, Chính phủ Mozambique khuyến khích liên doanh với các công ty Mozambique. Mặc dù không có yêu cầu pháp lý nào về việc hợp tác với một đơn vị địa phương để thành lập công ty, nhưng chính phủ thường yêu cầu hợp tác với các doanh nghiệp bán công khi một công ty đấu thầu các dự án hoặc nhượng quyền quốc gia. Việc có một đối tác có thể giúp các công ty tuân thủ luật về nội dung địa phương và được ưu tiên khi đấu thầu các dự án của chính phủ.

Chuyển phát nhanh

Giao hàng nhanh từ các thành phố lớn của Hoa Kỳ đến các thành phố của Mozambique có thể mất trung bình 2-10 ngày. Hàng hóa nhập khẩu có thuế quan tùy thuộc vào giá mua và danh mục sản phẩm.

Thương mại điện tử

Tổng quan thị trường

Tính đến tháng 1 năm 2023, Mozambique có 6,92 triệu người dùng internet. Tỷ lệ thâm nhập internet của Mozambique đạt 20,7% tổng dân số vào đầu năm 2023. Phân tích của Kepios cho thấy số lượng người dùng internet tại Mozambique đã tăng 848 nghìn (+14,0%) trong giai đoạn 2022 - 2023. Mặc dù con số này còn nhỏ so với các quốc gia khác, nhưng nó đang tăng trưởng nhanh chóng nhờ sự phổ biến của điện thoại thông minh giá rẻ. Năm 2017, chính phủ đã phê duyệt Luật Giao dịch Điện tử, tạo khuôn khổ pháp lý cho việc phát triển thương mại điện tử.

Pháp lý và quy định cho ngành thương mại điện tử

Ngành thương mại điện tử tại Mozambique vẫn còn non trẻ. Có rất ít lựa chọn khả thi, vì nhiều người dân Mozambique không có thể tín dụng hoặc thẻ ghi nợ và do đó không thể mua sắm trực tuyến.

Ngân hàng Mozambique (hay Ngân hàng Trung ương) là cơ quan quản lý hàng đầu về thanh toán thương mại điện tử. Ngân hàng đang hợp tác với các ngân hàng thương mại để thiết lập một hệ thống thanh toán trực tuyến quốc gia, cho phép các công ty địa phương bán sản phẩm trực tuyến. Quá trình này bắt đầu vào năm 2018 và liên tục bị trì hoãn, hạn chế nghiêm trọng sự phát triển của ngành thương mại điện tử.

Xu hướng thị trường cho thấy doanh số bán hàng xuyên biên giới đang gia tăng khi tầng lớp trung lưu bắt đầu hướng ra nước ngoài để tìm kiếm cơ hội du lịch và mua sắm. Doanh số bán hàng trong nước bị trì trệ do thiếu cơ sở hạ tầng hỗ trợ.

Hành vi người tiêu dùng

Mặc dù cơ sở hạ tầng kém phát triển của đất nước là rào cản lớn đối với việc tiếp cận các doanh nghiệp thương mại điện tử, nhưng các doanh nghiệp nhỏ thường sử dụng các nền tảng mạng xã hội, đặc biệt là Facebook, Instagram và WhatsApp để tiếp cận các nhóm hoặc cá nhân mục tiêu. Rất ít công ty địa phương quảng cáo trực tuyến. Phần lớn quảng cáo được thực hiện trực tuyến bao gồm các biểu ngữ trên trang web và các trang mạng xã hội. Một số công ty đã bắt đầu sử dụng YouTube làm nền tảng để tiếp cận khách hàng.

Các hệ thống thanh toán trực tuyến thực sự vẫn còn kém phát triển và chưa được triển khai. Hầu hết người tiêu dùng thu hẹp khoảng cách này bằng các giải pháp chuyển tiền di động như:

- PESA (Vodacom);
- mKesh (Tmcel);
- e-Mola (Movitel).

Ngân hàng Trung ương gần đây đã khuyến khích khả năng tương tác của các nền tảng thanh toán này và đang xây dựng các quy định để tạo điều kiện thuận lợi hơn nữa cho thanh toán trực tuyến. Một số doanh nghiệp tiên phong đang thay đổi thói quen của người tiêu dùng và thực hiện bán hàng trực tuyến. Ví dụ bao gồm Compras và Xava, chuyên cung cấp đồ điện tử. Doanh số bán hàng trực tuyến dự kiến sẽ tăng trưởng cùng với sự gia tăng của tầng lớp trung lưu trong những năm tới.

Yếu tố & kỹ thuật bán hàng

Cạnh tranh gia tăng đang tạo ra nhu cầu về dịch vụ tốt hơn. Các công ty nước ngoài đang ngày càng cung cấp hàng tồn kho và kỹ thuật viên để phục vụ hoạt động bán hàng của họ tại Mozambique. Những dịch vụ này có thể là một lợi thế cạnh tranh và giúp xây dựng danh tiếng tốt với cả đại lý bán lẻ và người tiêu dùng.

Các phương thức thanh toán

Người dân Mozambique phần lớn sử dụng tiền mặt để thanh toán các giao dịch hàng ngày, mặc dù các hệ thống chuyển tiền di động đã trở nên phổ biến. Các hệ thống này dẫn đầu bởi M-PESA (Vodacom), mKesh (Tmcel) và e-Mola (Movitel). Visa là đơn vị thẻ tín dụng chiếm ưu thế và sở hữu hơn 90% thị phần.

Hiệp hội Liên ngân hàng Mozambique (Sociedade Interbancária de Moçambique, hay SIMO) đã thông báo vào năm 2022 rằng họ sẽ ngừng hoạt động của SIMOrede - đối tác của hệ thống giao dịch liên ngân hàng SWIFT tại Mozambique, thay vào đó là công ty Euronet của Mỹ, trước đây đóng vai trò là đơn vị trung gian của hệ thống SIMOrede. Việc triển khai bắt đầu vào năm 2023 và đã gây ra sự gián đoạn dịch vụ đối với thẻ nước ngoài và tiếp tục gián đoạn đối với Mastercard, đơn vị trước đây đã hoạt động tại quốc gia này. Các chuyên gia trong ngành tài chính dự kiến quá trình này sẽ tiếp tục được hoàn tất trong hai năm tới.

Hệ thống tài chính của Mozambique cung cấp các phương thức thanh toán phổ biến nhất, bao gồm tài khoản mở, thư tín dụng, ứng trước tiền mặt, nhờ thu chứng từ, v.v. Standard and Poor's và Fitch đã xếp hạng tín dụng cho Chính phủ Mozambique và gần đây đã hạ xếp hạng của họ. Ngân hàng Trung ương có một Văn phòng Thông tin tín dụng, cung cấp thông tin về các công ty thu nợ trong nước. Các công ty luật cũng thực hiện chức năng thu nợ với một khoản phí.

Việc các công ty và cá nhân sở hữu nhiều tài khoản tiền tệ là một thông lệ phổ biến. USD, Euro và Rand Nam Phi là những loại tiền tệ thương mại phổ biến. Thanh toán bằng ngoại tệ được chấp nhận tại hầu hết các cơ sở thương mại chính thức, đặc biệt là bằng USD.

Lãi suất tại Mozambique có thể rất cao đối với các khoản vay bằng nội tệ (metical), với lãi suất chính sách của Ngân hàng Mozambique được ấn định ở mức 17,25% trong hầu hết năm 2023. Việc sử dụng thẻ tín dụng còn khá mới mẻ, đôi khi gây bất tiện cho các khoản thanh toán nhỏ. Tuy nhiên, thẻ tín dụng được sử dụng thường xuyên tại thủ đô Maputo. Các doanh nghiệp và người tiêu dùng Mozambique tiếp tục áp dụng các hệ thống thanh toán tài chính chính thức.

Quản lý ngoại hối

Các nhà nhập khẩu và xuất khẩu được phép sử dụng ngoại tệ để tài trợ cho các giao dịch tài khoản vãng lai. Đơn xin mua ngoại tệ cần thiết phải được Ngân hàng Mozambique chấp thuận trước khi nhà xuất khẩu hoặc nhập khẩu có thể mua ngoại tệ từ các ngân hàng thương mại hoặc trung tâm đổi ngoại tệ. Các đơn xin như vậy thường được Ngân hàng Trung ương chấp thuận trong vòng 15 ngày, sau khi xuất trình các chứng từ liên quan đến hàng hóa. Đơn xin có thể được chấp thuận trước khi hàng hóa đến Mozambique. Các ngân hàng thương mại và trung tâm đổi tiền có thể thay mặt khách hàng nộp đơn xin ủy quyền. Đơn xin phải bao gồm bằng chứng về khả năng tài trợ giao dịch của nhà nhập khẩu/xuất khẩu. Đối với các khoản tạm ứng trên 50.000 USD, có thể cần bảo lãnh thực hiện từ một tổ chức ngân hàng.

Các khoản vay bằng ngoại tệ chỉ dành cho nhà xuất khẩu và một số dự án được phê duyệt có lợi cho quốc gia.

Ngân hàng Hoa Kỳ & Ngân hàng Đại lý Địa phương

Không có ngân hàng Hoa Kỳ nào tại Mozambique, sau đây là danh sách các ngân hàng đại lý:

- ABSA
- Banco Comercial e de Investimentos (BCI)
- BancABC
- Banco Único
- Millennium BIM
- Moza Banco
- Nedbank Mozambique
- Standard Bank
- Société Générale Moçambique.

Bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ tại Mozambique

Chế độ bản quyền của Mozambique do Viện văn hóa và Công nghiệp sáng tạo Quốc gia quản lý thuộc Bộ Văn hóa và Du lịch. Bằng sáng chế do Viện Sở hữu Công nghiệp (IPI) thuộc Bộ Công Thương quản lý. Bất chấp lập trường kiên quyết của chính phủ về chống vi phạm bản quyền, hệ thống tư pháp Mozambique lại thực thi quyền sở hữu trí

tuệ rất yếu kém. Các bản sao DVD lậu, cũng như hàng giả, thường được bán ở Mozambique, mặc dù không được sản xuất với số lượng lớn. Việc thực thi quyền sở hữu trí tuệ rất hiếm và mang tính chọn lọc cao. Các công ty tham gia thị trường Mozambique với quyền sở hữu trí tuệ (IP) của riêng mình nên tham khảo ý kiến của các nhà cung cấp dịch vụ pháp lý địa phương về cách bảo vệ IP của mình.

Tại bất kỳ thị trường nước ngoài nào, các công ty nên xem xét một số nguyên tắc chung để bảo vệ hiệu quả quyền sở hữu trí tuệ của mình. Để biết thêm thông tin, hãy liên hệ với bài viết của chúng tôi về Bảo vệ Sở hữu Trí tuệ và STOPFakes.gov để biết thêm tài nguyên.

Để biết thêm thông tin, vui lòng liên hệ với Giám đốc Văn phòng Tiêu chuẩn và Quyền Sở hữu Trí tuệ (OSIP) của ITA, Stevan Mitchell theo địa chỉ email Stevan.Mitchell@trade.gov

Bán hàng cho Chính phủ

Quy định về mua sắm công điều chỉnh quy trình đấu thầu công khai áp dụng cho tất cả các thành phố và các công ty nhà nước chiếm đa số. Đấu thầu công khai là bắt buộc đối với tất cả các khoản mua sắm của chính phủ trên 10 triệu USD. Các quy định này bao gồm các sản phẩm, dịch vụ và nhượng quyền nói chung, và tuân theo một số quy định cụ thể của từng ngành, chẳng hạn như tài nguyên khoáng sản, quan hệ đối tác công tư và các dự án quy mô lớn. Đơn vị Giám sát Mua sắm Công (UFSA) thuộc Tổng cục Tài sản Nhà nước Quốc gia (DNPE) thuộc Bộ Kinh tế và Tài chính chịu trách nhiệm áp dụng và giám sát Quy định về Mua sắm Công. Các giao dịch mua sắm cũng có thể tuân theo các điều khoản do các nhà tài trợ quốc tế hoặc các cơ quan đầu tư tài trợ cho các dự án cụ thể quy định. Để đủ điều kiện, các tiêu chuẩn đấu thầu chung quy định rằng tất cả cá nhân hoặc pháp nhân từ Mozambique hoặc nước ngoài phải chứng minh với chính phủ rằng công ty có đủ điều kiện về mặt pháp lý, tài chính và kỹ thuật, và có hồ sơ thuế.

Kinh tế Số

Tổng quan

Chính phủ Mozambique đặt mục tiêu thực hiện chiến lược chuyển đổi số bằng cách triển khai các dự án tập trung vào kết nối, chính phủ điện tử và sự tham gia của khu vực tư nhân. Năm 2021, Ngân hàng Thế giới đã phê duyệt khoản tài trợ 150 triệu USD để hỗ trợ đầu tư và hỗ trợ kỹ thuật thông qua Dự án Quản trị và Kinh tế Số (EDGE) của Mozambique. Sự phát triển của Kinh tế Số được thúc đẩy bởi Chiến lược Quốc gia về Băng thông Rộng cũng như sự cấp thiết phải xây dựng các quy định về an ninh mạng, điện toán đám mây và thương mại điện tử. Vào tháng 10 năm 2023, Hội đồng Bộ trưởng đã phê duyệt Khung Quy định về Đăng ký và Cấp phép cho Nhà cung cấp Dịch vụ Điện tử và Nhà khai thác Nền tảng Số. Khung này sẽ cho phép các công ty áp dụng các thông lệ đăng ký và cấp phép phù hợp với các hướng dẫn toàn cầu. Ngoài ra, Chiến lược An ninh mạng Quốc gia đặt mục tiêu triển khai 25 dự án vào năm 2025 và thành lập một hội đồng đa ngành với nhiệm vụ điều phối một khung quản trị. CNTT-TT luôn được tích hợp vào các kế hoạch phát triển quốc gia, bao gồm các tiêu chuẩn và mục tiêu cụ thể. Báo cáo Dữ liệu nhấn mạnh rằng tỷ lệ thâm nhập internet đạt 20,7% vào đầu năm 2023, trong khi gần một nửa dân số đã đăng ký tài khoản điện thoại di động. Nhiều người có nhiều hơn một thẻ SIM đang hoạt động do cước gọi liên mạng cao hơn giá cùng mạng, cũng như chất lượng và vùng phủ sóng mạng không đồng đều, đặc biệt là ở các vùng sâu vùng xa. Theo luật mới về Đăng ký Thuê bao Dịch vụ Viễn thông được thông qua vào năm 2023, thuê bao phải có Mã số Viễn thông Duy nhất (NUTEL) do Viện Truyền thông Quốc gia (INCM) tạo ra để nhận dạng duy nhất bất kỳ thuê bao nào, bất kể nhà mạng nào.

Thị trường tiền di động đang có sự tăng trưởng mạnh mẽ nhờ các ứng dụng được triển khai bởi các nhà mạng di động được cấp phép tại Mozambique: Tmcel-Mozambique Telecom, SA (Tmcel), Vodacom Mozambique, SARL (Vodacom) và Viettel (Movitel) có trụ sở tại Việt Nam. Cả ba nhà mạng đều cung cấp các dịch vụ kỹ thuật số bao gồm chuyển khoản, thanh toán và rút tiền qua điện thoại di động, và chịu sự giám sát của Ngân hàng Trung ương. Không yêu cầu tài khoản ngân hàng để thực hiện giao dịch thông qua các ứng dụng này. Ví dụ, không cần điện thoại thông minh, người dùng có thể sử dụng các nhân viên giao dịch được bố trí tại các địa điểm quan trọng trên khắp

đất nước để thực hiện các giao dịch tài chính. Theo Statista, 65% dân số trưởng thành đã có tài khoản tiền di động trong quý 1 năm 2021.

Hợp tác với Euronet, công ty có trụ sở tại Hoa Kỳ, Sociedade Interbancária de Moçambique (SIMO), vận hành hệ thống chuyển mạch thẻ quốc gia, một nền tảng tạo ra một mạng lưới thanh toán duy nhất cho tất cả các ngân hàng thương mại và tổ chức tiền điện tử. Ngân hàng Mozambique nhấn mạnh rằng SIMO tuân thủ các tiêu chuẩn quốc tế về hệ thống thanh toán, yêu cầu công nghệ không tiếp xúc cho tất cả thẻ ngân hàng và thiết bị đầu cuối POS. Ngoài ra, các ngân hàng lớn hơn còn cung cấp ví di động được liên kết với tài khoản ngân hàng.

Các cơ quan chính phủ chủ chốt:

- + Viện Công nghệ Thông tin và Truyền thông Quốc gia (INTIC): Cơ quan quản lý hỗ trợ việc phát triển và triển khai các khuôn khổ pháp lý cho công nghệ thông tin và truyền thông quốc gia, bao gồm an ninh mạng và tội phạm mạng.
- + Viện Truyền thông Quốc gia (INCM): Quản lý và giám sát lĩnh vực truyền thông và quản lý phổ tần số vô tuyến. Viện cũng cấp giấy phép cho các dịch vụ truyền thông và giám sát việc tuân thủ pháp luật.
- + Viện Quản trị Điện tử Quốc gia (INAGE): Cơ quan chịu trách nhiệm chính trong việc cung cấp thông tin và dịch vụ của chính phủ cho công chúng và các cơ quan khác, đồng thời mang lại những cải tiến trong hoạt động kỹ thuật số của chính phủ.
- + Ngân hàng Mozambique (BOM): Cơ quan công lập giám sát các tổ chức tài chính, bao gồm cả nền tảng thanh toán di động, của Mozambique.

Thách thức Thị trường

Môi trường Pháp lý

Hiện tại, chưa có luật cụ thể nào về tội phạm mạng, bảo vệ dữ liệu và quyền riêng tư. Tuy nhiên, có những nguồn luật khác chi phối sự năng động của nền kinh tế số, bao gồm Bộ luật Dân sự, Luật Giao dịch Điện tử và Luật Viễn thông.

Sự chuyển đổi số của Mozambique cũng mang đến những mối đe dọa mới cho người dùng cuối, tác động đến cả khu vực chính phủ và tư nhân. Các dịch vụ tài chính và cơ sở hạ tầng quan trọng chịu nhiều cuộc tấn công nhất, tạo ra lỗ hổng trong các lĩnh vực ảnh hưởng đến sản lượng kinh tế. Các cơ quan chính phủ cũng phải đối mặt với những

thách thức và rủi ro tiềm ẩn từ việc lưu trữ trực tuyến thông tin của công dân sử dụng các dịch vụ công. Do đó, Chính phủ Mozambique đã xác định an ninh mạng là một lĩnh vực ưu tiên cho quá trình chuyển đổi số của đất nước. Hiện tại, Viện Công nghệ Thông tin và Truyền thông Quốc gia (INTIC) đang chủ trì tham vấn về Dự luật An ninh mạng và Tội phạm mạng. INAGE và mạng lưới nghiên cứu và giáo dục Mozambique (MoRENET) đã thành lập các đội ứng phó sự cố an ninh máy tính (CSIRT) phụ trách các tổ chức học thuật và công lập. Tuy nhiên, các trung tâm này cần rất nhiều hỗ trợ kỹ thuật và nguồn lực tài chính để đưa ra các phản ứng phù hợp.

Ngân hàng Mozambique là cơ quan quản lý hàng đầu về thanh toán thương mại điện tử. Hiện tại, ngân hàng đang hợp tác với các ngân hàng thương mại để thiết lập một nền tảng thanh toán quốc gia, cho phép các công ty trong nước bán sản phẩm và dịch vụ trực tuyến. Mặc dù quá trình này đã bắt đầu vào năm 2018, Mozambique vẫn chưa phê duyệt khuôn khổ quản lý thương mại điện tử của mình. Sự chậm trễ này đang cản trở sự phát triển của ngành thương mại điện tử.

Rào cản thương mại kỹ thuật số

Có một khoảng cách lớn về kết nối internet giữa khu vực thành thị và nông thôn. Bộ Giao thông Vận tải và Truyền thông Mozambique cho biết hơn một nửa dân số không đủ khả năng chi trả cho các dịch vụ internet hoặc thiết bị điện tử. Bên cạnh giá cả, việc tiếp cận cũng là một vấn đề ở khu vực nông thôn do không có tín hiệu di động hoặc băng thông rộng. Ngoài ra, lưu lượng dữ liệu truyền ra ngoài Maputo rất tốn kém, làm tăng thêm chênh lệch chi phí dịch vụ dữ liệu ở miền bắc và miền nam đất nước. Nguồn cung cấp điện không đủ làm tăng chi phí và làm chậm trễ việc triển khai cơ sở hạ tầng xương sống.

Một số tổ chức công đã ký kết các thỏa thuận về thiết bị và dịch vụ với các nhà cung cấp Trung Quốc. Ngoài ra, các khách hàng lớn từ khu vực tư nhân cũng có xu hướng ưu tiên các nhà cung cấp Trung Quốc hơn so với các nhà cung cấp Hoa Kỳ do chi phí thấp và dịch vụ khách hàng tốt. Chính phủ Trung Quốc đã tài trợ cho Phòng thí nghiệm Pháp y Kỹ thuật số do Cơ quan Điều tra Hình sự Quốc gia (SERNIC) vận hành để cải thiện quy trình giải quyết các vụ án hình sự. Huawei đã giành được các hợp đồng công lớn kể từ khi gia nhập thị trường vào năm 2015. Ví dụ, công ty đã công bố một thỏa thuận lớn với Tmcel (doanh nghiệp nhà nước) để cung cấp thiết bị trị giá

23 triệu USD. Công ty cũng đã lắp đặt một hệ thống truyền thông tích hợp (FRMCS) để điều độ tàu hỏa cho doanh nghiệp Cảng và Đường sắt Mozambique (CFM). Theo Liên minh Đường sắt Quốc tế (UIC), hệ thống FRMCS sẽ hoạt động song song với hệ thống GSM-R vào năm 2025 để sẵn sàng cho quá trình chuyển đổi 5G vào năm 2030. Chi tiêu của chính phủ cho CNTT vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu quốc gia. Do đó, các giải pháp hoặc nhà cung cấp thiếu nguồn tài chính sẽ không được các tổ chức công chấp thuận. Theo Ngân hàng Thế giới, khoảng 50% dân số không có giấy tờ tùy thân chính thức. Điều này tạo ra rào cản trong việc tiếp cận các dịch vụ công thiết yếu và tiếp cận tài chính toàn diện cho nhóm dân số này. Các công ty khởi nghiệp kỹ thuật số đang gặp khó khăn trong việc thu hút vốn đầu tư và các doanh nghiệp truyền thống chỉ đang chậm chạp áp dụng công nghệ và nền tảng kỹ thuật số để tăng năng suất và doanh số. Đầu tư hạn chế được chuyển hướng sang phát triển cơ sở hạ tầng kỹ thuật số, khuôn khổ dữ liệu, tích hợp hệ sinh thái, kỹ năng kỹ thuật và tinh thần kinh doanh. Chưa đến 35% dân số trưởng thành của Mozambique sở hữu tài khoản ngân hàng và nhiều người không có thẻ tín dụng hoặc thẻ ghi nợ. Do đó, chỉ một nhóm nhỏ thị trường ngách mới có thể mua sắm trực tuyến. Hơn nữa, các doanh nghiệp vừa và nhỏ không muốn thiết lập hệ thống bán lẻ ảo do cơ sở hạ tầng đường bộ không đầy đủ và dịch vụ bưu chính kém, ảnh hưởng đến việc giao hàng.

Cơ hội thương mại số

Nhu cầu cải thiện hệ sinh thái số của Mozambique rất lớn. Các đối tác phát triển như Ngân hàng Thế giới đóng vai trò quan trọng trong việc tài trợ cho các dự án chuyển đổi bằng cách cung cấp các giải pháp tài chính và hỗ trợ kỹ thuật. Kết nối băng thông rộng tiếp tục được cải thiện nhờ các khoản đầu tư quan trọng như Liên minh Land2Africa (được Meta hỗ trợ), đã lắp đặt hai hệ thống cáp ngầm lớn để cải thiện kết nối ở miền Nam và miền Bắc Mozambique. Tương tự, sau khi Starlink triển khai dịch vụ, nhiều khu vực nông thôn đã được phủ sóng internet và giá thị trường giảm xuống. Các công ty viễn thông cũng đang đánh giá công nghệ Open RAN để mở rộng kết nối đến các khu vực chưa được phủ sóng.

Cơ hội cho lĩnh vực an ninh mạng

Sự phát triển của nền kinh tế số cũng mang đến những thách thức và rủi ro mới, bao gồm tấn công mạng và gian lận, đe dọa quyền riêng tư và gián đoạn thị trường. Chiến

lược An ninh mạng Quốc gia đặt mục tiêu triển khai 25 dự án vào năm 2025 và thành lập một hội đồng đa ngành với nhiệm vụ điều phối khuôn khổ quản trị. Chính phủ đã bắt đầu đưa các yêu cầu tối thiểu về an ninh mạng vào tất cả các hợp đồng mua sắm công. Quá trình chuyển đổi số của Mozambique được thúc đẩy bởi khu vực tư nhân và đòi hỏi các giải pháp thuê ngoài như mã hóa truy cập mạng, hệ thống ngăn chặn xâm nhập (IPS), mối đe dọa dai dẳng nâng cao (APT), bảo mật lừa đảo qua email và đào tạo an ninh mạng.

Nhu cầu duy trì và bảo vệ cơ sở hạ tầng quan trọng và ngăn ngừa gián đoạn năng suất ngày càng tăng. Các CIRST Quốc gia đặt mục tiêu thành lập các CIRST theo ngành, phát triển mạng lưới quốc gia và thành lập một trung tâm nghiên cứu lưu lượng truy cập internet (CATI).

Cơ hội cho ngành điện toán đám mây

Mozambique không có chính sách bản địa hóa dữ liệu cho phép các công ty quốc tế cung cấp dịch vụ đám mây. Trong những năm qua, quốc gia này đã đăng ký ngày càng nhiều trung tâm dữ liệu do các công ty tư nhân quản lý. Chính phủ Mozambique vận hành Maluana Park như một phần trong chiến lược quản trị điện tử của chính phủ. Từ góc độ của khu vực tư nhân, công ty đầu tư Roha của Hoa Kỳ đã ra mắt một trung tâm dữ liệu cấp 3 đẳng cấp thế giới hợp tác với tập đoàn công nghệ cao khu vực Raxio, đây là trung tâm cấp 3 đầu tiên của Mozambique, không phụ thuộc vào nhà mạng.

Cơ hội cho thương mại điện tử

Thị trường thương mại điện tử vẫn còn ở giai đoạn sơ khai. Giao dịch trực tuyến trong nước vẫn ở mức thấp nhưng dự kiến sẽ tăng trưởng nhờ những cải tiến về CNTT và cơ sở hạ tầng nói chung, cũng như sự phát triển của tầng lớp trung lưu thành thị. Bất chấp những rào cản về thủ tục hành chính, một số cửa hàng đã triển khai dịch vụ thương mại điện tử với tùy chọn giao hàng tận nhà. Một số nhà bán lẻ kết hợp các nền tảng mạng xã hội như Facebook, Instagram và WhatsApp với dịch vụ thanh toán di động để bán hàng trực tuyến. Ví dụ: Yango, một nền tảng dịch vụ công nghệ cung cấp nhiều dịch vụ như gọi xe, giao hàng và tạp hóa điện tử, cũng cung cấp một kênh vận chuyển hàng hóa thay thế tại Maputo, thủ đô của Mozambique.

FINTECH/Nền tảng thanh toán

Ngành tài chính Mozambique đang trải qua những chuyển đổi đáng kể nhờ sự phát triển của các dịch vụ kỹ thuật số. FINTECH tiếp tục thúc đẩy đổi mới và hiện đại hóa trong lĩnh vực ngân hàng và phi ngân hàng. Sự tăng trưởng nhanh chóng của FINTECH được ghi nhận trong một số lĩnh vực quan trọng bao gồm tiền điện tử, bảo hiểm và thị trường vốn, đồng thời góp phần vào sự phát triển của các công cụ thanh toán. Với sự phát triển của lĩnh vực này, Hiệp hội FinTech Mozambique đã ra đời với mục tiêu tăng cường hòa nhập tài chính bằng cách phát triển hệ sinh thái tài chính kỹ thuật số giữa các bên liên quan và thúc đẩy các cơ hội công nghệ và đầu tư với các đối tác quốc tế. FINTECH cũng hoạt động như đơn vị tổng hợp ví điện tử và tài khoản ngân hàng, tạo điều kiện thuận lợi cho các giao dịch thương mại điện tử và cung cấp dịch vụ chuyển tiền, bao gồm cả chuyển tiền quốc tế.

Chương 5: Thương mại song phương giữa Việt Nam và Jordan

Việt Nam và Mozambique chính thức thiết lập quan hệ ngoại giao vào ngày 25/6/1975. Trải qua 5 thập kỷ, quan hệ đoàn kết, hữu nghị và hợp tác truyền thống giữa Việt Nam và Mozambique luôn được các thế hệ lãnh đạo và nhân dân hai nước kế thừa, vun đắp và liên tục phát triển.

Mozambique là thị trường giàu tiềm năng, sở hữu nguồn tài nguyên thiên nhiên rộng lớn và tiềm năng phát triển các loại cây hoa màu như hạt điều, bông, đậu nành, mía. Không những thế, Mozambique có cơ sở hạ tầng năng lượng hiện đại, nông nghiệp, du lịch phát triển mạnh. Đây là những lĩnh vực mà Việt Nam có thể hợp tác. Trong khi đó, Việt Nam là nước phát triển năng động, có kinh nghiệm trong phát triển nông nghiệp, xây dựng, viễn thông, giáo dục, y tế cộng đồng, xóa đói giảm nghèo...

Về thương mại - đầu tư, năm 2023, kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Mozambique đạt khoảng 127 triệu USD, chủ yếu là các mặt hàng gạo, phân bón, hàng may mặc, thiết bị phục vụ nông nghiệp. Kim ngạch nhập khẩu các mặt hàng của Mozambique đạt gần 420 triệu USD, chủ yếu là than các loại (khoảng 346 triệu USD) và hạt điều (khoảng 59 triệu USD).

Hoạt động đầu tư của doanh nghiệp Việt Nam tại Mozambique là một trong những điểm sáng trong hợp tác kinh tế giữa hai nước, đáng chú ý là thành công của Liên doanh viễn thông Movitel, thành lập từ năm 2012, với tổng số vốn đầu tư trên 600 triệu USD. Tính đến nay, Movitel là nhà cung cấp đa dịch vụ viễn thông và công nghệ thông tin thuộc nhóm 3 công ty có đóng góp ngân sách nhiều nhất cho Mozambique.

Movitel cũng trở thành mạng viễn thông có nhiều thuê bao và phủ sóng rộng nhất, đã tạo việc làm cho hơn 50.000 lao động Mozambique, cung cấp dịch vụ Internet miễn phí cho hơn 2.600 trường học, tham gia các chương trình xã hội và các dự án truyền thông, chuyển đổi số cho các cơ quan, bộ, ngành của Mozambique. Ngoài ra, hai nước đã triển khai thành công một số dự án nông nghiệp, nổi bật là dự án “Hợp tác nghiên cứu, phát triển cây lương thực và cây thực phẩm tại Mozambique” giai đoạn 1 (năm 2013-2017), với triển vọng thực hiện giai đoạn tiếp theo trong thời gian tới.

Trong các lĩnh vực khác, theo khuôn khổ các hiệp định hợp tác sẵn có, Việt Nam đã cử nhiều chuyên gia y tế, giáo dục, nông nghiệp sang làm việc tại Mozambique. Hai

bên cũng cấp học bổng cho công dân mỗi nước để học tập, thực tập các khóa đào tạo chuyên ngành hoặc các khóa bồi dưỡng nâng cao.

Hợp tác thương mại - đầu tư hai bên thời gian qua có một số điểm sáng, nhưng tổng thể kim ngạch thương mại song phương vẫn còn hạn chế, chưa có nhiều dự án đầu tư lớn ở mỗi nước. Tuy nhiên, cả Việt Nam và Mozambique đều nhận thức rất rõ tiềm năng, thế mạnh có thể bổ trợ, hỗ trợ lẫn nhau trong nhiều lĩnh vực, đặc biệt là về nông nghiệp, nuôi trồng thủy hải sản, viễn thông, chuyển đổi số, năng lượng và khoáng sản. Ngoài ra, nếu có sự đầu tư, nghiên cứu để kịp thời nắm bắt tình hình và cơ hội thì Mozambique sẽ có thể là một thị trường đầu tư phù hợp với các doanh nghiệp Việt Nam mong muốn làm ăn, kinh doanh ở khu vực Đông Phi. Bên cạnh đó, thời gian qua, nhiều doanh nghiệp Mozambique cũng bày tỏ mong muốn tìm hiểu cơ hội đầu tư tại Việt Nam trong các ngành nghề nông nghiệp, dệt may...

Theo Trademap, Việt Nam đứng vị trí thứ 17/220 trong số các thị trường Mozambique xuất khẩu ra thế giới năm 2024, sang Việt Nam năm 2024. Ở chiều ngược lại, Việt Nam đứng vị trí số 6 trên 174 quốc gia và vùng lãnh thổ về giá trị nhập khẩu của Mozambique vào năm 2024.

Năm 2024, Việt Nam xuất khẩu sang Mozambique đạt 114,6 triệu USD, giảm 9,7% so với cùng kì. Ở chiều ngược lại, Việt Nam nhập khẩu từ Mozambique đạt 480,2 triệu USD, tăng 14,4 % so với cùng kì. Tổng kim ngạch thương mại giữa Việt Nam – Mozambique năm 2024 đạt 594,88 triệu USD, cán cân thương mại nghiêng về phía Mozambique. Tỷ trọng xuất khẩu của Việt Nam sang Mozambique so với tổng xuất khẩu ở Việt Nam ra thị trường thế giới trong giai đoạn 2020 -2024 là 1%. Ở chiều ngược lại, tỷ trọng nhập khẩu từ Mozambique so với tổng nhập khẩu của Việt Nam trung bình trong giai đoạn 2020 - 2023 là 4%.

Thương mại song phương giữa Việt Nam và Mozambique từ năm 2021 – 2024

Đơn vị: ngàn USD

Năm	2021	2022	2023	2024
Việt Nam xuất khẩu sang Mozambique	87.731	67.465	127.071	114.651
Việt Nam nhập khẩu từ Mozambique	64.823	112.262	419.421	480.233
Tổng kim ngạch	152.554	179.727	546.492	594.884

Nguồn: trademap.org

Các lĩnh vực xuất khẩu hàng đầu của Việt Nam sang Mozambique giai đoạn 2021-2024

Mã sản phẩm	Tên sản phẩm	Trị giá (ngàn USD)			
		Năm 2021	Năm 2022	Năm 2023	Năm 2024
Tổng nhập khẩu của Mozambique từ Việt Nam		71.407	62.926	137.025	107.867
10	Ngũ cốc	40.240	31.741	57.174	73.883
85	Máy móc, thiết bị điện và các bộ phận của chúng, máy ghi âm và tái tạo âm thanh, tivi ...	20.030	23.181	46.886	17.956
84	Máy móc, thiết bị cơ khí, lò phản ứng hạt nhân, nồi hơi và các bộ phận của chúng	1.609	1.766	1.816	4.624
73	Các mặt hàng bằng sắt hoặc thép	1.159	750	3.603	4.240

39	Nhựa và các sản phẩm bằng chất dẻo	360	594	1.840	1.565
48	Giấy và bìa, các sản phẩm bằng bột giấy, bằng giấy hoặc bằng bìa	3	30	1.060	722
68	Các sản phẩm bằng đá, thạch cao, xi măng, amiăng, mica hoặc các vật liệu tương tự	569	931	548	704
96	Các mặt hàng sản xuất khác nhau	199	126	585	617
66	Ô, dù che nắng, gậy chống, gậy chống ngòi, roi da, roi điều khiển súc vật và các bộ phận của chúng	197	219	134	610
31	Phân bón	1.001	0	19	582
94	Đồ nội thất, giường, đệm, giá đỡ đệm, đệm và đồ nội thất nhồi bông tương tự ...	10	467	378	309
62	Các mặt hàng may mặc và phụ kiện quần áo, không dệt kim hoặc móc	36	47	103	257
64	Giày, dép và sản phẩm tương tự	99	134	41	195
38	Các sản phẩm hóa chất khác	393	1.005	817	175
23	Chất thải và chất thải từ ngành công nghiệp thực phẩm; thức ăn chăn nuôi đã chế biến	0	232	582	172
87	Các loại xe khác ngoài toa xe lửa hoặc xe điện và các bộ phận và phụ kiện của chúng	0	7	30	159
61	Các mặt hàng may mặc và phụ kiện quần áo, dệt kim hoặc móc	205	121	70	134
69	Gốm sứ	175	192	162	134
28	Hóa chất vô cơ, các hợp chất hữu cơ hoặc vô cơ của kim loại quý, kim loại đất hiếm ...	0	0	117	129
20	Chế phẩm từ rau, trái cây, quả hạch hoặc các bộ phận khác của thực vật	93	191	372	119
40	Cao su và các sản phẩm của chúng	15	66	12	101
72	Sắt thép	1	11	85	96

63	Các sản phẩm dệt đã hoàn thiện khác, quần áo cũ và các sản phẩm dệt đã sờn, giẻ rách	191	150	17.604	47
74	Đồng và các sản phẩm từ đồng	18	0	4	41
90	Quang học, nhiếp ảnh, điện ảnh, đo lường, kiểm tra, độ chính xác, y tế hoặc phẫu thuật ...	362	251	123	40
44	Gỗ và các sản phẩm bằng gỗ, than gỗ	64	29	402	38
42	Các sản phẩm bằng da, yên ngựa và dây nịt, hàng du lịch, túi xách và các vật chứa tương tự. ...	6	166	2	31
56	Bông, nỉ và vải không dệt; sợi đặc biệt; dây thừng, dây thừng, dây thừng và cáp và các sản phẩm của chúng	0	0	1	29
55	Sợi nhân tạo	0	0	0	25
19	Các chế phẩm từ ngũ cốc, bột mì, tinh bột hoặc sữa; các sản phẩm làm bánh ngọt	4	21	11	21
65	Mũ đội đầu và các linh kiện của mũ đội đầu	11	34	1	20
83	Các mặt hàng khác nhau làm bằng kim loại cơ bản	38	1	249	17

Nguồn: trademap.org

Các lĩnh vực xuất khẩu hàng đầu Mozambique sang Việt nam giai đoạn 2021-2024

Mã sản phẩm	Tên sản phẩm	Trị giá (ngàn USD)			
		Năm 2021	Năm 2022	Năm 2023	Năm 2024
Tổng xuất khẩu của Mozambique sang Việt Nam		45.584	172.801	324.325	350.748

27	Nhiên liệu khoáng, dầu khoáng và các sản phẩm chưng cất của chúng; chất bitum; khoáng ..	0	121.187	244.474	257.214
08	Trái cây và quả hạch ăn được; vỏ của trái cây họ cam quýt hoặc dừa	36.211	31.383	44.341	65.711
12	Hạt có dầu và quả có dầu; các loại ngũ cốc, hạt và quả khác nhau; công nghiệp hoặc y học ...	161	7.465	21.742	11.853
44	Gỗ và các mặt hàng bằng gỗ; than củi	820	2271	5.580	4.349
26	Quặng, xỉ và tro	0	0	0	4.110
23	Chất thải và chất thải từ ngành công nghiệp thực phẩm; thức ăn chăn nuôi đã chế biến	4.747	4.431	3.745	3.121
52	Bông vải	3.368	0	2.399	1.810
07	Rau ăn được và một số loại rễ và củ	238	5719	1.469	896

Nguồn: *trademap.org*

Chương 6: Môi trường đầu tư.

Mozambique có đường bờ biển dài, cảng nước sâu, khí hậu thuận lợi, đất đai màu mỡ và nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú, mang lại cho đất nước tiềm năng đáng kể, nhưng các nhà đầu tư lại coi đây là một thị trường đầy rủi ro. Chính phủ Cộng hòa Mozambique (GRM) đã công bố một loạt cải cách kinh tế vào tháng 8 năm 2022, bao gồm cải cách tài khóa và ưu đãi đầu tư. Nằm trong gói cải cách kinh tế, chính phủ đã đơn giản hóa thủ tục tại các hành lang hậu cần, triển khai hệ thống thị thực điện tử mới để tạo điều kiện thuận lợi cho khách du lịch và doanh nghiệp nhập cảnh vào quốc gia này, đồng thời tuyên bố ý định miễn thị thực nhập cảnh cho 29 quốc gia, bao gồm cả Hoa Kỳ. Năm 2023, chính phủ dự kiến sẽ bắt đầu đăng ký doanh nghiệp trực tuyến và thông qua luật sửa đổi luật đầu tư và luật lao động. Mặc dù chính phủ đang nỗ lực cải thiện chính sách tài khóa ở cấp quốc gia, việc áp dụng chung các loại thuế địa phương và quốc gia không nhất quán và khó lường vẫn còn là gánh nặng. Nhiều doanh nghiệp đã phản nản rằng những thách thức khác đối với đầu tư bao gồm tham nhũng, rào cản đối với quyền sở hữu đất tư nhân, lãi suất cao và cơ sở hạ tầng kém. Mưa lớn và bão nhiệt đới thường xuyên gây ra sự xuống cấp của đường sá, cầu cống và các cơ sở hạ tầng khác. Luật lao động Mozambique gây khó khăn cho việc tuyển dụng và sa thải công nhân, và hệ thống tòa án bị sa lầy bởi các tranh chấp lao động. Lực lượng lao động trong nước thiếu nhiều kỹ năng tiên tiến cần thiết cho ngành công nghiệp, và thủ tục cấp thị thực phức tạp khiến việc tuyển dụng lao động nước ngoài trở nên khó khăn. Các công ty năng lượng đã bắt đầu xuất khẩu khí đốt tự nhiên từ một giàn khai thác khí tự nhiên hóa lỏng (FLNG) nổi ngoài khơi tỉnh Cabo Delgado, phía bắc Mozambique vào tháng 11 năm 2022. Tuy nhiên, các công ty đã trì hoãn hai dự án khai thác khí tự nhiên hóa lỏng (LNG) trên bờ lớn hơn trị giá hàng tỷ USD do tình hình bất ổn liên quan đến khủng bố vẫn tiếp diễn ở miền bắc Mozambique.

Mozambique mong muốn hợp tác với Hoa Kỳ về các vấn đề khí hậu nhưng lại thiếu nguồn lực. GRM đã tham gia các sáng kiến như Sứ mệnh Đổi mới Nông nghiệp vì Khí hậu (AIM4C) và Cam kết Khí mê-tan Toàn cầu. Mozambique là quốc gia sản xuất ngày càng nhiều khoáng sản quan trọng, bao gồm nhôm, coban, than chì và titan, mặc dù một số mỏ ở Cabo Delgado đã phải tạm ngừng hoạt động do hoạt động khủng bố.

GRM đã hợp tác xây dựng với Hoa Kỳ và các thành viên khác của cộng đồng tài trợ về cải cách kinh tế. Vào tháng 5 năm 2022, Hội đồng Quản trị IMF đã phê duyệt một chương trình trị giá 456 triệu USD trong 36 tháng nhằm củng cố sự phục hồi kinh tế của Mozambique, đồng thời giải quyết các thách thức liên quan đến nợ và tài chính, đồng thời khuyến khích quản trị tốt và cải thiện quản lý nguồn lực công. GRM đang hợp tác với Tập đoàn Thách thức Thiên niên kỷ Hoa Kỳ (MCC) để ký kết thỏa thuận MCC thứ hai vào năm 2023, trị giá khoảng 500 triệu USD trong vòng 5 năm. Thông qua thỏa thuận này, MCC có kế hoạch đầu tư vào cơ sở hạ tầng giao thông, khả năng phục hồi khí hậu và phục hồi bờ biển, và nông nghiệp thương mại tại tỉnh Zambezia, miền trung Mozambique, đồng thời thúc đẩy các cải cách tạo điều kiện cho doanh nghiệp ở cấp quốc gia.

Xung đột giữa Nga và Ukraine đã gây ra cú sốc giá cả hàng hóa, góp phần gây ra lạm phát ở Mozambique. Giá lúa mì và phân bón tăng cao đã làm tăng giá lương thực và lượng ngũ cốc nhập khẩu giảm khiến một số người Mozambique phải thay thế lúa mì nhập khẩu bằng các mặt hàng thiết yếu được trồng tại địa phương như sắn.

Mở cửa đối với đầu tư trực tiếp nước ngoài

Các chính sách đối với đầu tư trực tiếp nước ngoài

Cơ chế Quản lý Đầu tư Trực tiếp Nước ngoài (GRM) coi đầu tư nước ngoài là động lực thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và tạo việc làm, và hầu hết các lĩnh vực, ngoại trừ một số ít liên quan đến an ninh quốc gia, đều mở cửa cho đầu tư nước ngoài. Cơ chế Quản lý Đầu tư Trực tiếp Nước ngoài (GRM) đang nỗ lực sửa đổi khuôn khổ pháp lý hiện hành về đầu tư nước ngoài. Khuôn khổ pháp lý hiện hành được thiết lập bởi Luật Đầu tư năm 1993 (số 3/93) và Nghị định năm 2009 (số 43/2009).

Nhìn chung, các nhà đầu tư lớn nhận được nhiều hỗ trợ hơn từ GRM so với các nhà đầu tư vừa và nhỏ. Cơ quan quản lý GRM phải phê duyệt tất cả các khoản đầu tư trong nước và nước ngoài, bao gồm cả bảo lãnh và ưu đãi. Các quy định của Luật Trợ cấp Tài chính năm 2009 (số 4/2009) được ban hành theo Nghị định năm 2009 (số 56/2009).

Cơ quan Xúc tiến Đầu tư và Xuất khẩu (APIEX, Agencia para a Promocao de Investimentos e Exportacoes) là đầu mối liên hệ chính trong Cơ chế Quản lý Rủi ro Đầu tư (GRM) dành cho các nhà đầu tư. APIEX hoạt động trực thuộc Bộ Công

Thương (MIC), với mục tiêu tạo điều kiện thuận lợi cho đầu tư tư nhân và công. Cơ quan này cũng giám sát việc thúc đẩy xuất khẩu quốc gia và hỗ trợ các nhà đầu tư về các vấn đề hành chính, tài chính và bất động sản. Thông qua APIEX, các nhà đầu tư có thể được miễn một số thuế hải quan và thuế giá trị gia tăng (VAT) khi nhập khẩu thiết bị "Loại K", bao gồm cả đầu tư vốn.

Thông tin liên hệ của APIEX là:

Cục Xúc tiến Đầu tư và Xuất khẩu

<http://www.apiex.gov.mz/>

Rua da Imprensa, 332 (tầng trệt)

ĐT: (+258) 21313310

Ahmed Sekou Touré Ave., 2539 Maputo

Điện thoại: (+258) 21 321291

Di động: (+258) 82 305 6432

Đối thoại GRM với khu vực tư nhân chủ yếu được điều phối thông qua MIC và tổ chức bảo trợ hiệp hội doanh nghiệp lớn nhất đất nước, Liên đoàn các hiệp hội kinh tế (CTA, Confederação das Associações Económicas de Moçambique). CTA được thành lập vào năm 1996 và tiếp tục là hiệp hội doanh nghiệp có ảnh hưởng nhất ở Mozambique, tuy nhiên vẫn tồn tại các hiệp hội doanh nghiệp khác, bao gồm Associação Comercial de Beira (ACB), Associação de Comércio, Indústria e Serviços (ACIS), Phòng Thương mại Mozambique (CCM, Câmara de Comércio de Moçambique) và Phòng Thương mại Hoa Kỳ mới (AmCham) được thành lập vào năm 2019. CTA đăng cai tổ chức Conferencia Annual do Sector Privado (CASP), một cuộc đối thoại thường niên giữa GRM và khu vực tư nhân do Chủ tịch MozambiqueCTA chủ trì, tổ chức hai cuộc họp nửa năm một lần được gọi là Conselho de Monitoria de Ambiente de Negócios (CMAN) do Thủ tướng chủ trì.

Giới hạn trong sở hữu nước ngoài, quyền sở hữu tư nhân và thành lập công ty nước ngoài

Trừ một số trường hợp ngoại lệ, Luật Đầu tư của Mozambique và các quy định của luật này nhìn chung không phân biệt nguồn gốc nhà đầu tư hoặc hạn chế quyền sở hữu hoặc quyền kiểm soát công ty của nhà đầu tư nước ngoài. "Luật Dự án Siêu lớn" năm

2011 (số 15/2011) quy định rằng 5-20% vốn chủ sở hữu của các quan hệ đối tác công tư, liên doanh quy mô lớn và các nhượng quyền kinh doanh lớn phải do người Mozambique sở hữu.

Quyền Đầu tư Cá nhân (GRM) điều chỉnh hoạt động thăm dò, nghiên cứu, sản xuất, vận chuyển, thương mại, lọc dầu và chuyển đổi hydrocarbon lỏng và các sản phẩm phụ của chúng, bao gồm cả các hoạt động hóa dầu. Luật này đã cập nhật luật dầu khí (số 16/2022) và luật khai thác mỏ (nghị định 48/2022) để làm rõ tỷ lệ phần trăm doanh thu của ngành công nghiệp khai thác được phân bổ cho cộng đồng địa phương. Điều 4.6 của Luật Dầu khí quy định Công ty Dầu khí Quốc gia (ENH, Empresa Nacional das Hidrocarbonetos) là đại diện độc quyền của GRM về đầu tư và tham gia vào các dự án dầu khí. ENH thường sở hữu tới 15% cổ phần trong các dự án dầu khí trong nước.

Tùy thuộc vào quy mô đầu tư, GRM phê duyệt cả đầu tư trong nước và nước ngoài ở cấp tỉnh hoặc quốc gia, nhưng không có quy trình sàng lọc đầu tư chính thức nào khác.

Tạo điều kiện đầu tư

Đăng ký doanh nghiệp thường bao gồm nhiều bước bao gồm

- Đặt tên;
- Ký hợp đồng thành lập;
- Nộp lệ phí đăng ký;
- Công bố tên và điều lệ công ty trên công báo quốc gia;
- Đăng ký với cơ quan thuế;
- Thông báo cho các cơ quan liên quan về việc bắt đầu hoạt động.

Theo Ngân hàng Thế giới, quy trình này mất khoảng 17 ngày. Năm 2020, Thành phố Maputo đã hợp nhất một số bước bằng cách thiết lập cơ chế "một cửa" (BAU, balcão de atendimento unico), giảm số ngày cần thiết để đăng ký một công ty mới xuống còn 11 ngày. Chính phủ Maputo chưa có trang web đăng ký doanh nghiệp, mặc dù dự kiến sẽ triển khai quy trình đăng ký kỹ thuật số vào năm 2023. APIEX duy trì hướng dẫn khởi nghiệp với một số nguồn lực. Vào tháng 9 năm 2022, GRM đã ban hành Bộ luật

Thương mại mới, phù hợp với các thông lệ quốc tế tốt nhất, có thể cải thiện việc tạo thuận lợi cho doanh nghiệp và nâng cao năng lực cạnh tranh của khu vực tư nhân.

Năm 2020, GRM đã hợp tác với CTA để triển khai Chương trình Chứng nhận Doanh nghiệp Quốc gia (PRONACER) nhằm hỗ trợ các doanh nghiệp vừa và nhỏ.

Đầu tư ra nước ngoài

GRM không khuyến khích hoặc tạo điều kiện thuận lợi cho đầu tư ra nước ngoài. GRM cũng không hạn chế các nhà đầu tư trong nước đầu tư ra nước ngoài. Tuy nhiên, Mozambique yêu cầu các nhà đầu tư trong nước phải chuyển thu nhập đầu tư từ nước ngoài, ngoại trừ số tiền cần thiết để trả nợ, thuế hoặc các chi phí khác ở nước ngoài.

Hiệp định đầu tư song phương và Hiệp định về thuế

Mozambique đã ký kết các hiệp định đầu tư song phương (BIT) với 28 quốc gia, bao gồm một BIT với Hoa Kỳ có hiệu lực từ năm 2005.

Mozambique là thành viên của chín hiệp định có điều khoản đầu tư (TIP), bao gồm Nghị định thư Cộng đồng Phát triển Nam Phi (SADC) năm 2006 và Hiệp định Tạo thuận lợi Thương mại và Đầu tư Mozambique-Hoa Kỳ (TIFA) năm 2005. Quốc hội đã phê chuẩn việc Mozambique gia nhập Hiệp định Thương mại Tự do Lục địa Châu Phi vào năm 2022.

Mozambique không có hiệp định thuế song phương với Hoa Kỳ, nhưng có các hiệp định với một số quốc gia, được liệt kê tại đây.

Năm 2019, Hoa Kỳ và Mozambique đã ký Biên bản ghi nhớ Thương mại Song phương nhằm tạo thuận lợi cho thương mại và đầu tư trong các lĩnh vực năng lượng, cơ sở hạ tầng, nông nghiệp và du lịch, cùng nhiều ngành công nghiệp khác.

Sự minh bạch của hệ thống pháp luật

Các nhà đầu tư phải đối mặt với rất nhiều yêu cầu về giấy phép, phê duyệt và thông quan, thường mất rất nhiều thời gian và công sức để có được. Hệ thống hành chính quan liêu phức tạp và nhiều khâu trung gian tạo cơ hội cho các hành vi trục lợi bất chính. Các quy định về lao động, sức khỏe, an toàn và môi trường có thể không được

thực thi hoặc được thực thi một cách có chọn lọc. Trong một số trường hợp, theo các nguồn tin từ khu vực tư nhân, công chức được cho là đã đe dọa thực thi các quy định

lỗi thời vẫn còn hiệu lực để nhận được sự ưu ái hoặc hối lộ.

Quy chế Quản lý Rủi ro Môi trường (GRM) yêu cầu các doanh nghiệp trong một số lĩnh vực nhất định phải xin Giấy phép Môi trường thông qua Quy trình Đánh giá Tác động Môi trường, được quy định trong Quy định Đánh giá Tác động Môi trường (số 54/2015). Bộ Đất đai và Môi trường cùng các cơ quan, ban ngành trực thuộc cấp giấy phép theo Quy trình Đánh giá Tác động Môi trường, bao gồm việc lập Kế hoạch Quản lý Môi trường và Xã hội (ESMP).

Các dự thảo luật được công khai để lấy ý kiến công chúng thông qua các hiệp hội doanh nghiệp hoặc tại các cuộc họp công khai. GRM công bố những thay đổi về luật và quy định trên Công báo Quốc gia, được cung cấp dưới dạng điện tử. Đã có những khiếu nại về thời gian góp ý ngắn và các ý kiến góp ý không được phản ánh đầy đủ trên Công báo Quốc gia.

Tính minh bạch tài chính tổng thể ở Mozambique đã được cải thiện sau vụ bê bối "nợ ẩn", được công khai vào năm 2016. GRM báo cáo về nợ công, bao gồm nợ của doanh nghiệp nhà nước (SOE), trong ngân sách quốc gia. Tuy nhiên, các tài liệu ngân sách công khai vẫn chưa cung cấp bức tranh toàn cảnh về các nguồn thu của GRM, đặc biệt là liên quan đến thu nhập của SOE, vốn thường không có báo cáo tài chính đã được kiểm toán công khai. GRM cũng duy trì các tài khoản ngoài ngân sách không chịu sự kiểm toán hoặc giám sát đầy đủ. Đối với các phần ngân sách được công bố tương đối đầy đủ, thông tin được cung cấp nhìn chung là đáng tin cậy. Chương trình đang diễn ra của IMF với Mozambique bao gồm các biện pháp cải cách được thiết kế để cải thiện quản lý tài chính công của GRM.

Tuân thủ quy định quốc tế

Mozambique là thành viên của Cộng đồng Phát triển Nam Phi (SADC). Năm 2016, Mozambique, Botswana, Lesotho, Namibia, Nam Phi và Eswatini (lúc đó là Swaziland) đã ký Hiệp định Đối tác Kinh tế (EPA) với Liên minh Châu Âu. Mozambique xuất khẩu nhôm theo thỏa thuận EPA này. GRM đã phê chuẩn Hiệp định

Tạo thuận lợi Thương mại (TFA) của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) vào tháng 7 năm 2016 và thông báo cho WTO vào tháng 1 năm 2017. GRM đã thành lập Ủy ban Tạo thuận lợi Thương mại Quốc gia để điều phối việc thực hiện TFA. Quốc hội Mozambique đã

phê chuẩn việc Mozambique tham gia Hiệp định Khu vực Thương mại Tự do Lục địa Châu Phi (AFCFTA) vào tháng 12 năm 2022.

Mozambique là thành viên của WTO và thường xuyên thông báo cho Ủy ban WTO về Rào cản Kỹ thuật đối với Thương mại (TBT) về tất cả các dự thảo quy định kỹ thuật. Viện Tiêu chuẩn và Chất lượng Quốc gia (INNOQ, Instituto Nacional de Normalização e Qualidade) trực thuộc Bộ Công Thương và là điểm hỏi đáp của WTO về các vấn đề liên quan đến TBT. INNOQ là thành viên của Tổ chức Tiêu chuẩn Quốc tế (ISO) và có nhiệm vụ cấp chứng chỉ ISO 9001. Theo WTO, chưa có mối quan ngại thương mại cụ thể nào được nêu ra về các biện pháp TBT của Mozambique tại Ủy ban TBT của WTO. Đánh giá Chính sách Thương mại của Mozambique năm 2017, chưa có mối quan ngại thương mại cụ thể nào được nêu ra về các biện pháp TBT của Mozambique tại Ủy ban TBT của WTO.

Giống như hầu hết các quốc gia ở Châu Phi, Mozambique thường xây dựng các tiêu chuẩn sản phẩm dựa trên các tiêu chuẩn hiện hành của ISO và Ủy ban Kỹ thuật Điện Quốc tế (IEC).

Tính độc lập của pháp luật và tư pháp

Hệ thống pháp luật của Mozambique dựa trên luật dân sự và luật tục Bồ Đào Nha. Các cơ quan tư pháp đã thể hiện sự sẵn sàng hơn trong việc truy tố các vụ án tham nhũng trong những năm gần đây. Vào tháng 12 năm 2022, Tòa án Tư pháp Thành phố Maputo đã kết án 11 trong số 19 bị cáo trong phiên tòa xét xử "nợ ẩn". Tòa án đã tuyên án tù và phạt tiền đối với các tội danh liên quan đến việc các bị cáo này tạo điều kiện cho hơn 2 tỷ USD tiền vay do nhà nước bảo lãnh cho các doanh nghiệp nhà nước Mozambique dưới chiêu bài phát triển đội tàu đánh bắt cá ngừ và hệ thống bảo vệ bờ biển. Cựu Bộ trưởng Tài chính chịu trách nhiệm ký kết các khoản bảo lãnh vay vốn bất hợp pháp do nhà nước bảo lãnh vẫn đang bị giam giữ tại Nam Phi, chờ khả năng dẫn độ sang Hoa Kỳ. Văn phòng Tổng Công tố cũng đã truy tố các nghi phạm trong các vụ án tham nhũng khác nhau.

Các luật và quy định về đầu tư trực tiếp nước ngoài

Cơ quan Quản lý Đầu tư Trực tiếp Nước ngoài (GRM) đang tích cực sửa đổi khuôn khổ pháp lý điều chỉnh hoạt động đầu tư. Hiện tại, Bộ luật Lợi ích Tài chính năm 2009

(số 4/2009) và Nghị định năm 2009 (số 56/2009) là cơ sở pháp lý cho đầu tư trực tiếp nước ngoài tại Mozambique. Hoạt động trong khuôn khổ các quy định này, APIEX phân tích các ưu đãi về tài chính và hải quan dành cho một khoản đầu tư cụ thể. Nhà đầu tư phải thành lập đại diện doanh nghiệp nước ngoài và xin giấy phép đại diện thương mại. Trong quá trình phát triển dự án, nhà đầu tư phải ghi chép lại các nỗ lực tham vấn cộng đồng liên quan đến dự án. Nếu khoản đầu tư yêu cầu sử dụng đất, nhà đầu tư phải trình bày, cùng với các tài liệu khác, bản đồ địa hình hoặc phác thảo khu vực nơi dự án sẽ được phát triển.

Nếu khoản đầu tư liên quan đến diện tích dưới 1.000 ha và khoản đầu tư dưới khoảng 25 triệu USD, thống đốc tỉnh nơi dự án sẽ được triển khai có thể phê duyệt khoản đầu tư. Mặc dù APIEX có thẩm quyền phê duyệt bất kỳ dự án nào lên đến 40 triệu USD, nhưng MEF phải phê duyệt các khoản đầu tư trong nước hoặc nước ngoài từ 40 triệu đến 225 triệu USD. Nếu khoản đầu tư chiếm diện tích 10.000 ha, hoặc diện tích lớn hơn 100.000 ha đối với một khu nhượng quyền lâm nghiệp, hoặc tổng giá trị đầu tư vượt quá 225 triệu USD, Hội đồng Bộ trưởng phải phê duyệt. APIEX cung cấp thêm thông tin về các yêu cầu đầu tư của Mozambique.

Luật cạnh tranh và chống độc quyền

Luật Cạnh tranh năm 2013 (số 10/2013) đã thiết lập một khuôn khổ pháp lý hiện đại cho cạnh tranh và thành lập Cơ quan Quản lý Cạnh tranh (ARC, Autoridade Reguladora da Concorrência), bắt đầu hoạt động từ năm 2021. Việc vi phạm một số điều cấm trong Luật Cạnh tranh có thể dẫn đến mức phạt lên tới 5% thu nhập hàng năm của công ty. Các quyết định của ARC có thể bị kháng cáo lên Tòa án Tư pháp tại Maputo đối với các trường hợp dẫn đến phạt tiền hoặc các biện pháp trừng phạt khác, hoặc lên Tòa án Hành chính đối với các thủ tục kiểm soát sáp nhập. Để thể hiện sự độc lập của mình, vào tháng 8 năm 2022, ARC đã phạt công ty Dugongo Cimentos, công ty mà một công ty Trung Quốc và đảng cầm quyền Frelimo đã đầu tư, 320.000 USD vì

không trả lời các yêu cầu của ARC liên quan đến khiếu nại rằng công ty này đã hạ giá xi măng tại tỉnh Maputo.

Quốc hữu hóa và bồi thường.

Kể từ khi Hiến pháp năm 1990 được thông qua, chưa có trường hợp quốc hữu hóa đáng kể nào xảy ra. Luật pháp Mozambique quy định rằng "khi được coi là hoàn toàn cần thiết vì những lý do quan trọng liên quan đến lợi ích quốc gia hoặc sức khỏe và trật tự công cộng, việc quốc hữu hóa hoặc trưng thu tài sản và quyền sở hữu sẽ dẫn đến việc chủ sở hữu được hưởng bồi thường công bằng và hợp lý.

Giải quyết tranh chấp

Công ước ICSID và Công ước New York

Mozambique là thành viên của ICSID từ năm 1995. Nước này đã tham gia Công ước New York về Công nhận và Thi hành Phán quyết Trọng tài Nước ngoài vào năm 1998. Luật Đầu tư (số 3/93) thiết lập khuôn khổ hướng dẫn đầu tư nước ngoài tại Mozambique.

Giải quyết Tranh chấp Giữa Nhà đầu tư và Nhà nước

Trong mười năm qua, không có tranh chấp đầu tư nào liên quan đến các nhà đầu tư Hoa Kỳ theo BIT hoặc các hình thức khác. Các nhà đầu tư cảm thấy tranh chấp của họ thuộc phạm vi điều chỉnh của BIT nên liên hệ với Đại sứ quán Hoa Kỳ. Dịch vụ Giải quyết Tranh chấp Thay thế Quốc tế (ADR) cũng có thể được cung cấp.

Trọng tài Thương mại Quốc tế và Tòa án Nước ngoài

Năm 1999, Quốc hội (Quốc hội) đã thông qua Luật Trọng tài (số 11/99), cho phép các nhà đầu tư nước ngoài tiếp cận trọng tài thương mại hiện đại. Năm 2017, Hội đồng Tư pháp đã ban hành Quy chế Dịch vụ Hòa giải (thông qua các nghị quyết số 1/CJ/2017 và số 2/CJ/2017), áp dụng tại các Tòa án Tư pháp và Bộ Quy tắc Ứng xử của Hòa giải viên Tư pháp. Các nghị quyết này được thiết kế để thúc đẩy quá trình hòa giải như một giải pháp thay thế cho tố tụng. Trọng tài lao động và thương mại được công nhận bởi các tòa án địa phương, cũng như các vụ án được xét xử quốc tế.

Trung tâm Trọng tài, Hòa giải và Hòa giải (CACM, Centro de Arbitragem, Conciliação e Mediação) cung cấp dịch vụ trọng tài thương mại. Năm 2021, CACM đã xử lý 52 vụ việc trọng tài thương mại; Có ít nhất 23 vụ việc đang được xử lý tại thời

điểm CACM cập nhật lần cuối vào năm 2022. CACM có 330 trọng tài viên và hòa giải viên, trong đó có 24 trọng tài viên quốc tế. Tuy nhiên, việc sử dụng trọng tài còn hạn chế, vì nhiều hợp đồng không có điều khoản cho phép giải quyết tranh chấp thông qua trọng tài thay vì tại tòa án.

Luật phá sản

GRM đã thông qua một chế độ pháp lý toàn diện về phá sản vào năm 2013, được gọi là "Luật Phá sản" (số 1/2013). Luật này đơn giản hóa quy trình phá sản, đặt ra các quy tắc phục hồi kinh doanh, tạo điều kiện cho các doanh nghiệp đang gặp khó khăn phục hồi tiềm năng và thiết lập các phương pháp pháp lý để tuyên bố phá sản. Theo luật, các chủ nợ có thể phê duyệt kế hoạch cứu trợ được đề xuất, yêu cầu con nợ tuyên bố mất khả năng thanh toán và khiếu nại các giao dịch đáng ngờ.

Ưu đãi đầu tư

Vào tháng 8 năm 2022, GRM đã công bố 20 cải cách kinh tế (PAE, Pacote de Medidas de Aceleração Economica). Các biện pháp PAE bao gồm ưu đãi thuế cho các sáng kiến tư nhân mới và/hoặc mở rộng các khoản đầu tư hiện tại. Các ưu đãi này bao gồm việc đẩy nhanh việc khấu hao vốn góp xuống một nửa thời hạn được quy định trong luật thuế hiện hành của Mozambique đối với một số khoản đầu tư vào cơ sở vật chất và thiết bị, với điều kiện chúng tạo ra ít nhất 20 việc làm mới.

GRM đã điều chỉnh lại Bộ luật Lợi ích Tài chính vào năm 2009 (Luật số 4/2009 và Nghị định số 56/2009). Những lợi ích này nhằm mục đích khuyến khích phát triển tại Mozambique bằng cách giảm số tiền thuế phải nộp của một số công ty hoặc tổ chức vì lợi ích cộng đồng. Luật này bao gồm các ưu đãi cụ thể dành cho các tổ chức có ý định đầu tư vào một số khu vực địa lý tại Mozambique có tiềm năng tài nguyên thiên nhiên nhưng thiếu cơ sở hạ tầng và có mức độ hoạt động kinh tế thấp. Ngoài ra còn có các ưu đãi khiêm tốn khác dành cho đào tạo chuyên môn, xây dựng và cải tạo cơ sở hạ

tăng công cộng, bao gồm nhưng không giới hạn ở đường bộ, đường sắt, cấp nước, trường học và bệnh viện.

Khu vực ngoại thương/cảng tự do

Mozambique có sáu Khu Kinh tế Đặc biệt (SEZ), bao gồm một SEZ dành riêng cho Nông nghiệp và năm Khu Công nghiệp Tự do (IFZ). Được thành lập vào năm 2007, SEZ của Mozambique là các khu vực hoạt động kinh tế chung, được phân định về mặt địa lý và được quản lý bởi một chế độ hải quan đặc biệt, trong đó hàng hóa nhập khẩu, lưu thông, chuyển đổi và xuất khẩu khỏi lãnh thổ Mozambique được miễn thuế, hải quan và các nghĩa vụ ngoại hối. Hàng hóa sản xuất tại một Khu kinh tế đặc biệt (SEZ) có thể được bán trong nước hoặc ra nước ngoài, mặc dù hàng hóa bán trong nước được chính quyền Mozambique coi là hàng xuất khẩu vào thị trường nội địa và do đó phải chịu thuế hải quan hiện hành. Sáu Khu kinh tế đặc biệt (SEZ) của Mozambique nằm ở các tỉnh Nampula, Sofala, Zambézia, Niassa và Gaza.

Các Khu kinh tế đặc biệt (IFZ) của Mozambique cũng tương tự, ngoại trừ việc chúng được thiết kế dành riêng cho công nghiệp, và các công ty hoạt động trong IFZ phải xuất khẩu ít nhất 70% tổng sản lượng của họ. Đầu tư vào IFZ được hưởng các ưu đãi thuế cụ thể. Năm IFZ của Mozambique nằm ở các tỉnh Maputo, Nampula và Tete. Bộ Thương mại đã ký Biên bản ghi nhớ (MOU) vào năm 2022 để phát triển 20 IFZ trên khắp Mozambique.

Các nhà đầu tư nên chú ý đến các tài liệu và thủ tục được yêu cầu để thành lập doanh nghiệp tại địa phương hoặc yêu cầu các ưu đãi về tài chính và hải quan nếu đầu tư vào một SEZ hoặc IFZ. Các nhà đầu tư đã phản nản rằng một số quan chức GRM có thể không nhận thức được những lợi ích mà quy chế miễn thuế mang lại, đặc biệt là liên quan đến hải quan và hàng nhập khẩu miễn thuế.

GRM đã thành lập Đặc khu Kinh doanh Nông nghiệp Thung lũng Limpopo (ZEEA-L) vào tháng 1 năm 2021, với mục tiêu khai thác và phát triển tiềm năng nông nghiệp của Thung lũng Limpopo. Khu vực này thuộc phạm vi điều chỉnh của Bộ luật Phúc lợi Tài chính năm 2009. ZEEA-L là một phần của Chương trình SUSTENTA giai đoạn 2020-2024 do Ngân hàng Thế giới tài trợ của GRM, nhằm mục đích kích thích đầu tư vào nông nghiệp bằng cách tích hợp nông nghiệp hộ gia đình vào các chuỗi giá trị sản xuất.

Yêu cầu về lao động.

Các công ty chỉ được phép thuê lao động nước ngoài khi không có đủ lao động Mozambique đáp ứng các tiêu chuẩn công việc cụ thể. Bộ Lao động áp dụng hạn ngạch tối đa đối với lao động nước ngoài theo tỷ lệ phần trăm lực lượng lao động trong các công ty, tùy thuộc vào quy mô của công ty. Luật Lao động năm 2007 (số 23/2007) đặt ra hạn ngạch tối thiểu về tỷ lệ người Mozambique mà một công ty hoạt động tại Mozambique phải tuyển dụng. Nhiều công ty đã tìm ra giải pháp bằng cách thuê người nước ngoài làm tư vấn bên ngoài. Giấy phép lao động cho người nước ngoài có giá khoảng 370 USD và mất ít nhất một tháng để được cấp. Tất cả các khoản đầu tư phải nêu rõ số lượng và loại hình lao động Mozambique và nước ngoài.

GRM hiện không có chính sách bản địa hóa dữ liệu nào đang có hiệu lực. Một số công ty quốc tế cung cấp dịch vụ đám mây cho Mozambique; tuy nhiên, không có công ty nào vận hành các trung tâm dữ liệu trong nước. Ngoài các trung tâm Maluana Park và Teledata do GRM vận hành, Mozambique còn có ba trung tâm dữ liệu tư nhân: SEACOM, Webmasters và Đại học Eduardo Mondlane. Không có cơ sở nào của Mozambique là trung lập với nhà mạng và không lưu trữ máy chủ riêng lẻ. Vào tháng 2 năm 2022, Mozambique trở thành quốc gia châu Phi đầu tiên cấp phép cho nhà cung cấp dịch vụ internet vệ tinh Starlink của SpaceX.

Cơ quan chính phủ chịu trách nhiệm thực thi các chính sách và quy định CNTT là:

UTICT – Unidade Tecnica de Implementacao da Politica de Informatica

Đơn vị Triển khai Kỹ thuật Chính sách CNTT

Điện thoại: (258) 21 309 398; 21 302 241

Di động: (258) 305 3450

Email: cpinfo@infopol.gov.mz

Yêu cầu sản xuất hướng về nội địa

Mặc dù khái niệm về hàm lượng nội địa trong việc làm và mua sắm của các công ty quốc tế đã được đề cập nổi bật trong các diễn đàn công khai ở Mozambique, GRM

không yêu cầu các nhà đầu tư phải mua hàng từ các nguồn địa phương, cũng không yêu cầu công nghệ hoặc thông tin kinh doanh độc quyền phải được chuyển giao cho một công ty địa phương. Tuy nhiên, trong một số lĩnh vực nhất định, GRM đã thực

hiện các yêu cầu cụ thể về hàm lượng nội địa. Trong lĩnh vực dầu khí, Luật Dầu khí (số 16/2022/14) yêu cầu các công ty dầu khí phải ưu tiên các cá nhân và công ty Mozambique nếu hàng hóa hoặc dịch vụ có chất lượng tương đương quốc tế và giá cả cạnh tranh. Các yêu cầu cụ thể về hàm lượng nội địa cho từng dự án hoạt động theo luật này được đàm phán trong "Nhóm Công tác Nội dung Nội địa", một cơ quan liên bộ chịu trách nhiệm thực hiện chiến lược nội dung nội địa của GRM. Vào tháng 3 năm 2022, Tổng thống Nyusi tuyên bố Mozambique sẽ không thông qua luật nội dung nội địa, do lo ngại rằng luật này có thể khiến Mozambique trở nên kém cạnh tranh.

Quyền sở hữu đất đai.

Hệ thống pháp luật công nhận và bảo vệ quyền sở hữu đối với các công trình xây dựng và động sản. Quyền sở hữu đất tư nhân không được phép, vì tất cả đất đai đều thuộc sở hữu của Nhà nước. Cơ chế GRM cấp các nhượng bộ sử dụng đất gọi là Direitos de Uso e Aproveitamento de Terra (DUAT) trong thời hạn lên đến 50 năm với các tùy chọn gia hạn thêm. Trên thực tế, DUAT đóng vai trò là đại diện cho quyền sở hữu đất đai, mặc dù không có thị trường mạnh mẽ cho DUAT vì chúng không dễ chuyển nhượng. Quy trình cấp DUAT không minh bạch và đôi khi GRM đã cấp các DUAT chồng chéo, đòi hỏi các cuộc đàm phán kéo dài để giải quyết. Trung bình mất 90 ngày để cấp DUAT. Các ngân hàng ở Mozambique có xu hướng sử dụng tài sản khác ngoài đất đai - ô tô, nhà riêng và cơ sở hạ tầng - làm tài sản thế chấp. Mặc dù CTA và các tổ chức khác đã nỗ lực để DUAT có thể "có khả năng vay vốn ngân hàng", nhưng hiện tại vẫn chưa thể chứng khoán hóa DUAT cho mục đích cho vay. Ở khu vực thành thị, DUAT của một lô đất sẽ tự động được chuyển cho người mua sau khi bán nhà hoặc công trình. Ở khu vực nông thôn, người mua cơ sở hạ tầng vật chất hoặc cải tạo và cây trồng phải xin phép GRM để chuyển nhượng DUAT. Yêu cầu này thường được coi là rào cản đối với việc vay vốn trong lĩnh vực nông nghiệp và được coi là rào cản tiềm ẩn đối với đầu tư và quá trình chuyển đổi sang các hình thức nông nghiệp thương mại thâm canh hơn.

Các nhà đầu tư nên lưu ý về yêu cầu phải có sự chấp thuận cho các dự án của họ về việc sử dụng đất và phân bổ đất ở cấp địa phương từ các cộng đồng bị ảnh hưởng. APIEX hỗ trợ các nhà đầu tư tìm kiếm đất để phát triển và xin giấy tờ phù hợp, bao

gồm cả đất nông nghiệp. GRM tư vấn cho các công ty về việc di dời những cá nhân hiện đang chiếm giữ đất được chỉ định để phát triển; tuy nhiên, các công ty chịu trách nhiệm cuối cùng trong việc lập kế hoạch và thực hiện các chương trình tái định cư.

GRM đã thành lập Ủy ban Đất đai (LC) để làm việc về việc cập nhật khuôn khổ pháp lý liên quan đến đất đai nhằm chuẩn bị ba luật đất đai (Cơ bản, Nông thôn và Đô thị) để Quốc hội thông qua vào năm 2023.

Quyền sở hữu trí tuệ.

Mặc dù có luật và quy định bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ (IPR) được thực thi và quy trình đăng ký tương đối đơn giản, các nhà đầu tư vẫn gặp khó khăn trong việc bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ của mình tại Mozambique. Các tổ chức khu vực tư nhân hợp tác với nhiều đơn vị GRM khác nhau trong một lực lượng đặc nhiệm về IPR để chống lại hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ và các vấn đề an toàn công cộng liên quan phát sinh từ việc sử dụng hàng giả, nhưng việc thực thi tại Mozambique vẫn còn rời rạc và không nhất quán. Thanh tra Quốc gia về Hoạt động Kinh tế (INAE, Inspecção Nacional das Actividades Económicas) của Mozambique đã tiến hành tịch thu hộp mực máy in Hewlett-Packard (HP) giả, dầu ăn pha tạp, iPhone giả nhãn hiệu và các hàng hóa khác trong một số cuộc đột kích gần đây. Tuy nhiên, nhìn chung, việc thực thi và truy tố còn hạn chế. Đĩa DVD lậu và các hàng hóa giả mạo khác thường được bán tại Mozambique.

Quốc hội đã thông qua dự luật bản quyền và quyền liên quan vào năm 2022 (số 9/2022) thay thế dự luật số 10/2022. Luật Sở hữu Trí tuệ số 4/2001, kết hợp với Luật Sở hữu Công nghiệp năm 1999, đã đưa Mozambique tuân thủ Hiệp định về các Khía cạnh Liên quan đến Thương mại của Quyền Sở hữu Trí tuệ (Hiệp định TRIPS) của Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO). Luật này quy định về an ninh và bảo hộ pháp lý đối với quyền sở hữu công nghiệp, bản quyền và các quyền liên quan khác. Ngoài ra, Mozambique còn là thành viên của Công ước Berne, cũng như các Công ước New York và Paris.

Mozambique gia nhập Tổ chức Sở hữu Trí tuệ Khu vực Châu Phi (ARIPO) vào tháng 2 năm 2000. Việc gia nhập ARIPO đã mở đường cho Mozambique thực hiện Nghị định thư Banjul và Ủy ban Giải quyết Tranh chấp (GRM) đã nộp văn kiện gia nhập

Nghị định thư tại ARIPO vào tháng 5 năm 2020. Việc Mozambique gia nhập Nghị định thư Banjul về Nhãn hiệu sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho việc nộp đơn đăng ký nhãn hiệu, vì quy trình của ARIPO được chuẩn hóa trên tất cả các quốc gia thành viên và có hiệu lực trên tất cả các khu vực pháp lý.

Mozambique không nằm trong Báo cáo Đặc biệt 301 của Đại diện Thương mại Hoa Kỳ (USTR) hoặc Danh sách Thị trường Khét tiếng.

Để biết thêm thông tin về các nghĩa vụ theo hiệp ước và điểm liên hệ tại các văn phòng sở hữu trí tuệ địa phương, vui lòng xem hồ sơ quốc gia của WIPO tại https://www.wipo.int/directory/en/details.jsp?country_code=MZ.

Thị trường vốn và danh mục đầu tư chứng khoán.

Sở Giao dịch Chứng khoán Mozambique (BVM, Bolsa de Valores de Mocambique) là một tổ chức công lập chịu sự quản lý của MEF và sự giám sát của Banco de Moçambique (Ngân hàng Trung ương). Nhìn chung, BVM chưa được sử dụng hiệu quả như một phương tiện tài trợ và đầu tư. Tuy nhiên, GRM đã bày tỏ sự quan tâm đến việc cải cách các quy tắc thị trường để tăng vốn hóa và có khả năng yêu cầu các công ty nước ngoài hoạt động tại Mozambique phải niêm yết trên sàn giao dịch chứng khoán địa phương. Trái phiếu doanh nghiệp và trái phiếu GRM được giao dịch trên BVM, nhưng chỉ có một đơn vị môi giới hoạt động tại quốc gia này, còn tất cả các công ty môi giới khác được sáp nhập vào các ngân hàng thương mại, đóng vai trò là đơn vị môi giới chính cho tín phiếu kho bạc. Thị trường thứ cấp tại Mozambique vẫn chưa phát triển. Các công cụ tín dụng khả dụng bao gồm các khoản vay trung và ngắn hạn, các khoản vay hợp vốn, các sản phẩm phái sinh ngoại hối và các công cụ tài chính thương mại, chẳng hạn như thư tín dụng và bảo lãnh tín dụng. BVM vẫn chưa có tính thanh khoản cao, theo nghĩa là rất ít hoạt động diễn ra ngoài thời gian phát hành. Các nhà đầu tư có xu hướng nắm giữ các công cụ của họ cho đến khi đáo hạn. Thị trường cũng thiếu đường cong lợi suất trái phiếu do việc phát hành GRM sử dụng chế độ giá thả nổi cho các phiếu lãi mà không có cơ chế xác định giá cho các kỳ hạn trên 12

tháng. Năm 2022, Ngân hàng Trung ương đã chấp nhận các hướng dẫn hỗ trợ kỹ thuật từ Ủy ban Chứng khoán và Giao dịch Hoa Kỳ liên quan đến việc quản lý BVM.

GRM đã thông báo cho IMF rằng họ đã chấp nhận các nghĩa vụ của Điều VIII, mục 2, 3 và 4 của Điều lệ IMF, có hiệu lực từ ngày 20 tháng 5 năm 2011.

Hệ thống tiền tệ và ngân hàng

Theo khảo sát của Hiệp hội Ngân hàng Mozambique (MBA) vào tháng 12 năm 2022, có 20 ngân hàng thương mại đang hoạt động tại Mozambique. Ba ngân hàng hàng đầu - Banco Comercial e de Investimentos (BCI), Banco Internacional de Moçambique SA (BIM) và Standard Bank - chiếm 67,6% tổng tài sản ngân hàng. Khảo sát của MBA cho thấy tỷ lệ nợ xấu là 11,25% vào năm 2020 và 11,46% vào năm 2021. Hệ thống ngân hàng Mozambique tiếp tục tăng trưởng khoảng 3% mỗi năm, với mức tăng trưởng hàng năm 1% về khối lượng tiền gửi, tăng 4% về cho vay và ứng trước, và tăng 52% về lợi nhuận.

Ước tính 30% người dân Mozambique có tài khoản ngân hàng vào năm 2021, thấp hơn nhiều so với mục tiêu 60% của quốc gia. Hầu hết các điểm giao dịch ngân hàng đều tập trung ở các thủ phủ tỉnh, và các huyện nông thôn thường không có ngân hàng. Nhờ sự hợp tác giữa các công ty viễn thông di động và ngân hàng trong các giao dịch điện tử hoặc tiền di động, khả năng tiếp cận các dịch vụ tài chính đang được cải thiện, với nhiều người dân Mozambique sử dụng các dịch vụ tiền di động M-PESA, e-Mola và m-Kesh. Số lượng dịch vụ có sẵn từ máy ATM cũng đang tăng lên. Có 2.242 đại lý ngân hàng trong nước cung cấp các dịch vụ ngân hàng cơ bản cho khách hàng không cần đến chi nhánh ngân hàng.

Trong nỗ lực kiềm chế lạm phát, Ngân hàng Trung ương đã tăng lãi suất chính sách tiền tệ từ 15,25% lên 17,25% vào tháng 9 năm 2022 để giảm lạm phát. Hoạt động xuất khẩu của các nhà đầu tư nước ngoài trong lĩnh vực thực phẩm, nhiên liệu và y tế nhìn chung được tiếp cận tín dụng bằng ngoại tệ. Tất cả các lĩnh vực khác chỉ được tiếp cận tín dụng bằng nội tệ.

Ngoại hối và kiều hối

Mozambique đã sửa đổi các quy định kiểm soát ngoại hối vào năm 2017 (Luật số 49/2017). Luật này yêu cầu cư dân Mozambique phải gửi thu nhập xuất khẩu vào tài khoản thu nhập xuất khẩu bằng ngoại tệ, và chỉ được sử dụng cho các mục đích cụ thể.

Luật này yêu cầu các hoạt động ngoại hối phải được xử lý điện tử theo thời gian thực bởi các ngân hàng thương mại. Đơn xin cấp vốn được các ngân hàng thương mại xử lý và chuyển tiếp đến Ngân hàng Trung ương. Đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) lên đến 250.000 USD không còn yêu cầu Ngân hàng Trung ương phê duyệt trước nữa mà chỉ cần đăng ký với ngân hàng thương mại xử lý các giao dịch. Các khoản vay cổ đông và liên doanh do các tổ chức nước ngoài thực hiện lên đến 5 triệu USD không cần Ngân hàng Trung ương phê duyệt, miễn là các khoản vay không tính lãi hoặc thấp hơn lãi suất cho vay cơ bản đối với loại tiền tệ tương ứng, thời hạn trả nợ ít nhất là ba năm và không áp dụng bất kỳ khoản phí hoặc lệ phí nào khác.

Một chế độ ngoại hối đặc biệt dành cho các ngành dầu khí và khai khoáng cho phép các công ty liên quan linh hoạt hơn trong hoạt động ngoại hối và tài trợ. Luật (số 14/2017), có hiệu lực từ tháng 1 năm 2018, quy định lợi nhuận từ quyền khai thác dầu khí được đánh thuế với mức thuế suất tự động là 32%. Luật cũng đảm bảo ổn định thuế trong tối đa 10 năm, kể từ khi bắt đầu sản xuất thương mại với số tiền đầu tư 100 triệu USD. MEF cũng có thể chấp thuận việc sử dụng USDMỹ nếu công ty đã đầu tư ít nhất 500 triệu USD và hơn 90% giao dịch của công ty được thực hiện bằng USDMỹ. Luật cũng bãi bỏ việc giảm 50% thuế sản xuất đối với các sản phẩm được sử dụng trong nước.

Mozambique đã sửa đổi Luật Ngoại hối vào năm 2022 (Luật số 28/2022), nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho các giao dịch quốc tế bằng cách giảm bớt thủ tục hành chính trong hoạt động ngoại hối và điều chỉnh theo những thay đổi công nghệ.

Chính sách chuyển tiền

Thông báo năm 2021 (Aviso) 6/GBM/2020 của Ngân hàng Trung ương yêu cầu ít nhất 30% doanh thu xuất khẩu phải được chuyển đổi sang nội tệ. Tuy nhiên, theo Thông tư của Ngân hàng Trung ương ban hành vào tháng 2 năm 2021, quy định chuyển đổi này không áp dụng cho tiền thuê nhà do người nước ngoài trả bằng ngoại tệ cho chủ nhà ở Mozambique.

Quỹ Đầu tư Quốc gia

Chính phủ đã liệt kê việc thành lập Quỹ Đầu tư Quốc gia (SWF) là một trong 20 biện pháp cải cách kinh tế PAE được công bố vào năm 2022. Dự thảo luật về SWF được đệ trình vào tháng 11 năm 2022 và hiện đang được tranh luận tại Quốc hội đề xuất quản

lý nguồn thu từ việc khai thác khí đốt tự nhiên ở Lưu vực Rovuma và dường như tuân thủ Nguyên tắc Santiago, vốn thúc đẩy tính độc lập và minh bạch.

Cổ phần hóa Doanh nghiệp nhà nước

Theo Viện Quản lý Cổ phần Nhà nước (Instituto de Gestão das Participações do Estado; IGEPE), Mozambique có 12 doanh nghiệp nhà nước, 18 công ty do nhà nước sở hữu đa số và 23 công ty do nhà nước thiểu số sở hữu.

Một số doanh nghiệp nhà nước lớn nhất, chẳng hạn như Sân bay Mozambique (Aeroportos de Moçambique), hãng hàng không quốc gia Mozambique (Linhas Aéreas de Moçambique; LAM) và Điện lực Mozambique (Electricidade de Moçambique), có độc quyền trong các ngành tương ứng của họ. Trong một số trường hợp, DNNN liên doanh với các công ty tư nhân để cung cấp một số dịch vụ nhất định. Ví dụ: Cảng và Đường sắt Mozambique (CFM, Portos e Caminhos de Ferro de Moçambique) đưa ra một số nhượng bộ. Nhiều doanh nghiệp nhà nước được hưởng lợi từ trợ cấp của nhà nước. Trong một số trường hợp, DNNN được hưởng lợi từ các hợp đồng không cạnh tranh mà lẽ ra phải được đấu thầu cạnh tranh. Tài khoản của các doanh nghiệp nhà nước (SOE) nhìn chung không minh bạch và không được Cơ quan Kiểm toán Tối cao (SAI) kiểm toán kỹ lưỡng. Nợ không bền vững của các doanh nghiệp nhà nước là một khoản nợ phải trả cho Cơ chế Xử lý Khủng hoảng (GRM).

Năm 2018, Quốc hội đã thông qua Luật số 3/2018, mở rộng định nghĩa về SOE, bao gồm tất cả các doanh nghiệp nhà nước và công ty cổ phần. Luật này hướng đến việc thống nhất giám sát SOE và hài hòa hóa cơ cấu quản trị doanh nghiệp, thiết lập các biện pháp kiểm soát tài chính bổ sung, hạn mức vay nợ, và các yêu cầu phân tích và đánh giá tài chính đối với các SOE. Luật yêu cầu cơ quan giám sát công bố báo cáo thường niên hợp nhất về SOE, với các yêu cầu báo cáo bổ sung cho từng SOE. Hội đồng Bộ trưởng đã phê duyệt các quy định cho luật SOE vào đầu năm 2019, và năm 2020, Quỹ Tiền tệ Quốc tế (MEF) đã công bố thông tin hạn chế về nợ của SOE.

Cơ chế Xử lý Khủng hoảng đang hợp tác với IMF và cộng đồng các nhà tài trợ quốc tế để cải cách các SOE của mình. Vào tháng 3 năm 2021, GRM đã thuê một công ty tư vấn để nghiên cứu các mô hình tái cấu trúc DNNN và đã chọn bốn DNNN để tái cấu trúc: Công ty Bảo hiểm Mozambique (EMOSE), Bưu điện Mozambique (Correios de

Mozambique), Công ty Quản lý Tài sản (SOC) (DOMUS) và Nhà máy Chế biến và Kho chứa Ngũ cốc Matola (STEMA). Các DNNN Mozambique tập trung vào thị trường nội địa và thường không cạnh tranh quốc tế hoặc đầu tư vào Hoa Kỳ.

Chương trình cổ phần hóa DNNN

Chương trình tư nhân hóa của Mozambique tương đối minh bạch, với các thủ tục đấu thầu nhìn chung công khai và cạnh tranh. Hầu hết các công ty bán công còn lại hoạt động như các công ty tiện ích công cộng thuộc sở hữu nhà nước dưới sự giám sát và kiểm soát của GRM, khiến việc tư nhân hóa của họ trở nên nhạy cảm hơn về mặt chính trị. Mặc dù GRM đã bày tỏ ý định đưa các đối tác tư nhân vào hầu hết các ngành công nghiệp tiện ích này, nhưng tiến độ vẫn còn chậm.

Ứng xử có trách nhiệm trong kinh doanh (RBC)

Các công ty lớn và nhà đầu tư nước ngoài tại Mozambique có xu hướng tuân thủ các tiêu chuẩn hành vi kinh doanh có trách nhiệm (RBC) của riêng họ. Đối với một số dự án đầu tư lớn, các vấn đề liên quan đến RBC được đàm phán trực tiếp với GRM. RBC là một vấn đề ngày càng nổi cộm ở Mozambique, đặc biệt là trong các ngành công nghiệp khai thác, nơi một số dự án yêu cầu tái định cư cộng đồng.

GRM đã tham gia Sáng kiến Minh bạch Ngành Công nghiệp Khai thác (EITI) vào tháng 5 năm 2009. Hội đồng Quản trị EITI đã công nhận Mozambique là quốc gia tuân thủ vào năm 2012, và Mozambique tiếp tục đạt được những tiến bộ đáng kể trong việc thực hiện các tiêu chuẩn EITI.

Sau khi một cuộc nổi dậy cực đoan bạo lực nổi lên ở miền bắc Mozambique vào năm 2017, trong năm 2020 và 2021, GRM đã sử dụng các công ty quân sự tư nhân (PMC) để cung cấp hỗ trợ hậu cần và chiến thuật cho lực lượng quân đội và cảnh sát Mozambique. Vào tháng 3 năm 2021, Tổ chức Ân xá Quốc tế đã cáo buộc một PMC hoạt động tại Mozambique thực hiện các cuộc tấn công bừa bãi vào dân thường. Hợp đồng của GRM với PMC này đã kết thúc vào ngày 6 tháng 4 năm 2021. Mozambique

không phải là bên ký kết Văn kiện Montreaux về các Công ty Quân sự và An ninh Tư nhân, không ủng hộ Bộ Quy tắc Ứng xử Quốc tế dành cho Nhà cung cấp Dịch vụ An ninh Tư nhân và không tham gia với tư cách là chính phủ vào Bộ Quy tắc Ứng xử Quốc tế dành cho Hiệp hội Nhà cung cấp Dịch vụ An ninh Tư nhân. Năm 2022,

Mozambique đã bày tỏ mong muốn tham gia Nguyên tắc Tự nguyện về An ninh và Nhân quyền tại Tỉnh Cabo Delgado. Hiện tại, các dịch vụ an ninh GRM hợp tác với lực lượng quân đội Rwanda và một lực lượng quốc tế từ Cộng đồng Phát triển Nam Phi (SADC) để tiến hành các hoạt động an ninh ở miền bắc Mozambique.

Thông tin liên hệ

- Bộ Ngoại giao
- Báo cáo Quốc gia về Thực hành Nhân quyền;
- Báo cáo về Nạn buôn người;

Các vấn đề khí hậu

Đề ứng phó với những thách thức liên quan đến khí hậu, vào tháng 11 năm 2012, Ủy ban Quản lý Rủi ro (GRM) đã phê duyệt Chiến lược Quốc gia về Thích ứng và Giảm thiểu Biến đổi Khí hậu (NCCAMS), bao gồm giai đoạn 2013-2025. NCCAMS đặt mục tiêu giảm thiểu rủi ro khí hậu, cả ở cấp cộng đồng và cấp quốc gia, đồng thời thúc đẩy phát triển carbon thấp và nền kinh tế xanh. Để giảm thiểu rủi ro biến đổi khí hậu, GRM đã sửa đổi Đóng góp do Quốc gia Tự quyết định (NDC) và công bố các tham vọng cao hơn về biến đổi khí hậu tại COP26 vào tháng 11 năm 2021. Chính phủ Mozambique cam kết giảm phát thải khí nhà kính (GHG) 40,48 tấn CO₂ tương đương (MtCO₂EQ) trong giai đoạn 2020-2025, đạt tổng cộng 99,22 MtCO₂EQ vào năm 2030. Chính phủ Mozambique cũng đã thông qua Cam kết Khí mê-tan Toàn cầu (GMP).

Mặc dù việc giảm GHG này thể hiện sự gia tăng nhẹ trong các mục tiêu giảm thiểu, nhưng NDC sửa đổi của nước này chủ yếu tập trung vào việc thích ứng với khí hậu và hạn chế tác động của hạn hán và thiên tai liên quan đến khí hậu. Tổng cục Biến đổi Khí hậu Quốc gia thuộc Bộ Đất đai và Môi trường chủ trì việc phát triển chính sách biến đổi khí hậu của GRM và phối hợp các hoạt động thích ứng và phục hồi với các bộ khác. Mozambique đã xây dựng các kế hoạch thích ứng với khí hậu cấp huyện cho hầu

hết các huyện của mình; tuy nhiên, chính phủ vẫn chưa đảm bảo được kinh phí để thực hiện nhiều hoạt động được xác định trong các kế hoạch.

GRM cũng có kế hoạch tăng cường khả năng chống chịu với biến đổi khí hậu bằng cách thúc đẩy các giải pháp chống lũ lụt cho nước, vệ sinh và vệ sinh môi trường ở các vùng nông thôn, tăng cường nỗ lực phòng chống các bệnh truyền qua vật chủ trung

gian liên quan đến biến đổi khí hậu, cải thiện quản lý và bảo tồn đa dạng sinh học đất và biển, giảm nạn phá rừng và cải thiện các chương trình quản lý cháy rừng. Năm 2021, Mozambique trở thành quốc gia đầu tiên nhận được khoản thanh toán dựa trên kết quả cho chương trình giảm phát thải từ phá rừng và suy thoái rừng (REDD+) cho chương trình Quỹ Đối tác Carbon Rừng tại tỉnh Zambezia. Bất chấp thành tựu này, tỷ lệ phá rừng đã tăng lên trong hai năm qua do hậu quả trực tiếp của việc mất việc làm trong giai đoạn cấp tính của đại dịch COVID-19, do sản xuất than củi/củi tăng lên và việc khai hoang các khu vực rừng để canh tác nông nghiệp tự cung tự cấp. Các luật, thỏa thuận quốc tế hoặc chương trình khác mà Chính phủ Mozambique đang thực hiện bao gồm:

- Chương trình Hành động Quốc gia về Thích ứng với Biến đổi Khí hậu (NAPA-2008);
- Quốc gia này đã phê chuẩn Kế hoạch Hành động của Liên Hợp Quốc được phê duyệt năm 2003;
- Công ước Chống Sa mạc hóa (CDD);
- Công ước Khung về Biến đổi Khí hậu;
- Biến đổi khí hậu (UNFCCC);
- Cam kết Mê-tan Toàn cầu (GMP);
- Khả năng phục hồi bền vững và Dịch vụ nước sạch;
- Chương trình Chiến lược Mozambique về Khả năng phục hồi khí hậu;

Quốc gia này cũng là bên ký kết Thỏa thuận Paris về Khung hành động Sendai về Giảm thiểu Rủi ro Thiên tai 2015-2030 và đã cam kết thực hiện 17 Mục tiêu Phát triển Bền vững (SDGs)

Tham nhũng

Theo các nguồn tin từ khu vực tư nhân, mặc dù tham nhũng vẫn là mối quan ngại lớn ở Mozambique, Cơ quan Quản lý Tham nhũng (GRM) đã thực hiện một số bước để giải quyết vấn đề này. Phối hợp với IMF, cơ quan này đã công bố Báo cáo Chẩn đoán về Minh bạch, Quản trị và Tham nhũng vào tháng 7 năm 2019, trong đó xác định 29 biện pháp cải cách chống tham nhũng. Thỏa thuận với IMF vào tháng 3 năm 2022 dự định sử dụng các biện pháp này làm chuẩn mực cho các cải cách tiếp theo. Năm 2022,

Mozambique đã ban hành các cải cách pháp lý nhằm chống tham nhũng, bao gồm việc sửa đổi Luật Chống rửa tiền và Chống tài trợ khủng bố (AML/CFT) (tháng 11/2022). Các biện pháp chống tham nhũng gần đây khác bao gồm việc sửa đổi Bộ luật Hình sự (24/2019), Bộ luật Tố tụng Hình sự (25/2019), Luật Thu hồi Tài sản (13/2020), và việc thành lập các cơ quan chống tham nhũng cấp tỉnh vào năm 2015. Tuy nhiên, vào năm 2022, Lực lượng Đặc nhiệm Hành động Tài chính đã đưa Mozambique vào "danh sách xám" do khuôn khổ AML/CFT không đầy đủ.

Hệ thống tư pháp Mozambique đã tiến hành xét xử 19 bị cáo trong vụ án "nợ ần", với sự tham gia của hơn 70 nhân chứng. Vào ngày 7 tháng 12 năm 2022, Tòa án Thành phố Maputo đã kết án 11 trong số 19 bị cáo về các tội danh bao gồm cấu kết tội phạm, tống tiền, tham ô, làm giả giấy tờ, rửa tiền và mang theo vũ khí trái phép. Tòa án đã tịch thu một số tài sản của các bị cáo để bồi thường một phần thiệt hại cho quốc gia do khoản vay 2 tỷ USD do nhà nước bảo lãnh gây ra. Xã hội dân sự và các nhà báo Mozambique vẫn là những người lên tiếng kêu gọi chính phủ giải trình về những vấn đề mà họ cho là liên quan đến tham nhũng và đã đóng vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy trách nhiệm giải trình về các khoản nợ ần.

Thông tin liên hệ để báo cáo tham nhũng.

Liên hệ tại cơ quan nhà nước hoặc cơ quan có trách nhiệm chống tham nhũng:

Ana Maria Gemo

Văn phòng Chống Tham nhũng Trung ương (Gabinete Central de Combate a Corrupção)

Đại lộ 10 tháng 11, 193

+258 82 3034576

gabinetecorruptao@yahoo.com.br

Isaque Chande

Thanh tra viên (Provedor da Justica)

Đại lộ Julius Nyerere 1515,

Cidade de Maputo,

Maputo, Mozambique

gpi@provedor-justica.org.mz

Liên hệ với tổ chức “cơ quan giám sát”:

Borges Nhamirre

Điều phối viên dự án Công nghiệp khai khoáng

Trung tâm Liêm chính Công (Centro de Integridade Publica; CIP)

Rua Fernão Melo e Castro, 124

+258 84 8866440

borgesfaduco@gmail.com

Môi trường chính trị và an ninh trật tự

Vào tháng 7 năm 2021, các đơn vị quân đội Rwanda và SADC đã triển khai đến tỉnh Cabo Delgado để hỗ trợ lực lượng an ninh Mozambique. Kể từ đó, các lực lượng phối hợp đã đạt được những thành quả về an ninh ở một số khu vực trước Nhà nước Hồi giáo (ISIS-M). Tuy nhiên, khi an ninh được cải thiện gần các dự án LNG ở Quận Palma, ISIS-M thỉnh thoảng lại đe dọa các lợi ích kinh tế như các tuyến đường vận tải và hoạt động khai thác mỏ ở các khu vực khác. Tính đến đầu năm 2023, các công ty năng lượng quốc tế vận hành các dự án LNG trên bờ Khu vực 1 và 4 vẫn chưa dỡ bỏ tình trạng bất khả kháng để tiếp tục xây dựng các cơ sở LNG trên bờ của họ.

Hoa Kỳ đã chỉ định ISIS-M là Tổ chức Khủng bố Nước ngoài và Nhóm Khủng bố Toàn cầu Đặc biệt vào tháng 3 năm 2021. Các chi nhánh ISIS quốc tế hỗ trợ các chiến binh ở miền bắc Mozambique và ISIS đôi khi nhận trách nhiệm về các cuộc tấn công của chúng. Kể từ năm 2017, chi nhánh ISIS đã thực hiện hơn 1.400 vụ tấn công có chủ đích nhằm vào thường dân không vũ trang, khiến khoảng 4.350 người thiệt mạng và hơn một triệu người phải di dời trong nước (IDP). GRM tiếp tục nỗ lực ổn định khu vực với sự hỗ trợ từ cộng đồng các nhà tài trợ quốc tế. Số lượng người di dời trong

nước, đạt đỉnh điểm vào năm 2022 với hơn 1 triệu người, đã bắt đầu trở về nhà, đặc biệt là ở quận Palma.

Sau thỏa thuận ngừng bắn và hòa bình được ký kết vào tháng 8 năm 2019, chương trình giải giáp, giải ngũ và tái hòa nhập (DDR) của Mozambique dành cho các cựu chiến binh thuộc nhóm đối lập chính trị Renamo đang gần kết thúc. Đầu năm 2023, GRM đã thông báo rằng các cựu chiến binh Renamo sẽ được đưa vào hệ thống lương

hưu của Mozambique, có khả năng mở đường cho việc đóng cửa căn cứ Renamo cuối cùng.

Chính sách và thực hành lao động

Theo Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO), ước tính có khoảng sáu triệu người Mozambique, tương đương 80% dân số hoạt động kinh tế tại Mozambique, làm việc trong khu vực phi chính thức. Bộ Lao động Mozambique nhìn chung chưa thực thi hiệu quả mức lương tối thiểu, giờ làm việc và các tiêu chuẩn an toàn và sức khỏe nghề nghiệp trong khu vực kinh tế phi chính thức; luật lao động chỉ được thực thi trong khu vực chính thức.

Mozambique đang thiếu hụt trầm trọng lao động có tay nghề. Do đó, các công ty thường tuyển dụng nhân viên nước ngoài có kỹ năng cần thiết. Luật Lao động Tự do (GRM) giới hạn số lượng người nước ngoài mà một doanh nghiệp có thể tuyển dụng dựa trên số lượng công dân Mozambique mà doanh nghiệp đó tuyển dụng. Năm 2016, Luật Lao động Tự do (GRM) đã thông qua các quy định lao động, tăng cường yêu cầu người sử dụng lao động phải xây dựng các chương trình chuyển giao kỹ năng để đào tạo công dân Mozambique nhằm thay thế lao động nước ngoài.

Hiến pháp và luật pháp quy định rằng người lao động, với một số ngoại lệ, có thể thành lập và gia nhập các công đoàn độc lập, tiến hành đình công hợp pháp và thương lượng tập thể, mặc dù các công đoàn này phải được chính phủ phê duyệt. GRM mất 45 ngày để đăng ký các tổ chức của người sử dụng lao động hoặc người lao động, một sự chậm trễ mà ILO cho là quá mức. Khoảng ba phần trăm lực lượng lao động có liên kết với các công đoàn. Một nhân viên bị sa thải có lý do không có quyền được trợ cấp thôi việc, trong khi những nhân viên bị chấm dứt hợp đồng mà không có lý do thì có. Bảo

hiểm thất nghiệp không tồn tại và không có chương trình an sinh xã hội cho những người lao động bị sa thải vì lý do kinh tế. Luật không cho phép người lao động đình công cho đến khi quá trình hòa giải và trọng tài phức tạp được tiến hành, thường mất từ hai đến ba tuần. Luật cũng quy định về trọng tài tự nguyện cho nhân viên "dịch vụ thiết yếu" theo dõi thời tiết và nguồn cung cấp nhiên liệu, nhân viên bưu điện, công nhân khu chế xuất và những người bốc xếp động vật và thực phẩm dễ hỏng.

Với sự hỗ trợ từ các nhà tài trợ quốc tế, GRM đang xem xét lại Luật Lao động để phù hợp với các công ước quốc tế liên quan đến lao động cưỡng bức, các vấn đề về sức khỏe và an toàn trong khai thác mỏ, và các hình thức lao động trẻ em tồi tệ nhất. Các sửa đổi được đề xuất sẽ kéo dài thời gian nghỉ thai sản từ 60 lên 90 ngày; giải quyết vấn đề quấy rối tình dục; đưa vào các điều kiện đặc biệt trong ngành thủy sản; quy định về làm việc từ xa và làm việc không liên tục; giải quyết việc đình chỉ hợp đồng trong trường hợp bất khả kháng hoặc vì lý do công nghệ, cơ cấu hoặc thị trường; giải quyết các vấn đề liên quan đến các cơ quan việc làm tư nhân; và quy định về việc tuyển dụng người đã nghỉ hưu.

Chương 7: Văn hóa trong kinh doanh và những điều lưu ý.

Giao tiếp trong kinh doanh

Người Mozambique coi các mối quan hệ cá nhân là một phần thiết yếu của hoạt động kinh doanh và dù là kinh doanh quốc tế hay trong nước, việc hiểu rõ đối tác của họ là vô cùng quan trọng. Những người mới tham gia thị trường nên chuẩn bị tinh thần thảo luận kinh doanh trực tiếp. Việc kinh doanh qua email hoặc điện thoại mà không xây dựng mối quan hệ kinh doanh trước là không phổ biến ở Mozambique và có thể là một thách thức. Nhiều người Mozambique tham gia vào thương mại quốc tế tận dụng mối quan hệ cá nhân với Bồ Đào Nha, Nam Phi, Zimbabwe, Trung Đông, Brazil hoặc Ấn Độ cho hoạt động thương mại của họ.

Việc duy trì uy tín tốt với các quan chức chính phủ và khách hàng địa phương là rất quan trọng. Cộng đồng doanh nghiệp ở Maputo nhỏ và hầu hết các doanh nhân đều biết nhau khá rõ. Đối thủ cạnh tranh trong một lĩnh vực có thể là đối tác trong một lĩnh vực khác. Nhiều người học cùng nhau ở trường phổ thông hoặc đại học. Hơn nữa, khái niệm gia đình còn mở rộng sang bạn bè thân thiết, bao gồm cả đối tác kinh doanh, dẫn đến việc lan truyền thông tin nhanh chóng và ít bí mật.

Các nhà đầu tư tiềm năng nên thận trọng trong việc lựa chọn đối tác. Các hoạt động kinh doanh đáng ngờ rất phổ biến, chẳng hạn như trốn thuế và tham nhũng. Mặc dù các chuẩn mực kế toán gần đây đã được định nghĩa lại để đáp ứng các tiêu chuẩn quốc tế, nhưng việc đào tạo vẫn còn yếu kém và nhiều doanh nghiệp không lưu giữ hồ sơ tài chính chính xác, đặc biệt là các doanh nghiệp vừa và nhỏ. Các khái niệm về kế toán, khấu hao và quản lý tài sản vẫn chưa được hiểu rộng rãi, ngoài các công ty lớn nhất.

Họp kinh doanh, đàm phán

Do có mối quan hệ lịch sử với Bồ Đào Nha, người Mozambique có văn hóa kinh doanh ở Nam Âu là thường ít đúng giờ và khá hòa đồng. Các cuộc họp, tiệc chiêu đãi và thậm chí cả hội nghị thường bắt đầu muộn. Sự kiên nhẫn và linh hoạt là điều cần thiết để thành công ở Mozambique.

Ngôn ngữ

Tiếng Bồ Đào Nha được nói ở tất cả các khu vực đô thị và ở nhiều thủ phủ tỉnh, mặc dù ở nhiều làng nhỏ hơn chỉ sử dụng ngôn ngữ địa phương. Một số thành viên trong cộng đồng doanh nghiệp, cũng như nhiều quan chức chính phủ cấp cao, hiểu được tiếng Anh nhưng không được sử dụng rộng rãi.

Giờ giấc làm việc, giờ địa phương và ngày lễ.

Giờ địa phương là GMT +2.

Giờ làm việc thường là từ 8:00 sáng đến 5:00 chiều, trong khi các cơ quan chính phủ làm việc từ 7:30 sáng đến 3:30 chiều. Các tổ chức phi chính phủ và cơ quan ngoại giao thường đóng cửa sớm vào thứ Sáu, thời gian đóng cửa dao động từ 12 giờ trưa đến 3 giờ chiều.

Ngày lễ quốc gia tại Mozambique:

- 1 tháng 1 - Ngày đầu năm mới
- 4 tháng 2 - Ngày Anh hùng Mozambique
- 8 tháng 4 - Ngày Phụ nữ Mozambique
- 1 tháng 5 - Ngày Lao động
- 25 tháng 6 - Ngày Độc lập
- 7 tháng 9 - Ngày Hiệp định Lusaka
- 25 tháng 9 - Ngày Cách mạng
- 4 tháng 10 - Ngày Hòa bình và Hòa giải
- 10 tháng 11 - Ngày Maputo (chỉ áp dụng cho thành phố Maputo)
- 25 tháng 12 - Ngày Gia đình

Thị thực

Hầu hết du khách nước ngoài đến Mozambique đều cần thị thực. Có một số ngoại lệ đối với công dân của một số quốc gia châu Phi. Theo quy định thị thực mới, công dân của các quốc gia có đại sứ quán hoặc lãnh sự quán Mozambique hiện cũng có thể yêu cầu thị thực khi nhập cảnh cho mục đích du lịch hoặc công tác (một loại thị thực bao gồm các cuộc họp kinh doanh, các chuyến công tác thăm dò và nghiên cứu thị trường nhưng đặc biệt không bao gồm bất kỳ hình thức lao động được trả lương nào). Những

người xin thị thực biên giới nên chuẩn bị cung cấp tài liệu liên quan đến nơi lưu trú, kế hoạch trở về và các mối quan hệ kinh doanh của họ. Thư mời cho những người đến thăm bạn bè hoặc công tác được khuyến khích nộp nếu có thể nhưng không bắt buộc. Thị thực biên giới mới được cấp theo quyết định của viên chức phòng vấn, có hiệu lực trong 30 ngày và cho phép nhập cảnh hai lần. Người nước ngoài tại Mozambique không có thị thực hợp lệ có thể phải nộp phạt tới 100 USDMỹ cho mỗi ngày họ ở lại Mozambique bất hợp pháp. Khoản tiền phạt có thể được tính khi xuất cảnh hoặc trong thời gian ở Mozambique. Chính phủ Mozambique đã phê duyệt một quy định mới nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho việc cấp thị thực cho công dân nước ngoài có ý định đầu tư vào các dự án tại Mozambique. Biện pháp này đã giảm số tiền đầu tư tối thiểu cần thiết từ 50 triệu USD xuống còn 500.000 USDMỹ cho một thị thực đầu tư. Du khách nên kiểm tra cả thời hạn hiệu lực của thị thực và thời gian lưu trú được phép vì chúng thường khác nhau. Du khách thường chỉ được phép lưu trú tối đa 30 ngày mỗi lần. Bất kỳ trường hợp quá hạn thị thực nào cũng sẽ bị phạt tiền rất nặng. Thị thực có thể được xin tại các đại sứ quán hoặc lãnh sự quán Mozambique với chi phí từ 100 đến 290 USDMỹ tùy thuộc vào thời hạn hiệu lực và nhập cảnh một lần hay nhiều lần. Để biết thông tin về thị thực Mozambique được cấp tại Hoa Kỳ, vui lòng truy cập trang web.

Hộ chiếu của tất cả du khách muốn nhập cảnh Mozambique phải còn hiệu lực sáu tháng kể từ ngày nhập cảnh và phải có ít nhất ba trang thị thực sạch (chưa đóng dấu) mỗi lần xin nhập cảnh.

Viễn thông, điện.

Dịch vụ bưu chính Mozambique chậm và không đáng tin cậy. Có các dịch vụ giao hàng của Federal Express, DHL, Skynet và UPS. Dịch vụ điện thoại và fax khá đáng tin cậy ở các trung tâm đô thị lớn.

Dịch vụ điện thoại di động (chuẩn GSM) có sẵn ở tất cả các thủ phủ tỉnh và nhiều thủ phủ huyện, và tất cả các nhà mạng đều cung cấp dịch vụ internet di động 3G ở các khu vực thành thị. MCell và Vodacom có thỏa thuận chuyển vùng với hầu hết các nhà mạng di động Nam Phi, Châu Âu và Hoa Kỳ.

Một số khách sạn ở Maputo, Beira và Pemba cung cấp truy cập internet thông qua các trung tâm thương mại hoặc kết nối wifi trong khuôn viên khách sạn. Ngoài ra còn có các quán cà phê internet ở các thủ phủ tỉnh và một số thành phố cấp hai.

Tiền tệ, thanh toán.

Đồng Metical là đơn vị tiền tệ địa phương của Mozambique. USDMỹ, EURO và rand Nam Phi thường được sử dụng trong các giao dịch kinh doanh. Thẻ VISA và Master Card được chấp nhận tại tất cả các điểm bán hàng (POS) và máy ATM; thẻ American Express không được chấp nhận rộng rãi. Máy ATM và POS có sẵn rộng rãi ở các khu vực thành thị nhưng lại khan hiếm ở các vùng nông thôn. Du khách Hoa Kỳ nên đổi một ít tiền mặt nước ngoài sang đồng Metical địa phương.

Mạng lưới giao thông đường bộ.

Các dịch vụ cơ bản cần thiết cho khách công tác có sẵn ở Maputo, Beira, và ở mức độ thấp hơn ở các thành phố lớn khác. Bên ngoài các trung tâm đô thị lớn này, việc sắp xếp việc đi lại và chỗ ở rất khó khăn. Tại Maputo, có dịch vụ cho thuê xe có tài xế của Avis, Hertz, Imperial (Nam Phi), Car Premium và Europcar (mạng lưới quốc tế của National Car Rental).

Chăm sóc sức khỏe/Cơ sở y tế

Các cơ sở y tế không đáp ứng tiêu chuẩn Hoa Kỳ và hầu hết các nhà cung cấp dịch vụ y tế không nói tiếng Anh. Thuốc không phải lúc nào cũng có sẵn, và những du khách có thể đang dùng thuốc theo toa thường xuyên nên dự định mang theo đủ thuốc để sử dụng trong suốt chuyến thăm của mình. Có cả cơ sở y tế công và tư tại thành phố Maputo. Tất cả các cơ sở và nhà cung cấp dịch vụ chăm sóc sức khỏe đều yêu cầu thanh toán tại thời điểm sử dụng dịch vụ và thậm chí có thể yêu cầu thanh toán trước khi sử dụng dịch vụ. Mặc dù một số phòng khám tư nhân chấp nhận thẻ tín dụng, nhưng nhiều cơ sở y tế thì không. Các bác sĩ và bệnh viện bên ngoài Maputo thường yêu cầu thanh toán bằng tiền mặt ngay lập tức cho các dịch vụ y tế. Bên ngoài Maputo, dịch vụ chăm sóc y tế có sẵn rất đa dạng, từ rất cơ bản đến không có.

Sốt rét phổ biến ở Mozambique. Du khách đến Mozambique nên uống thuốc dự phòng sốt rét. Plasmodium falciparum, chủng sốt rét nghiêm trọng và đôi khi gây tử vong ở Mozambique, có khả năng kháng thuốc chống sốt rét chloroquine. Do du khách đến Mozambique có nguy cơ cao mắc bệnh sốt rét, Trung tâm Kiểm soát và Phòng ngừa Dịch bệnh (CDC) khuyến cáo du khách nên sử dụng một trong các loại thuốc chống sốt rét sau: mefloquine (Lariam), doxycycline hoặc atovaquone/proguanil (Malarone), và mỗi loại thuốc này cần được bắt đầu sử dụng trước khi đến Mozambique. CDC đã xác định rằng du khách đang sử dụng thuốc chống sốt rét phù hợp sẽ giảm đáng kể nguy cơ mắc bệnh.

Tạm nhập các vật dụng cá nhân

Các mẫu sản phẩm không có giá trị thương mại có thể được nhập khẩu miễn thuế, và các mẫu có giá trị thương mại có thể được nhập khẩu miễn thuế trong tối đa 12 tháng. Các mẫu được sử dụng tại triển lãm có thể được nhập khẩu tạm thời nhưng không được bán hoặc mang ra khỏi triển lãm mà không có sự cho phép của cơ quan hải quan. Ngoài ra, hải quan yêu cầu bảo lãnh bằng 10% số thuế thực tế phải nộp, và việc tái xuất các hàng hóa này phải được thực hiện trong vòng 180 ngày sau khi kết thúc triển lãm; thời hạn này có thể được gia hạn tối đa một năm. Nếu không được tái xuất trong thời hạn quy định, hàng hóa sẽ được coi là đã nhập khẩu để tiêu thụ và phải tuân thủ thủ tục hải quan thông thường. Hiện tại, Mozambique không chấp nhận Sổ ATA để nhập khẩu và tái xuất vật liệu triển lãm.

Chương 8: Một số liên hệ cần thiết.**Đại sứ quán Việt Nam tại Mozambique**

1026-1048, Av. Francisco Orlando Magumbwe, Maputo

Đt: +258 861331686

Fax: +258 21491992

Email: dsqvnmoz@mofa.gov.vn

Đại sứ quán Mozambique tại Việt Nam

Tòa nhà D1, 298 Kim Mã, Ba Đình, Hà Nội

Đt: +84 24 6268 4888

Fax: +84 24 6269 4999

Email: embamoc.han@gmail.com